

สมุดวิจิตร เล่ม ๔

กรมศึกษาธิการ

ของ

พระโศภน ศิลปศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ ๑๐๐๐ ฉบับ

๑. ๑. ๑๑๑

ราคาเล่มละ ๑๑ บาท

พิมพ์จำหน่ายที่ โรงพิมพ์อักษรนิติ

บางขุนพรหม

52.18

69

หน้า

ธรรมจริยา เล่ม ๔

กรมศึกษาธิการ

ของ

พระไพศาล ศิลปศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่สอง ๒๐๐๐ ฉบับ

ร.ศ. ๑๒๒

ราคาเล่มละ ๓๗.๕๐

พิมพ์จำหน่ายโดยพิมพ์อักษรนิติ

๗

สารบัญ

ภาคที่ ๑

หน้า

บทที่ ๑	คนเราอยู่ในโลกแต่ทำอะไรไม่ได้	๓
บทที่ ๒	ชีวิตเป็นของคู่กับความรัก	๖
บทที่ ๓	บ้านกับความรักและความปรานี ประหม่อมกันระหว่างคนในบ้าน	๓๒
บทที่ ๔	บ้านกับกิจอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ	๒๐
บทที่ ๕	กิจเบื้องต้น อันเป็นหน้าที่ของเด็ก ต้องกระทำก่อน	๓๐
บทที่ ๖	ประหม่อม	๓๘
บทที่ ๗	ความรู้จักผิดชอบสอนให้รู้จักรัก ความจริง	๔๗
บทที่ ๘	ความรู้ผิดชอบสอนให้เกิดความ ซื่อตรงเที่ยงธรรม	๕๗
บทที่ ๙	ความนับถือ	๖๔
บทที่ ๑๐	ความนับตนเอง	๗๒

ภาค ๒

- บทที่ ๑ ต้นพันธุ์รวงษ์ แห่ง มนุษย์
- บทที่ ๒ ,, ,, (ต่อ บท ที่ หก)
- บทที่ ๓ กิจ, อัน เป็น ความ ช่วย เหลือ แห่ง ถิ่น
และ ถิ่น
- บทที่ ๔ ความ ชื่น ทรง ใน กิจ การ ทัว ไป
- บทที่ ๕ เรา เป็น หัน พ้อง มนุษย์ อย่างไร
- บทที่ ๖ เรา เป็น หัน สัตว์ ที่ เรา ใช้ แรง อย่างไร
- บทที่ ๗ เรา เป็น หัน สัตว์ ที่ เป็น อาหาร และ สัตว์ ที่
เรา ได้ ยิง อยู่ กับ เว้น อย่างไร
- บทที่ ๘ รัฐบาล หรือ การ ปกครอง บ้าน เมือง
- บทที่ ๙ ,, ,,
(ต่อ บท ที่ ๘)
- บทที่ ๑๐ รักชาติ
- บทที่ ๑๑ ความ ดี ที่ ตบ ดัง ความ ชั่ว
- บทที่ ๑๒ ความ ดี ที่ ไม่ รู้ รัก ถิ่น สัตว์
- บทที่ ๑๓ เรา เกี่ยว ข้อง กับ จรรณา อย่างไร
- บทที่ ๑๔ เรา เกี่ยว ข้อง กับ ตาตนา อย่างไร

ภาคต้น

บทที่ ๑

คนเรา จะ อยู่ ใน โลก แต่ ดำรง ไม่ได้.

เมื่อ เรามี ภัย เจ็บป่วย ขึ้น จนถึง แก่ เกิดความ คิด ได้ ว่า
ตัว เรา คือ อะไร โลก ที่ เรา อยู่ นี้ คือ อะไร บาง ที่ ก็ จะ
เกิด เป็น บัณฑิต ขึ้น ใน ใจ ของ เรา เอง ว่า “ตัว เรา ก็ คือ
เหมือน เป็น ผู้ มี ชีวิต อยู่ เฉพาะ ของ เรา เอง แต่ ดำรง ส่วน หนึ่ง
แต่ เหตุ ไฉน เรา จึง ไม่มี อำนาจ รักษา ชีวิต นี้ ไว้ ได้ แต่ ดำรง
ตัว เรา เอง ? เรา ไม่ ได้ มี กำเนิด อัน ตีรัง แน่น อยู่ กับ ก้อน
หิน ใน มหา สมุท อย่าง ฟอง น้ำ หรือ ไม่ ได้ เกิด มา สำหรับ
คิด อยู่ กับ แผ่น ดิน ที่ เตี้ยๆ เช่น ต้น ไม้ เถา. เรา มีความ
สามารถ จะ คิด อะไร คิด ได้ เรา จะ พา ตัว เรา ให้ เกิด ขึ้น ไป

จาก ที่ อยู่ ไป สู่ ที่ ไใด ๆ ตาม ปรรักณา ก็ สามารถ จะ ทำ ได้
 แต่ ถึง กระ นั้น ก็ คือ ถ้า เรา ไม่ ได้ อาศรัย สิ่ง อื่น ๆ รอบ ตัว เรา
 เรา ก็ จะ ต้อง ตาย เช่น เดียว กับ ฟอง น้ำ อัน ได้ ทั้ง มา เลี้ยว
 จาก ก้อน หิน แล้ว หรือ ต้น ไม้ ที่ ได้ ถอน ขึ้น เลี้ยว จาก พัน ดิน
 แล้ว จะ ต้อง ถึง แก่ ความ แตกดับ ไม่ ได้ มี ความ เจริญ
 งอก งาม ต่อ ไป อีก เหมือน กัน. นี่ เป็น เพราะ เหตุ ไใด ?

๒ ความ จริง เป็น ดัง นี้ คือ — ชีวิต ร์ และ ร่าง กาย
 ที่ เรา พากัน เรียก ว่า ตัว เรา นี้ เป็น สิ่ง ที่ ประ กอบ
 ด้วย ธาตุ ภายนอก ตัว เรา เป็น ส่วน ๆ มา จาก เจือ ผสม
 กัน เข้า เป็น ตัว เรา อากาศ ที่ อยู่ รอบ ตัว เรา คง ได้ แฉ่น ผ่าน
 เข้า ผ่าน ออก จาก ตัว เรา เสมอ เป็น นิติย เพื่อ บำรุง เลี้ยง
 ชีวิต ร์ ของ เรา ให้ คง อยู่ ได้. เนื้อ สัตว์ บ้าง. พืช บ้าง.
 แร่ บ้าง, อัน เป็น สิ่ง อื่น ๆ ใน โลก ภายนอก ตัว เรา
 ย่อม เป็น อาหาร เข้า ไป สู่ ร่าง กาย เรา วัน ละ หลาย ๆ ครั้ง
 ถ้า หวัง เป็น เชื้อ ให้ อวัยวะ ของ เรา คง อยู่ ต่อ ไป ได้ ตาม ธรรมดา
 และ โหน เนื้อ สัตว์, พืช และ แร่ เหล่า นี้ จะ เข้า กัน เป็น ส่วน ๆ

คนเราจะอยู่ในโลก แค่ดำรง ไม่ได้ หน้า ๓

เป็น ผืนผ้าเครื่อง นุ่ง ห่ม และเย็บ เรือน ที่ อาศรัย สำหรับห่อ
หุ้มปกคลุม ตัว เรา ให้ ปราศจาก ความ รุน รวย ต่าง ๆ อีก.

๓. อีก ประการ หนึ่ง ถ้า ไม่มี มนุษย์ อื่น ๆ ใน โลก
ช่วย รักษาชีวิต เราอยู่ แล้ว ตัวเราก็ ต้องตาย เหมือนกัน
ถ้า เราเกิด มา ใน โลก นี้แค่ดำรง คนเดียว เมื่อยังเป็นเด็ก
อยู่ ไม่มี ความ รู้ ที่ จะเลี้ยง และ รักษา ตัว เอง ได้ จะได้
อาหาร ที่ ไหนกิน ? จะได้ เสื้อผ้า ที่ ไหน นุ่ง ห่ม ? จะได้
ที่ อยู่ ที่ ไหน อาศรัย ให้ เป็น ที่ ร่มเย็น ? และ จะได้ ใคร
เป็น ผู้ ระ วัง ไม่ ให้ ล้ม หรือ ใคร จะ ไร ค่อ อะไร คี่ระแตก
แขน หัก หรือ ตก บ่อ ตกเหว ตาย ใน ทัน ที่ ? ตัวเรา
ย่อมต้อง อาศรัย ผู้ อื่น ใน เครื่อง บริโภคเครื่องใช้ ธรรมดา และ
ความ ระ วัง เหล่านี้ ก่อนเป็น จรรณดา แล้ว เมื่อ ค่อย เจริญ
ขึ้น หัด ทำ อะไร ๆ ให้ แก่ ตัว เองได้ ก็ ต้อง อาศรัย
ผู้ อื่น เป็น ครู สอน ถ้าไม่มี ใคร สอน แล้ว ขึ้นแต่จะ
พูด ก็จะไม่ เป็น. อะไร ๆ ทุก อย่าง ที่ เรา ต้อง ใช้ และ
บริ โภค—เข้า ปลูก อาหารที่ดี, เสื้อผ้า เครื่องประดับกาย

กิตติ เย้า เวื่อน อัน เปน ที่ สำ หรับ อยู่ อาศรัย กิตติ หนังสือ
 สำ หรับ อ่าน เปน เครื่อง บำ รุง ความ รู้ และสติ ปัญญา กิตติ ถ้วน
 แต่ เปน สิ่ง ที่ ผู้ ชื่น ได้ ดง แรง กิด ดง แรง ทำ ขึ้น แล้ว ทั้ง สิ้น
 เรา จึง ได้ อาศรัย ต่อ มา ถึง ผู้ โหญ่ ที่ จัด หา สิ่ง เหล่า นี้ ให้
 แก่ เรา เมื่อ ยัง เปน เด็ก ๆ เหมือน เรา อยู่ ก็ ได้ อาศรัย
 ผู้ โหญ่ ต่อ ๆ ขึ้น ไป จัด หา จัด ทำ ไว้ ให้ เปน ทอด ๆ เหมือน
 กัน ไม่มี ผิด อะไร กับ ตัว เรา ใน บัณฑิต บัณฑิต นี้ เอย

๕. นี้ เห็น ได้ ว่า ใคร ๆ ที่ เกิด มา ใน โลก นี้
 ใน การ ที่ จะ เลี้ยง ชีวิต ของ ตน ให้ เจริญ กิตติ หรือ เพียง หา
 ความ สุข ได้ ตน กิตติ ย่อม ต้อง อาศรัย ผู้ ชื่น ที่ เกิด มา ด้วย
 กัน เปน กำนัง ต้อง อาศรัย ทั้ง ผู้ ที่ ได้ เกิด มาก่อน ผู้ ที่ เกิด
 ใน สมัย เดียว กัน และ ผู้ ที่ เกิด ภายหลัง ไม่ว่า ชาติ เดียว
 กัน หรือ ต่าง ชาติ ต่าง ภาษา ต่าง บ้าน ต่าง เมือง กัน ทั้ง โลก คน
 ใน ประเทศ นี้ ก็ ได้ อาศรัย กำนัง และ บัณฑิต ของ คน ใน ประเทศ
 นั้น ใน การ กิด ทำ เครื่อง ใช้ สรรพ นุ่ง ห่ม เปน เครื่อง บำ รุง
 ความ สุข ต่าง ๆ คน ใน ประเทศ นั้น ก็ ได้ อาศรัย แรง

คนเราจะ อยู่ ในโลก แต่ ถ้า ภัย ไม่ ได้ หน้า ๕

และ ความคิด ของ คน ใน ประเทศนี้ ในการปลูก เพาะ ไร่ ของ
บริ โภค และ หา ภัตตาหาร ต่าง ๆ ประเทศทั้ง หลาย ย่อม
มี สิ้น ภัย ต่าง กัน แดก เบียดเบียน กัน อยู่ ดังนี้. จึง บัง เกิด

เป็น ครอบ ครัว ใหญ่ แห่ง มนุษย์ โลก นี้ ความ เกี่ยวพัน
อาศัย ชึ่ง กัน และ กัน ทั้ง ไป เป็น เบื้องต้น

๕ แต่ เหตุ ไฉน ถ้า คนทั้ง โลก จึง ต้อง คิด เมื่อ เมื่ ถึง กัน
และ กัน อยู่ สำหรับ ดึง แรง คิด ดึง แรง ทำ ประ โยชน์ ต่าง ๆ ไม่
สำหรับ แต่ ตัว เอง เท่านั้น สำหรับ คน อื่น ด้วย ทั้ง โลก ดังนี้ ?
ตอบ ได้ ง่าย ๆ ว่า—มี เครื่อง เกี่ยว พัน ชึ่ง แน่นหนา รั้ง รั้ง
มนุษย์ ทั้ง หลาย อยู่ มี ให้ มนุษย์ ทั้ง หลาย ต่าง คน ต่าง ตั้ง
อยู่ แต่ ถ้า ภัย ได้ ดัง กล่าว มา แล้ว ช้าง ต้น เครื่อง เกี่ยว
พัน เหล่า นี้ เรียก ว่า “ความรู้ สึก” ต่าง ๆ บ้าง
เรียกว่า “กิจ อัน เป็น หน้าที่ ๆ มนุษย์ ต้อง กระทำ”
บ้าง เรา ควร จะ พิจารณา ให้ เห็น ถ่อง แท้ ว่า เหล่า นี้ คือ อะไร
และ ควร ตั้ง ต้น ด้วย ความ รู้ สึก ต่าง ๆ ก่อน เพราะ เป็น
เครื่อง เกี่ยว พัน ชึ่ง แข็ง แรง กว่า อื่น ๆ หมด.

- คำถาม.— ๑. เมื่อเรามีอายุเจริญขึ้น จน เกิด
ความคิด ได้แล้ว จะมีปัญหา อะไร เกิดขึ้นใน ใจของเรา ?
๒. อะไรบ้าง อัน อยู่ ภายนอก ตัวเรา ที่มาประ กอบกันเข้า
เป็น “ตัวเรา” ? ๓. เมื่อเรา ยัง เป็น เด็ก เด็ก ๆ อยู่
เราได้ เครื่อง บำรุง รักษา ชีวิต มา แค่ ไหน ? เมื่อเรา โต ขึ้น
จะ หัก เลี้ยง ตัว เอง ได้ เรา ยัง ต้อง อาศัย ผู้ อื่น อย่างไร ?
๔. มนุษย์ ใน โลก อัน เป็น ครอบ ครัว ใหญ่ นี้ มี เครื่อง เกี้ยว
พัน กัน อย่างไร ?

บท ที่ ๒๒

ชีวิต เป็นของคู่ กับ ความรัก

“อันชนก ชนตน์ รักเจ้า เทียม เท่า ฟ้า ฟ้า ก็ ว่า ได้”

พระ ราชนิพนธ์ อิศริยา. รัชการ ที่ ๒

๑. เวลา ที่ เราออกจาก ครอบ ครัว มารดา ได้ ดั้น ตา
โลก ที่ เรา เกิด มา เป็น ครั้ง แรก นั้น เรา หา ระฤก ได้ ไม่ ว่า

เรา ได้ เห็น อะ ไร ก่อน และ ได้ คิด ถึง อะ ไร ก่อน แต่ ถึง
 กระ ไร ก็ ดี โลก คง เผล ที่น่า เพศติ เพศติ แก่เรา เน้นแน่นมัน
 เพราะ ใคร ๆ ที่ บ่าย หน้า มา ดู เรา ก็ ถ้วน แต่ แสดง ความ ยืน
 ยืน แจ่มใส เรา ได้ รู้ ถึง ความ อ่อน อ่อน ใน วง แขน ของ
 มารดา มัน เผล เครื่อง บ้อง กับ ความ สะเทก สะเทก ภายนอก
 ได้ หมด เรา ได้ ยืน แต่ เสียง อัน อ่อน หวาน ปลอดภัย โยนยัว
 ยวน เข้า หายอก ให้ เรา มี ความ รื่น เริง บรรเทาใจ เมื่อ เรา หิว
 ก็มี ผู้ ให้ น้ำ นม กิน เมื่อ เรา หาวนอน ก็มี ผู้ วาง เรา ลง บน
 พูกเบา เมาะ หมอนอัน อ่อนนุ่ม แล้ว เผล กอดอม ให้ เรา พัง
 เรา หลับ แล้ว ก็ ยังมี ผู้ เฝ้า นิ่ง ไกว เผล เพื่อ จะ มี ให้ รื่น ยุง
 และ แผลง วัน รบ กวน เรา และ เพื่อ จะ ให้ เรา หลับ สนิท
 ไม่ หวาด ผวา หรือ สิ้น คั่น ตกใจ.

๒. เมื่อ เรา ค่อย เจริญ ขึ้น ก็ มี ผู้ อุ้มชูพาเรา ออกชมโลก
 กว้างขวางออกไปอีก เรา ได้ เห็น เรือ กสวน ไร่ นา มี คัน ไ้
 ไ้ใหญ่ น้อย โยก ถึง ไป มา เมื่อ เวลา ต้อง ดม ว่า เพช พัก ได้ เห็น
 ก้อน เมฆ ใหญ่ น้อย ลอย ล่อง อยู่ ใน อากาศ อัน ช้าง คอกไม้ ดี

ต่าง ๆ เหลืองบ้าง แดงบ้าง ม่วงบ้าง ถ้วนนี้ ก็น่าชื่น
 จรุงใจ บ้างก็บานแจ้ บ้างก็พริ้งประกายแวววาว บ้างก็ยัง
 คุณอยู่ มีรูปต้นฐานต่าง ๆ กัน ชูก้านไว้คอยตาม
 พุ่ม ใบอ่อนเขียว ฉ่ำชุ่ม ต้นไม้ที่คงตรงขึ้นมาจากพื้นแผ่นดิน
 บางที่เรา ก็คมมือเด็ก ๆ ของเรา ด้วยความดีใจ เมื่อเวลา
 เห็น นกโผบินไป มาตามต้นไม้ หรือ เมื่อเวลา เห็นผีเสื้อ
 และ แมลง ปอบิน ว่อน อยู่ ตาม ดอกไม้ต่าง ๆ ดูดี ก็น่า
 เกสร เป็นอาหาร เราคงนึก ในใจอันอ่อนของเราน่า
 “ โลกที่เรา มาอยู่ที่นี่ น่าชมแท้ ๆ ”

๓. บางทีถ้าเราเกิดในที่ถิ่นฐานบ้านเมือง ที่มีผู้คนคึก
 คัก เราที่จะได้แต่เห็น ถนนอันกว้างขวาง เดินไป
 ด้วยรถม้า และ คนเดิน ทางคับคั่ง ก่อน จะยังไม่ได้เห็น
 ความงามของเรือกสวนไร่นา นกและต้นไม้ต่าง ๆ พรรณนามาแล้ว
 เราจะมี ความพิศวง ใน ความเคลื่อนไหว ของรถม้า และ ผู้คน
 เหล่านั้น ใน เวลาที่ผ่านหน้าเราไป และ จะทำให้เรานึก
 ในใจของเราว่า “ โลกที่เรา มาอยู่ที่นี่ น่าพิศวงจริง ๆ ”

๔. ถึง เรา จะ เกิด ใน ที่ โกลด์ เรือ กสวน ไร่ นา ก็ ดี หรือ โกลด์ ถนน ใน บ้าน เมือง อัน หนาแน่น ไป ด้วย ผู้ คน ก็ ดี แม้ เรา มีความ คิด ได้ เรา คง คิด ว่า “ โลก นี้ ถึง มา ทร ว่า เป็น โลก ที่ น่า ชมน และ น่า พิศ วัง เพียง ไใด ก็ ไม่ ไร ที่ ๆ เรา จะ อยู่ คน เดียว ได้ อัน เด็ก ไม่ ไร เติง ดำ อย่าง เรา เช่น นี้ ถ้า แม้ ปลด อย ไร คน เดียว ใน โลก เรา จะ มี อัน ทราย อย่าง ไใด บ้าง ” จง คิด ดู ที่ หรือ ว่า จะ มี อัน ทราย อย่าง ไร บ้าง .

๕. จะ บอก ให้ ทราบ ว่า จะ มี อัน ทราย อย่าง ไร หญิง ร้าย คน หนึ่ง มี บุตร แต่ ไม่ มีความ อุดาหะ ที่ จะ เติง ไร เพราะ ต้อง ไป เติง ไร กับ จ้าง เขา หา เติง ไร ทุก วัน ทั้ง เป็น คน ชั่ว ร้าย ปราศ จาก ความ กรุณา ทารก ด้วย ครั้น ถึง เวลากลางคืน จึง นำ บุตร ไป ทิ้ง ไร ได้ พุ่ม ไม้ ใน ที่ รก แห่ง หนึ่ง เขา ไป ไร ห่อ หุ้ม ตัว ไร พอมืด แล้ว ก็ เติง กลับ มา บ้าน เติง ทารก ที่ ร้อง ตาม มา เข้า ไร นั้น จะ ทำ ให้ ไร ของ หญิง ร้าย คน นี้ อ่อน ดง บัง เกิด ความ เวทนา ใน ทารก บ้าง ก็ เปลา กลับ ทำ

ให้สาว เท้า ก้าว เดิน หนี มา เสีย เร็ว เข้า อีก.

๖. ค่ำ มาอีก สอง สาม วัน ชายผู้ หนึ่งกลับ จาก ทำ งาน
เวตา เย็น เผลอญ เดิน ผ่าน มา ทาง นั้น แด เห็นอะไร
นอน อยู่ ใต้ พุ่ม ไม้ ใน หนอง รก มี ความ พิศวง จึง แวะ
เข้าไปดู ก็ แด เห็น ว่า เป็น เด็ก ทารก นอน คาย แข้ง ชี้อ ยู่
ชาย ผู้ หนึ่ง นึก ปดองนิจจัง แต่ ในใจ ว่า “พุทโธ! เด็ก เขียว ตัก,
เกิด มา มี กรรม พ่อ แม่ ไม่ รัก จึง เอา มา ทิ้ง ไว้ ให้ ตาย
เสีย ดัง นี้ ถึง จะ ยากจน ให้ ไม่ มี จะ กิน เพียง ไร เกิด มา
เป็น ลูก แล้ว จำ เป็น ต้อง รัก ต้อง เลี้ยง นี้ มัน ข้าง ไม่ มี ความ
รัก ความ เหวหนา บ้าง เลย ” เรา ท่าน ทั้ง หดาย ก็ เหมือน
กัน ไม่ว่า ใคร ๆ หมด ถ้า เกิด มา ไม่ มี ใคร รัก ใคร เลี้ยง
เรา ก็ จะ ต้อง ตาย เสีย ตั้งแต่ เด็ก เช่น เดียว กัน.

๗. คน ที่ แข็งแรง สามารถ ทำ การ หนัก ใน โลก นี้ ได้ หรือ
คนฉลาด ที่ มี ความ รู้ ความ สำนึก เป็น ผู้ แนะนำ สั่ง สอน และ
ปกครอง ผู้ อื่น ได้ ก็ ถ้วน แต่ เคย เป็น ทารก อัน เขา ตัว ไม่
รอด มา ดัง นี้ แล้ว ทั้ง สิ้น ด้วยเหตุ ที่ ได้ ศึกษารัก ความ ปกครอง
ของ มารดา จึง ได้ เจริญ ขึ้น เป็น คน ก่อ สร้าง อยู่ ใน โลก นี้

ถ้า ไม่ เช่น นั้น ชีวิตร์ ก็ คง ออก จาก ร่าง เดี่ยวตั้งแต่เล็ก ๆ แล้ว
เหมือน กัน.

๘. มารดา ที่ ไม่ มี ความ รัก บุตร เลย นั้น ค้องนับ

ว่า เปน หญิง จันชาด และ ย่อม เปน คน ผิดธรรมดา อยู่เอง
ใน ร้อย คน พัน คน จะ มี อยู่ แต่ สัก คน เดียว เท่านั้น นอก
นั้น ใคร ๆ ก็ ค้อง รัก บุตร แม้ แต่ สัตว์ เดี่ยว รัจฉาน ที่ ไค
ชั้น ไม่ รู้ จัก กัน ก็ ยัง มี ความ รัก ลูก เหมือน กัน เมื่อ
ยัง เด็ก ๆ อยู่ ก็ สู้ สู้ สำหรั้งเลี้ยงและหองแหน มิ ให้ ไค ทำ
อันตราย ได้. การ มี ชีวิตร์ อยู่ ใน โลก นี้ กับ การ มี ความ รัก
เปน ของ คู่ กัน ถ้า มี ชีวิตร์ ก็ ค้อง มี ความ รัก ไม่ เฉพาะ
แต่ ใน ตน ของ ตนเอง ใน คน อื่น ๆ ที่ เปน ญาติ มิตร ด้วย
ทั่ว ไป ต่อ ขาด ชีวิตร์ เมื่อ ไค แล้ว ความ รัก จึง จะ ขาด
ไป ด้วย ทั้ง นี้ เปน กฎ สำคัญ ของ ธรรมชาติ แด เปน กฎ
อันน่า ถู ตาม ประ พุติ ตามจริง ๆ

คำ ถาม.— ๑. เมื่อ เรา เกิด ใหม่ ๆ ทำ ไม่ จึง
เห็น ว่า ใน โลก นี้ น่า ชย และ น่า เพศิน ใจ ? ๒. คน เกิด ใน

ที่ใดจึงจะเห็นว่า โลกเป็นที่น่าชม ? ๓. คนเกิดใน
 ที่ใดจึงจะเห็นว่า โลกเป็นที่ประหลาด ? ๔. ประหลาด
 กี่ดี หรือน่าชม กี่ดี ถ้ามีแต่เราคนเดียวจะเป็น อย่าง
 ไหมบ้าง ? ทำไม ? ๕. หญิงร้าย ในเรื่องนั้น ทำ
 อะไร แก่บุตร ? ๖. ชายที่ มาพบ ศพ ทารก เข้าว ใต้ถุน
 ในใจว่า กระไร ? เรื่องนี้ แสดง ให้เห็น อะไร ? ๗. คนที่
 มี ร่าง กาย แข็งแรง หรือ คน ที่ เปนใหญ่ มี อำนาจ มากนั้น
 ได้ แข็งแรง และมี อำนาจ มากมา ตั้งแต่เมื่อไร ? เมื่อเด็ก ๆ
 เปน อย่างไร ? ๘. พ่อแม่ที่ ไม่รัก บุตรนั้นเรียกว่า อะไร ?
 และ ทำไม จึง ว่าผิด ธรรมดา ?

บทที่ ๑

บ้าน กับ ความรัก

และ ความ ปราณี ประ นอม กันระ หว่าง คน ใน บ้าน

“ว่า จาก เรือน เหมือน หนึ่ง นก ที่ จากรัง อยู่ข้าง

บ้านกับ ความ รัก กัน ระหว่าง คน ใน บ้าน หน้า ๓๓

หลังก็จะแตะแตะกัน คอย ”

จาก พระ อโศก พระ สุนทรโวหาร (ภู่) เป็นผู้แต่ง

๓. ถ้าเราเกิด และ อยู่ ที่ไหน มาแต่เด็ก ๆ เรา ก็ เรียก
ที่นั่น ว่า บ้าน มีดามารดา พี่น้อง ช่างหลาย ที่ อยู่ ในบ้าน
เดียว กัน ย่อม มี สุน เป็น ชุม นุ่ม สำหรับ เป็น ตัว อย่าง นำ
ใจ เรา ให้ กว้างขวาง ออกไป ตาม กัน ความ คิด ความ รู้ ดี
และ อริยาบถ ของ เรา ย่อม เกิด เป็น รูป รื่น ใน สัน ตาน จาก
บ้าน ก่อน และ จะ คง เป็น รูป คิด ตัว เรา ไป จน ตลอด ชีวิต
เวลา ที่ เรา เป็น เด็ก อยู่ ที่ บ้าน จึง เป็น เวลา สำคัญ ที่ สุด เพราะ
ถ้า ดี ก็ ตัดออก ชีวิต ถ้า ชั่ว ก็ ชั่ว คิด ตัว ตลอด ชีวิต
เหมือน กัน ตรง กับ คำ โบราณ ที่ ท่าน ว่า ไว้ ว่า “เคย
ตัว จน คาย ” หรือ ตรง กับ โคลงสุภา สัต ในวชิรญาณ

ป ๓๓๒ ว่า

ฉนิม เหล็ก เกิด แต่ เนื้อ ใน เหล็ก

ย่อม กัด เหล็ก ใหญ่ เด็ก

ย่อมได้

ตัว ที่ ใหญ่ เด็ก

เรา ประ กอบ หนี้

หาก เกิด แต่ เรา ได้

เร่ง รับผิดชอบ

๒. นาม ศัพท์ ว่า “ บ๊าย ” นี้ เป็นคำที่ มี ใจความ
 จับ ออก จับ ใจ อยู่เอง ขึ้น ชื่อ ว่า บ๊าย แล้ว ที่ไหน จะมา เป็น
 ศัพท์ ว่า ไม่มี โบราณ ท่าน ย่อมว่า ไว้ว่า “ ดง จากบวรใด
 ตาม ขึ้น แล้ว ก็ หา ความ ศัพท์ ยาก ” ถ้าเรา ออก ไป ที่
 ถนน จะ เห็น คน เดิน ผ่าน ไป มา ถ้วน แต่ เป็น คนอื่น ทั้ง สิ้น
 เรา จะ ยิ้ม แย้ม แจ่ม ได้ กับ เรา ที่ เปด่า เรา ไม่ ต้อง การ จะ
 ทราบ ว่า เรา คือ ใคร อยู่ ที่ ไหน และ มี ชุระ จะ ไป แห่งใด
 เพราะ ฉะนั้น ถ้า จะ ปลดปล่อย เด็ก ออก ไป กดาง ถนน เด็ก จะ
 รู้ สึก ความ จำ เหว่ มากกว่า ถูก ทั้ง ไว้ คน เดียว ใน บ้าน ส่วน
 บ้าน นั้น พอ เรา ย่าง เข้า มา ถึง ประตู ความ รู้ สึก แปลก
 ก็ หาย ไป หมด สิ้น กลับ จะ มี ผู้ คอย ทัก ทาย ว่า เรา ไป
 ไหน มา หิว หรือ ยัง และ บางที จะ มี เครื่องบริโภคนิสิต คอย
 เรา อยู่ แล้ว ด้วย ใน เวลา ที่ เรา ไม่ อยู่ ก็ จะ มี ผู้ เป็น ห่วง
 ว่า เมื่อ ไหว จะ กลับ เมื่อ กลับ แล้ว ก็ รู้ สึก ว่า ได้ มา อยู่ ใน
 หมู่ ญาติ และ คน กัน เอง ที่ ถ้วน แต่ มี ความ รัก ใคร เมื่อ ตา
 ภาว เรา ไม่ มี ความ จำ เหว่ เลย จน นิด เดียว

๓. เป็น ขรรณดา, ดัง กล่าว มา แล้ว, ว่า นารดา จะ ต้อง

บ้าน กับ ความ รัก กัน ระหว่าง คน ใน บ้าน หน้า ๑๕

รัก บุตร และ ก็ เปน ขรรมตา เหมือน กัน ที่ ญาติ พี่ น้อง

จะ ต้อง รัก กัน ยิ่ง อยู่ ร่วมบ้าน กัน จะ ยิ่ง รัก กัน มาก ขึ้น

เพราะ เคย กิน ร่วม กัน นอน ร่วม กัน ได้ อาศัย ร่วม ไม่

ขาด คาบอัน เดียว กัน ถ้า คน หนึ่ง สบาย คน อื่น ๆ ก็ พากัน

พลอย สบาย ใจ ด้วย ถ้า คน ใด บ่ สบาย คน อื่น ๆ ก็ พากัน

เศร้า โศก สดุด ใจ ด้วย การ ร่วม ทุกข์ ร่วม สุข ฉะนั้น จะ

ทำ ให้ รัก กัน ไม่ มี สิ่ง ใด เปรียบ ทุก วัน นั้น ถึง ใคร ๆ

จะ อยู่ คน เดียว ใด ก็ ไม่ สุข คน เดียว ใด เพราะ ความ สุข

ของ เรา ย่อม เกิด ขึ้น จาก ความ อุ่น หนา ฝ่า ทั้ง เปน ประ มาณ

การ พุด ด้วย กัน เล่น ด้วย กัน สนุก ด้วย กัน เรียง ด้วย กัน

อยู่ ด้วย กัน ไป เทียบ ด้วย กัน ถ้วน เปน เครื่อง ส่อ ให้ เกิด

ความ สุข ใจ ดำรง ใจ ทั้ง สิ้น เรา มัก จะ ได้ ยิน เด็ก เล็ก ๆ

ที่ ไม่ ค่อย มี เพื่อน เล่น , ขวน เด็ก อื่น ๆ ว่า ตั้ง นี้ “ มา

เล่น กับ ฉันทิ เอะ ” “ มา พุด กัน เอะ ” “ มา นั่ง ข้าง

ฉันทิ เอะ ” นี้ ก็ เปน อุทาหรณ์ ให้ เห็น ได้ ว่า ความ อุ่น

หนา ฝ่า ทั้ง ย่อม เปน สิ่ง ประจักษ์ ณาไม่ว่า เด็ก หรือ ผู้ ใหญ่ ทั้ง ไป หมก

๔. บางบ้าน ก็ มี ความ ชั่ว เข้า มา ถึง ผู้ ซึ่ง ทำ ให้

ความรัก ความปรานี ประนอม กลายเป็น ความ ชม ชื่นชื่น เดียว
 ไป สัน บ้าน ที่ ปก คลุม ด้วย ต้น ไม้ เป็น ที่ ร่ม เย็น มี นก
 เกาะ พุด กัน และ บั๊น อาหาร กัน อยู่ ตาม หลัง คา หรือ ตาม ต้น ไม้
 น่า จะ เป็น บ้าน อัน สุข ลำ ราญ ลำหรับ เด็ก เด็ก ๆ แต่หาก
 มีความ ขี้ว ที่ เรียก ว่า “ ความ ทรหี่ ตน ” คือ ความ
 ไม่ เชื่อ เพื่อ ต่อ ตน เอง และ ไม่ เชื่อ เพื่อ ต่อ ผู้ อื่น เข้า มา
 เป็น เจ้าเรือน อยู่ แล้ว แยก เหล่า แยก กอ กัน ออก เป็น ความ
 ขี้ว ต่าง ๆ ความ สุข ลำ ราญ ชื่น บาน ใจ จึง หาย ไป หมด

๕. ความ ขี้ว เหล่า นี้ มี “ ความ เกียจ คร้าน ” เป็น ต้น
 ทำให้ เด็ก นอน ตื่น สาย ไม่ อยาก ทำงาน ไม่ อยาก เด่า
 เรียน กิน แล้ว ก็ อยาก เที้ยว เถลไถล หรือ นั่ง หาว หวอด ๆ
 บิดามารดา จะ ไซ้ ก็ มีความ เกียจ คร้าน คอย หลบ ๆ หลีก ๆ
 มือ รา เท้า รา ตี แต่ จะ ชัก คน ไน้น เถ่น ชัก คน นี้ เถ่น ทำ
 ให้ เสีย งาน เสีย การ ต่าง ๆ

๖. ถ้า เป็น เช่น นั้น แล้ว อีก ไม่ ขี้ว ก็ คง มีความ ขี้ว อื่น ๆ
 แรก เข้า มา อีก เช่น โทโส ร้าย, ไม่ เชื่อ ตรง เป็น พาด เทเร ฯลฯ
 จะ ทำให้ เด็ก ๆ เกิด เทาะ วัวท กัน ร่ำไป พี่ รัง แกน ธง ๆ

ไม่กลัว พิ ทุ บันชอง ๆ ระวัง ให้ มารดา ที่ ไม่ สามารถ
จะ ค่อ ดู ความ ชั่ว เหล่า นี้ ได้ ก็ ตั้ง ปรารถนา ให้ ทัว ชน ทุก ที่ ประ
เดี๋ยว บุตร คน ไฉน มา พ้อง ประเดี๋ยว บุตร คน ไฉน มา พ้อง ข้าระ
ก็ ไม่ ได้ ความ ตาม ก็ ไม่ รับ ต่าง คน ต่าง หัด หูต ไม่ จริ่ง จน
ซ้ำ นานู เดย เปน คัว อย่าง กัน ค่อ ๆ ไป จน บ้าน เวียน
เกิด ยุง ใหญ่ เปน ความ ชน ชื่น และ ชุน เฉื่อย ยิ่ง นึก

๘. ความ ชั่ว อัน ร้าย เหล่า นี้ มัก เกิด ขึ้น ด้วย ความ
ตระ หัน ตน เปน มุต เมื่อ ชาติ ความ เชื้อ เพื่อ ค่อ ผู้ อื่น
และ ชาติ ความ เชื้อ เพื่อ ค่อ ตน เอง คือ ปรารถนา ให้ ตัว ชั่ว
ก็ ได้ ชื่อ ว่า มี ความ ตระ หัน ตน เพราะ ไม่ เชื้อ เพื่อ ค่อ ตน
ความ ชั่ว ทั้ง หดาย ที่ กล่าว มา แล้ว เช่น ความ เกียจ คร้าน,
โท โส ร้าย, ไม่ ซื่อ ตรง, เปน พาด เท เร และ ความ
ชั่ว อื่น ๆ อีก เช่น ความ มัก ได้ ความ จะ กะ ใน
การ กิน อยู่ ความ ค่อ ตั้ง ไม่ ทำ ตาม ถ้อย คำ ผู้ ใหญ่,
และ ความ พยาบาท คือ คอบแทน ความ ชั่ว ด้วย ความ ชั่ว
ความ ผิด ด้วย ความ ผิด เปน การ ทัว ความ ชั่ว ความ ผิด

ให้มากขึ้น ๆ ๑๓๑ ย่อม เป็น ผล แห่ง ความกระหนั ดน ทั้ง ด้าน
 และ ถ้า มี อยู่ ใน เด็ก คนใด ก็ อาจ โดดไป คิด เด็ก คน อื่น ๆ
 บรรดา ที่ อยู่ ใกล้ เคียง กัน ได้ คุุ ไร ที่ คิด กัน เหมือน
 กัน ใน บ้าน เดียว ถ้า มี คน โต ไร่ ร้าย อยู่ คน หนึ่ง ก็ อาจ
 ทำ ให้ คน ทั้ง บ้าน โต ไร่ ร้าย ไป ด้วย หมด ไซ้ แต่ เท่านั้น
 ความชั่ว เหล่า นี้ เมื่อ เกิด มี ขึ้น แล้ว ยัง ถูก ตาม ใหญ่ โต
 ขึ้น ได้ ทุก ที่ เมื่อ เด็ก โต ขึ้น เป็น ผู้ ใหญ่ ความชั่ว ที่ มี อยู่
 ใน คน จะ โดด ตาม ตัว ขึ้น ด้วย และ จะ กิ น นิ ดัย ใจ กอ จ น กว่ อน
 (คือ ทำ ให้ เป็น คน นิ ดัย ใจ กอ ไม่ ดี คุุณนิม กิ น เหล็ก
 หรือ ตัว หนอน ที่ กิ น ได้ คอก ไม่ ตั้ง แต่ ยัง ตุน อยู่ ให้ กว่ อน เสีย
 ไป หมด ด้วย เหมือน กัน)

๑. ถ้า เป็น ดัง นี้ เรา ควร พยายาม รับ ได้ ความชั่ว
 อัน ใหญ่ คือ ความ กระหนั ดน ซึ่ง เป็น ต้น ราก ทำ ให้
 เกิด ความชั่ว อื่น ๆ เสีย คือ เรา ควร จะ เชื้อ เพื่ อ ต่ อ กัน
 และ กัน และ เชื้อ เพื่ อ ต่ อ ตัว เอง ด้วย อย่าง ยอม ให้
 ตัว เรายื บ เอา ความชั่ว เหล่า นี้ เข้า มา รั กษา ได้ ใน ร่าง กาย
 หรือ ใน บ้าน เว รณ เรา ที่ อยู่ ได้ กัน ไม่ อัน ร่ม เย็น นึก

บ้าน กับ ความ รัก กัน ระหว่าง คน ใน บ้าน หน้า ๓๘

เกาะ โยนิบิณ ไซมา ดัง เสียง พุด กัน และ บ๊อง ฮา หาร กัน
เป่น ที่ นำ เพติด เพติด จะ ได้ เป่น ที่ อยู่ คู่ๆ ดำ ราว มี ความ
รัก เข้า มา ถึง ดั่ง อยู่ เป่น เจ้า เวียน ทำให้ บัง เกิด ความ
ดว้าง ไสว ขึ้น มา ทัว หน้า

คำถาม

๑. บ้าน คือ อะไร ? ใคร เป่น ชุม นุ่ม แรก ที่ เกิด ได้ พบ
ก่อน ? ๒. เหตุใด จึง ว่า ถ้า ปลัดอย เด็ก ใจ คน เดียว ตาม ถนน
เด็ก จะ ว่า เหว่ มาก กว่า ถูก ปลัดอย ใจ คน เดียว ใน บ้าน ?
๓. ใน ครอบครัว เดียว กัน ถ้า คน หนึ่ง บ่วย ทำ ใน คน อื่น ๆ
พลอย เสร้า ไสด ค้วย ? ความ สุข ใน บ้าน เกิด ขึ้น จาก อะไร ?
๔. บาง ที่ อะไร เข้า ถึง ดั่ง อยู่ ใน บ้าน ? ๕-๖. ให้ ออก ชื่อ ความ
ชั่ว ต่าง ๆ ที่ เกิด ขึ้น ใน บ้าน ๗. ความ มก ใด นั้น อยากรู้
อะไร บ้าง ? และ อยากรู้ อะไร บ้าง ไหม ? ความ พยาบาท
ทำให้ ความ ชั่ว และ ความ ผิด มาก ขึ้น อย่างไร ? ทำ ใน ความ
ชั่ว เหล่า นี้ จึง เหมือน กับ ไร ที่ ติด กัน ได้ ? และ ถ้า ปลัดอย ใจ
จะ เป่น อย่าง ใด ได้ อีก ? ๘. ควร จะ ให้ อะไร เข้า มา ถึง ดั่ง อยู่
ใน บ้าน แทน ความ ชั่ว เหล่า นี้ ?

บทที่ ๔

บ้าน กับ กิ๊ว อัน เป็น หน้า ที่ ต้อง กระ ทำ

๑. ความ รัก อย่าง เคียง ก็ ไม่ อาจ ทำ ให้ บ้าน เรือน เรียบ
 ร้อย กอดอก ได้ จำ เป็น ที่ ผู้ อยู่ ใน บ้าน จะ ต้อง กอบ กิ๊ว
 รุระ อัน เป็น หน้า ที่ จำ เป็น ต้อง ทำ ด้วย เหมือน กัน บ้าน
 เรือน จึง จะ เรียบ ร้อย เป็น ปรกติ กิ๊ว รุระ นี้ ต้อง ทำ
 เพราะ เหตุ ว่า เป็น หน้า ที่ ของ เรา อัน หนึ่ง และ เป็น ของ
 ถูก ควร ทำ ด้วย ถ้า ไม่ ทำ ก็ มี ผิด ถึง เรา จะ ชอบ
 หรือ ไม่ ชอบ อยาก ทำ หรือ ไม่ อยาก ทำ ก็ ดี ก็ ต้อง
 ทำ อยู่ นั้น เอง เมื่อ เด็ก มี บิดา มารดา หรือ ผู้ ใหญ่ จำ หรับ
 หา อะไร ๆ ให้ ทุก อย่าง ไม่ ต้อง อนาคต ร้อน ใจ บ้าน
 ก็ มี อยู่ อยู่ ก็ มี นอน อาหาร ก็ มี กิน ถึง ปาก ทุก วัน เสื้อ
 ผ้า ก็ มี นุ่ง ห่ม ฯลฯ เด็ก มัก จะ หดง เช้า ใจ เสีย ว่า ของ
 เหล่า นี้ มี มา เอง หา ได้ คิด ถึง ว่า บิดา มารดา หรือ ผู้ ใหญ่
 ต้อง หา ต้อง ทำ มา ให้ ไหม

๒. เด็ก อายุ หก ขวบ คน หนึ่ง เคย พูด ว่า “ฉัน ใด

แล้ว ฉันทำอะไร ๆ ของฉันเองก็ ได้ ฉันไม่ต้องให้ใคร
มา มุ่งผ้า และ ธรรมดา เลื่อ ให้ฉัน เหมือน อย่าง เด็ด แดง ๆ ฉัน
กอดเข้า กิน เอง ก็ ได้” ว่า แล้ว ก็ กอด เข้า ใน หม้อ ไล่ ขาม มา
นั่ง รับ ประทาน เปน ที่ ยอคว่า ตัว เปน คน เก่ง ทำ อะไร
ทำได้

๓. พี่ชายใหญ่ จึง ถาม ว่า “ถ้าต่างว่า น้อง ไม่มีผ้า
จะ มุ่ง ไม่มี เลื่อ จะ ธรรมดา ไม่มี เข้า ใน หม้อ จะ กอด น้อง
จะ ทำ อย่าง ไหน” น้อง ตอบ ว่า “ฉัน ก็ ไป ซื้อ เข้า ที่ ร้าน ตาม
ตลาด” พี่ชาย ถาม ว่า “ก็ จะ เอา เงิน ที่ ไหน ไป ซื้อ”
น้อง ตอบ ว่า “ฉัน ก็ ขอ บิดา หรือ มารดา นั้นซิ” ตรง นั้น
พี่ชายใหญ่ จึง อธิบาย ว่า “นั่น เปน ไหน เหนใหม่ เดี่ยว ว่า
น้อง ยัง เลี้ยง ตัว ของ น้อง เอง ไม่ได้ ถ้า บิดา หรือ มารดา
ไม่ ให้ เข้า กิน ไม่ ให้ เลื่อ ผ้า หรือ ไม่ ให้ เงิน น้อง ก็ จะ
ไม่มี อะไร กิน และ จะ ไม่มี อะไร มุ่ง ห่ม” น้อง ถาม อีก
ว่า “ใคร ให้ เงิน บิดา เค้า” พี่ชาย ตอบ ว่า “บิดา
ไป ทำ การ วัน ยัง คำ จึง ได้ เงิน มา เลี้ยง พวก เรา”

๔. พอ พุด ชาติ คำ ดง บิดา ก็ มา ถึง พี่ กอด รับ จาก ทำ งาน

แต่ ดู หน้า ๓๓ เห็นชย มาก บุตร คนเล็ก จึง ตรง เข้า ไป หา
 แล้ว ถาม ว่า “บิดา, ทำไม บิดา จึง ชอบ ไป ทำงาน
 ที่ ไหนวันนึ่งคำ ๆ ? บิดา ไม่ ชอบ อยู่ บ้าน นึ่ง ชม คันไม้
 หรือ นึ่ง ช่าน หนังสือ ฟัง เล่น หรือ ไป เดิน เทียว เล่น ไกล ๆ กับ
 ลูก อย่าง วัน ธา ทิพย์ ทุก วัน ๆ หรือ ? คง จะ หมาย ว่า
 เห็น ใจ กว่า และ บิดา จะ ไม่ เห็นชย เหมือน อย่าง นี้ ด้วย ”

๕. บิดา นึ่ง ลง บน เก้าอี้ ยาว ใน สนาม หญ้า ยกบุตร
 น้อย ขึ้น วาง บน ศอก แล้ว พูด ว่า “ลูก เชี่ย พ่อ อยาก
 อยู่ บ้าน กับ เจ้า ทุก วัน ๆ อย่าง วัน ธา ทิพย์ ช่าน หนังสือ
 ดูกัน ฟัง บ้าง กุญ กัน บ้าง ไป เดิน เทียว ตาม ถนน ตาม วัด
 ร้าง ๆ บ้าน เวลาเย็น ๆ บ้าง คง หมาย ใจ เห็น ใจ มาก
 กว่า ต้อง ไป ทำงาน ทุก วัน ๆ เปน แน่ และ คง ไม่ เห็นชย
 อย่าง เจ้า ว่า แต่ พ่อ ทำ ไม่ได้ เพราะ มี อะไร คอย บังคับ
 อยู่ คอย เตือน ให้ ไม่ ทำ การ อยู่ เสมอ ” บุตร จึง
 ถาม ว่า “อะไร นะ บิดา ที่ คอย เตือน บิดา อยู่ เสมอ ? ”
 “มีดี ลูก, คอย กระ ชิบ เตือน อยู่ ที่ หู เสมอ ว่า อย่า
 นึ่ง อยู่ เปด่า จะ เปน ความ ผิด ใคร จะ หา มา ให้ บุตร ให้

ภรรยา ก็น ? ต้อง ไป ทำงาน จะได้ หา เงิน มา เลี้ยง บุตร
ภรรยา จะ เกียจ คร้าน เลี้ยง ไม่ ได้ เพราะ ถ้า มี บุตร
ภรรยา แล้ว ก็ จะ ต้อง เลี้ยง ให้ บุตร ภรรยา ได้ ความ สุข สบาย
เสมอ คอย เฝ้า อยู่ ใน หู ค้าง นี้ บิดา จึง ต้อง ไป ทำงาน
ทุก วัน ”

๖ บุตร ถาม อีก ว่า “ อะ ไฉน บิดา ที่ เฝ้า คอย
เฝ้า บิดา อยู่ ค้าง นี้ ” บิดา จ ตอบ ว่า “ คือ ความ รู้ รัก
ผิด และ ชอบ นั้นเอง มัน คอย บอก อยู่ ให้ รู้ ว่า อะ ไฉน ถูก
อะ ไฉน ผิด อะ ไฉน ที่ จะ ต้อง ทำ มัน ทำให้ พ่อ รัก การ งาน และ
กิจ อื่น มากกว่า นั่ง เกียจ คร้าน อยู่ กับ บ้าน นอกจาก ความ รู้ รัก
ผิด ชอบ นั้น ยังมี อีก สิ่ง หนึ่ง ที่ ทำให้ พ่อ ชอบ ทำ การ งาน
มาก ขึ้น คือ ความ รัก นั้นเอง พ่อ ทำ งาน หา เงิน มา
เลี้ยง เจ้า ทุก วัน นี้ ก็ เพราะ พ่อ รู้ รัก ว่า เป็น การ จำ เปน
ที่ พ่อ จะ ต้อง หา เลี้ยง บุตร และ ภรรยา และ พ่อ เต็ม ใจ ที่ จะ ทำ
ไม่เห็น แก่ เหน็ด เหนื่อย เลย เพราะ พ่อ รัก พวก เจ้า มาก
เมื่อ เห็น ว่า พวก เจ้า อยู่ สบาย กิน สบาย พ่อ ก็ มีความ สุข ส่วน
ตัว ของ พ่อ เอง นั้น ถึง จะ เหนื่อย ยาก อค อยาก บ้าง ก็ ไม่

เป็นไร... ขอแค่ให้บุตร ภรรยาเป็นสุขเกิด... นี่และ
เห็นไหม... เด็ดว่าความ รัก มัน ทำให้พ่อทำ การงาน อันเป็น หน้าที่
ของพ่อ แข็งแรงขึ้น ? ... มัน เบน ง่าย ๆ ถ้า... ทำให้ ความ
เหน็ด เหนื่อย หายไป ...

๒ บุตร น้อย ถาม ว่า ... ก็ บิดา จะ ทำ การ หา เงิน มา
เลี้ยง พวก ฉันทน์ จน ตอดต ไป เทียว หรือ ? ... บิดา จึง ตอบ
ว่า “ ไม่ ได้ , ... ถ้า ทำ อย่าง นั้น ก็ เหมือน ดัง ไม่ รัก ลูก
เพราะ ว่า พ่อ กับ แม่ แก่ เก่า ลง ไป ทุกที ... นาน ไป ก็ จะ ทำ
การ ไม่ ได้ ... จะ หา เลี้ยง เจ้า ไม่ ได้ ... ถ้า เจ้า คอย แต่ จะ ให้
พ่อ แม่ เลี้ยง อยู่ จน โต ใหญ่ ... แม่ พ่อ กับ แม่ ดั้น ขีฟ ไป เสีย
แล้ว เจ้า จะ เขา อะไร กัน ? ... เจ้า มี อิด ตาย หรือ ? ... พ่อ กับ
แม่ รัก ลูก ... จึง จะ ต้อง ตั้ง ดอน ลูก ให้ รู้ จัก ทำ มา หา กัน
เลี้ยง ตัว เอง เมื่อ โต ขึ้น ต่อ ไป ... แล้ว จะ ได้ เลี้ยง พ่อ แม่
และ เลี้ยง ลูก หลาน ของ เจ้า เอง ด้วย ... เหมือน พ่อ เลี้ยง เจ้า
ทุกวันนี้ ... และ จะ ต้อง ตั้ง ดอน เจ้า ให้ รู้ จัก เชื้อ เพื่อ ต่อ
กัน อื่น ๆ ... ที่ เป็น เพื่อน มนุษย์ ด้วย กัน ... เมื่อ พ่อ กับ แม่ ตาย
เสีย แล้ว ... เจ้า จะ ได้ มี เพื่อน ... ไม่ ต้อง ว่า เหว่ อยู่ คนเดียว

จน อด ตาย ใน โลก

๘ “ แต่ ตัว เดียว วิชา นาน ยัง รู้จัก สอน ลูก ให้ หา กิน
เอง เมื่อ ลูก โต ขึ้น แล้ว มัน ก็ ไม่ เลี้ยง ต่อ ไป เมว
มัน ขู่ ลูก ที่ ใน เรือน เมื่อ วาน นี้ ไม่ ได้ ยิน หรือ ? แต่ ก่อน มัน
ขู่ เมื่อ ไหว ? เดียว นี้ มัน เห็น ว่า โต แล้ว พอ จะ หา กิน เอง ได้
แล้ว มัน จึง ไม่ ให้ กิน นม. เลี้ยง ขู่ ของ มัน นั้น ก็
เหมือน มัน ตั้ง สอน ว่า “ เจ้า โต พอ แล้ว เจ้า ควร จะ
ต้อง หัก หา กิน เอง ได้ แล้ว ข้า จะ ไม่ เลี้ยง เจ้า ต่อ ไป ละ ”

๙ “ เคย เห็น พ่อ นก แม่ นก มัน สอน ให้ ลูก บิน บ้าง ไหม
เล่า ? เมื่อ เวลา ลูก นก ยัง ช่อน อยู่ ยัง บิน ไม่ ได้ โกง
แม่ ของ มัน ก็ หา เทียน มา บ้วน เลี้ยง แต่ พอ ลูก บิน ได้ แข็ง
แล้ว พ่อ แม่ ก็ ไม่ ตู แด ต่อ ไป ต่าง ตัว ต่าง ไป หา กิน แต่ ดำรง
ตัว หรือ มนุษย์ ก็ ตี ต้อง เปน อย่าง นี้ ทั้ง กัน พ่อ แม่ มี
หน้าที่ ๆ จะ ต้อง หา เลี้ยง ลูก ก่อน เมื่อ ลูก ยัง เด็ก อยู่ ยัง
หา กิน ไม่ ได้ แต่ พอ ลูก โต ขึ้น แล้ว ก็ ต้อง ตั้ง สอน ลูก
ให้ รู้จัก หา กิน เอง ”

๓๐ บุตร น้อย น้ำตา คดอ ตู ประ ตุจ เปน ทุกข์ แล้ว
 ถาม ว่า “ เมื่อ ฉันท ไช้ ชื่น แล้ว พ่อจะ ไม่ เลี้ยง ตู ฉันทอีก
 หรือ ? ” บิดา จึง ตอบ ว่า “ แม่ เทียว , พ่อ ต้อง ปลดปล่อย
 ให้ เจ้า ทำ มา หา กิน เอง มั่ง เจ้า จะ ได้ มี ทำ ดัง หา เลี้ยง
 ตัว ได้ และ จะ ได้ เลี้ยง พ่อ เลี้ยง แม่ เมื่อ แก่ เก้า แล้ว
 มี ลูก ก็ จะ ได้ เลี้ยง ลูก ของ เจ้า ต่อ ไป ความ รัก ของ พ่อ
 และ แม่ เทียว นี้ ที่ มี อยู่ใน เจ้า จะ เจริญ ขึ้น เปน ความ
 รัก อย่าง ผู้ใหญ่ รัก กัน เจ้า ก็ จะ มีความ คิด ความ รู้ สึก เกี่ยว พัน
 กับ พ่อ แม่ พ่อ แม่ ก็ จะ รู้ สึก มี ความ รัก เกี่ยว พัน กับ เจ้า
 เรา ก็ จะ ต่าง คน ต่าง เปน ผู้ใหญ่ รัก กัน อย่าง ผู้ใหญ่
 ไม่ ต้อง เขียน ค้อง ตัก กัน เหมือน อย่าง เดียว นี้ สัก ตัว ใน โลก
 โดย มาก ย่อม รู้ จัก รัก ลูก อย่าง มนุษย์ รัก ลูก เหมือน กัน แปลก
 แต่ ที่ สัก ตัว ไม่ มี ความ รัก ภาย หลัง จน คดอ ตู ชีวิต อย่าง มนุษย์
 พ่อ ไช้ ชื่น แล้ว ที่ มัก จะ ไม่ รู้ จัก กัน และ ไม่ เชื้อ เพื่อ ต่อ กัน
 อีก ความ รัก ภาย หลัง ของ มนุษย์ เมื่อ บุตร เติบ ไช้ ชื่น
 แล้ว นี้ แหะ เปน เครื่อง ผู้ก วัค บิดา มาร ดา และ บุตร ให้ เชื้อ ถือ
 กัน นับ ถือ กัน และ รัก ไคร่ กัน ทราย เท่า ชีวิต หา ไม่ ,

บ้าน กับ กิจ อัน เป็น หน้า ที่ ต้อง กระ ทำ หน้า ๒๘

เป็น ความ รัก อัน ถ้า แข็ง และ มี เชื้อ โย มากกว่า ความ รัก
ความ เวทนา อัน เมื่อ บุตร ยัง เล็ก ๆ อยู่

๓๓. “ อีก อย่างหนึ่ง มนุษย์ ไม่ ปล่อย บุตร ได้ ง่าย เหมือน
สัตว์ เตี้ย รัชดาน ปล่อย ลูก มนุษย์ ต้อง สอน กัน อยู่ นาน กว่า,
สอน มาก กว่า, และ ถ้า มาก กว่า ทุก อย่าง ไป จะ ต้อง
บำรุง ศติบัญญัติ ความคิด ให้ เติบโต ฉลาด เท่า กับ ที่ บำรุง ร่าง
กาย ให้ ถ้า แข็ง จะ ต้อง สอน ให้ รู้จัก คิด รู้จัก อ่าน ด้วย
ใช่ แต่ จะ ตระสอน เพียง ให้ เติบโต ให้ พุด ได้ เท่านั้น เมื่อ ไร กับ
จะ ต้อง สอน ให้ รู้จัก ทำ ตัว ให้ ดี ให้ เป็น ประโยชน์ แก่ โลก ด้วย
ไม่ เป็น แค่ ให้ กิน ได้ นอนหลับ หา ประโยชน์ แก่ ใคร มิ ได้ ทั้ง
ต้อง สอน ให้ รู้จัก เชื้อ เพื่อ ต่อ ผู้ อื่น เท่า กับ ที่ ผู้ อื่น เชื้อ เพื่อ
แก่ ตน ”

๓๔. บุตร น้อย มีความ สงสัย จึง ถาม ว่า “ เหม !
ต้อง สอน ละเอียด ละออ ถึง เพียง นั้น เจียว หรือ ? ” ฉนั้น นึก ว่า
สิ่ง ที่ ฉนั้น จะ ต้อง เรียง มี แค่ ข่าน หนังสือ เขียน ตาม มือ กับ
เรียง เสร เท่านั้น อีก ” บิดา ตอบ ว่า “ เจ้า ได้ เรียง
อะ ไร ต่อ อะ ไร ที่ เป็น ประโยชน์ มาก มาก่อน เจ้า ลง มือ เรียง ข่าน

หนังสือ เขียนลายมือ และขีดเลข นานทีเดียว เด็ก
 เด็ก ย่อม ทำ ตาม อย่าง ผู้ใหญ่ และ รู้ ลึก ตาม ผู้ใหญ่ มา
 ตั้งแต่ยัง ไม่อดนม ผู้ใหญ่ จะ ทำ อะไร ก็ คอย ดู และ
 คอย เอา อย่าง ว่า ที่จริง แล้ว เด็ก เรียน โดย เขา อย่าง
 ผู้ใหญ่ มากกว่า เรียน โดย ได้ รับ คำ ผู้ใหญ่ ดัง สอน เพราะ
 ฉะนั้น ถึง บิดา มารดา จะ สอน หรือ ไม่ สอน ก็ ดี เด็ก ก็ ย่อม
 เอา อย่าง ทั้ง สั้น ถ้า บิดา มารดา ดี บุตร ก็ ดี ถ้า บิดา
 มารดา ชั่ว บุตร ก็ ชั่ว เพราะ ฉะนั้น บิดา มารดา ต้อง มี หน้า ที่ ๆ
 จะต้อง ทำ ให้ ดี เพื่อ บุตร จะ ได้ ดี ตาม และ จะต้อง
 ทำ แต่ สิ่ง ที่ ถูก เพื่อ บุตร จะ ได้ ทำ สิ่ง ที่ ถูก ด้วย การ
 สอน เช่น นี้ เขา เรียก ว่า สอน โดย ทำ ตัว อย่าง ให้ ดู "

๓๓- บุตร น้อย จึง พูด ว่า " ถ้า ฉัน ทำ ตาม อย่าง ที่
 บิดา มารดา ทำ คน อื่น ๆ ก็ จะ ทำ ตาม อย่าง ที่ ฉัน ทำ ด้วย
 เพราะ ฉะนั้น ถ้า บิดา มารดา สอน ฉัน ให้ รู้ จัก ทำ ตัว ได้ ดี ให้
 เปน ประโยชน์ ก็ เหมือน บิดา สอน คน อื่น ๆ ด้วย อีก มาก ค่อ
 มาก เหมือน กัน " บิดา ตอบ ว่า " จริง ซิ ต้อง เปน
 อย่าง นั้น แน่ เทียว แต่ ถ้า พ่อ สอน ลูก ไม่ ดี ปล่อยให้

บ้าน กัท กิจ อัน เปน หน้า ที่ ต้อง กระทำ หน้า ๒๘

เปน คน ที่ ไม่ มี ประ โยชน์ แก่ โลกย์ มี แต่ ความ เกียจ คร้าน,
ความ ไร้ เซลา ความ ทรน หนี่ คน ไม่ เชื้อ เพื่อ ต่อ ผู้ อื่น ที่
แต่ นอก ถิ่น จม พง เขียว ไม่ รู้ จัก ทำ ประ โยชน์ คอบ แทน ให้
แก่ ใคร แด้ว บิดา ก็ ได้ ชื่อ ว่า ไม่ ได้ ทำ กิจ อัน เปน หน้า ที่
ของ บิดา ให้ ดำ เริ่ เพื่อ เปน ประ โยชน์ แก่ ครอบครัว ของ
ตนเอง และ แก่ โลกย์ ทั่วไป ด้วย เหมือน กัน เพราะ ฉะนั้น
เจ้า จึง ควร เห็น ได้ ว่า ถ้า บิดา เลี้ยง บุตร ไม่ ดี แด้ว บุตร
ก็ โทษ บิดา ได้ และ คน อื่น ๆ ทั่ว ไป ใน โลก เขาก็ โทษ
บิดา ได้ เหมือน กัน บิดา จึง ต้อง สอน ให้ บุตร ดี และ บุตร
จึง ต้อง เชื่อ พัง และ ทำ ตาม อย่าง บิดา เสมอ ไป "

คำถาม ๑. นอกจาก รัก มี อะไร ด้วย ที่ จะ ทำ ให้ บ้าน
เรือน มี ความ เรียบ ร้อย ? กิจ อัน เปน หน้า ที่ ต้อง กระทำ นั้น
คือ อะไร ? ๒. เด็ก อายุ หก ขวบ อวด ติ้ว ว่า กระ ไ ? และ
ได้ ทำ อะไร เปน เครื่อง อวด ว่า ติ้ว ทำ ได้ ? ๓. พี่ชาย ธิ ให้
เห็นว่า ยัง ต้อง อา ศรัย บิดา มารดา อย่างไร ?

๔. บุตร รวบรวมให้บิดา ทำอะไร ที่ว่าดี กว่าไปทำงาน ?
 ๕. บิดา ตอบ ว่า อย่างไร ? ๖. อะไร ทำให้ความเหนื่อย
 เหน็จ ใน การ ทำ กิจ อัน เปน หน้า ที่ น้อย ไป ? ๗. ทำ ไหม บิดา
 มารดา จึง ไม่ควร เลี้ยง บุตร จน คดอต ขี้วิต
 ๘. ดีกว่า
 เทียบ วิชา นาน สอน ลูก อย่างไร ? ให้รัก ชูหา ทรัพย์ มาด้วย
 ๙. ความ รัก ลูก ชอบกับลูก ที่ เติบ โต ขึ้น แล้ว แปรก กัน อย่าง
 ไหม ? ๑๐. ทำ ไหม คน จึง ต้อง ฝึก สอน ลูก มาก กว่า ดีกว่า ?
 ๑๑. การ สอน ชนิด ไหน มี มา ก่อน การ อ่าน เขียน ? ๑๒. บิดา
 มารดา เปน ประ โยชน์ แก่ ใคร บ้าง นอกจาก บุตร ของ ตน เอง ?
 ทำ ไหม การ ฝึก สอน บุตร ให้ ดี จึง เปน หน้า ที่ ของ บิดา มารดา ?

๕
บทที่ ๕

กิจ เบื้อง ต้น อัน เปน หน้า ที่ ของ เด็ก ต้อง กระ ทำ ก่อน

๑. ถ้า บิดา มารดา มี กิจ อัน เปน หน้า ที่ จำ เปน ต้อง กระ ทำ
 ให้แก่ บุตร คือ เลี้ยง และ ตั้ง สอน บุตร ให้ ดี แล้ว บุตร
 จะ ไม่ มี กิจ อัน เปน หน้า ที่ จำ เปน ต้อง กระ ทำ ต่อ บิดา มารดา

ก็จ ำเียง คั่น อัน เปน หน้า ที่ เด็กต้องกระทำ ก่อน หน้า ๓๓
บ้าง หรือ ? คง จะต้อง มี เปน แน่ แต่เด็ก ที่ เกิด มา ยัง
มี อายุน้อย อยู่ ไม่ สามารถ จะ ทราบ ว่า ตัว ควร จะ ทำอะไร
ได้ จึง ต้อง อาศัย คำ แนะนำ ของ บิดามารดา และ ผู้ ใหญ่
ที่ เขา ได้ เกิด มา ก่อน ได้ รู้ เห็น มา มากกว่า อาจทราบได้
ด้ว่า อะไร ถูก อะไร ผิด และ อะไร ควร ทำ ไม่ ควร ทำ

๒. เพราะ ฉะนั้นกิจแรกที่ เด็ก จำ เปน ต้องกระทำ ก็คือ เชื่อ
ฟัง คำ สั่งสอน ของ ผู้ ใหญ่ คือ ทำ ตาม ที่ ผู้ ใหญ่ บอก ให้ ทำ
ด้วย ความ เต็มใจ และ โดย ฉับ ใจ เมื่อ ผู้ ใหญ่ บอก ให้ เด็ก
ทำสิ่ง ที่ เด็ก ชอบ ทำ อยู่ แล้ว มี กิน เล่น หรือ เล่น หรือ
เที่ยว เช่นนี้ เปน คั่น เด็ก ย่อม ทำ ตาม โดย ทันทิ ๆ
เดียว แต่ เมื่อ ผู้ ใหญ่ บอก ให้ ทำ สิ่ง ที่ เด็ก ไม่ ยาก ทำ
เช่น อาบน้ำ, นอน, อ่าน หนังสือ, หรือ งาน ที่ บ้าน, ฯลฯ เด็ก
ก็ ต้อง ทำ ตาม ผู้ ใหญ่ บอก ทัน ที เหมือน กัน เพราะ ผู้ ใหญ่
เป้น ผู้ ทราบ อยู่ แล้วว่า อะไร จะ ดี สำหรับ เด็ก และ จะ เปน
ประโยชน์ แก่ ผู้ อื่น ทัว ไป ด้วย จึง ได้ บอก ให้ เด็ก ทำ

๓. บาง ที เด็ก ความ รู้ ช้อน ๆ จะ พูด ว่า “ทำไม
จึง ต้อง ให้ อ่าน หนังสือ ? ไม่ ยาก อ่าน ไม่ เห็น สนุก

อยาก เล่น ตุ๊ก กระ ตา มาก กว่า สนุก กว่า ” แต่ ก็ เด็ก ยัง ไม่ ทราบ ว่า ค่อย ไป ข้าง หน้า อีก สัก สิบ ปี กว่า ๆ เด็ก จะ ไม่ เห็น สนุก ใน การ เล่น ตุ๊ก กระ ตา กลับ จะ ชอบ อ่าน หนังสือ เพราะ ชอบ ทราบ เรื่อง ต่าง ๆ ทั้ง โลก ที่ มี แจ่ม อยู่ ใน หนังสือ

๔. หรือ เด็ก บางคน จะ บ่น ว่า “ทำไม จึง ต้อง ให้ เขียน เล่น ขีด ไป ขีด มา หยัก บ้าง ตรง บ้าง เรียก ว่า ตัว ก ตัว ข ? ” “จะ ต้อง เขียน ให้ เปน อะไร ขึ้น มา ” จะ บอก ให้ ทราบ ว่า เด็ก ยัง เขลา มาก ยัง ไม่ รู้ จัก ประโยชน์ อัน ใหญ่ ยิ่ง ของ เล่น ที่ ขีด ไป ขีด มา เปน ตัว ก ตัว ข, นี้ เครื่องหมาย ที่ เปน ตัวอักษร นี้ ใช่ว่า เกิด ขึ้น ได้ ใน วัน สอง วัน เมื่อ ไร นัก ปราชญ์ โบราณ หดาย ร้อย หดาย พัน คน ได้ ช่วย กัน คิด ทำ ค่อย ๆ กัน มา หดาย พัน ปี มา แล้ว จึง ดำ รัส เปน แบบ ดัง สำหรับ ให้ เรา ใช้ ทุก วัน นี้ ได้ สิ่ง ที่ เรา เห็น ที่ เรา คิด ที่ เรา ทำ ทั้ง ไป เรา อาจ จด ลง กระดาษ เปน เครื่องหมาย ขีด ๆ ที่ เรียก ว่า ตัวอักษร นี้ ใน สอง ตาม บรรทัด นี้ จะ ไม่ เรียกว่า เปน ประโยชน์ ใหญ่ ยิ่ง หรือ ?

๕. ถ้า เด็ก ได้ ทราบ ความ สำคัญ ข้อ นี้ แล้ว เด็ก จะ

กิดา เบื้อง คั่น อัน เปน หน้า ที่ ของ เด็ก ค้อง กระทำ ก่อน หน้า ๓๓
ไม่ หด บ่น เพ้อ ว่า “ เค็ม ที่ การ อ่าน และ การ เขียน นี้
หน้า เบื่อ ใจ แท้ ๆ ” กลับ จะ มี ความ พิศวง ว่า เขา ช่าง
ฉลาด จริง หนอ ที่ คิด แ่่ง ทั้ง ตัว อักษร ขึ้น ใจ อย่าง เรียบ
ร้อย และ นำ ประหลาด เช่น นี้ ทำ ให้ ง่าย แก่ เรา ขึ้น มาก อาจ
ทราบ ความ คิด ของ ผู้อื่น ได้ ไม่ว่า ใน เวลา ไค ๆ ทั้ง ใน บัคยุบัน
และ ทั้ง แ่่ง ครั้ง เรา ยัง ไม่ เกิด และ ไม่ว่า ใน ที่ ไค ๆ ทั้ง โลก ผ่าน
เรา ก็ อาจ ให้ คน อื่น ที่ อยู่ ไกล ทั้ง ร้อย โยชน์ ทราบ ได้ ว่า เรา ทำ
อะไร คิด อะไร และ เปน อย่าง ไค โดย เขียน ลง ใน กระดาษ ขึ้น
เด็ก ๆ เปน ตัว อักษร แล้ว ส่ง ไป ทาง ไปร ดนัย หรือ อาจ
ทราบว่า คน อื่น เปน อย่าง ไค ทำ อะไร และ คิด อะไร โดย
ได้รับ กระดาษ ขึ้น เด็ก ๆ ทาง ไปร ดนัย จาก เขา

๖ นำ ประหลาด และ นำ ชม เขย แท้ ๆ ที่ มนุษย์ ช่าง คิด
หา อูบาย หา วิจิ เขียน สิ่ง อัน ไม่ มี ตัว มี คน ที่ เรา เรียก
ว่า ความ คิด ลง เปน เครื่อง หมาย ที่ เรียก ว่า ตัว อักษร ให้
แ่่ง เห็น ด้วย ไค ได้ ง่าย แ่่ง ก็ อาจ เขียน หรือ พิมพ์ เรียง ลง
ใน หนังสือ เปน เล่น ๆ ดำหรับ ให้ ผู้ อ่าน ทราบ ความ คิด
ที่ ได้ อยู่ ใน ใจ ผู้ แ่่ง หนังสือ นั้น ทั้ง พัน ปี มา แล้ว เมื่อ เวลา

อ่าน ความคิด อัน นั้นจะขึ้น มา ดู ใจ ผู้ อ่าน ได้ ด้วย โดย เป็น
 หนทางให้ คน ทุก วัน นี้ ได้ ทราบ นิธิ ใจ กอ ความ รู้ ความคิด
 ของ คน โบราณ และ เป็น เหตุ ให้ ความ รู้ ความคิด ของ มนุษย์
 เดิน ไป ได้ ทั่ว โลก โดย ไป เป็น ตัว หนังสือ เป็น เล่ม ๆ ชาว
 เรา ทุก วัน นี้ เพียง แต่ เรียง อ่าน ตัว หนังสือ เหล่า นี้ ให้ ออก ที่
 จาก ทราบ ความ รู้ ของ คน ที่ฉลาด ที่สุด ใน สมัย ต่าง ๆ ของ โลก ได้

๘. จิตใจ ของ ผู้ ที่ อ่าน หนังสือ ไม่ ออก นั้น เปรียบ
 เหมือน กับ ค้าง ถูก บีบ ล้น ขัง ไว้ ใน หีบ เด็ก อัน บิด มีด มีด หมด
 ไม้ ได้ มี โอกาส ที่ จะ เบ็ด แฉ ให้ กว้าง ขวาง ออก ได้ โดย มี
 แต่ จะ เขียว เห้ง ฟุบ แฝบ อยู่ อย่าง เดียว เท่านั้น ความ รู้ ใน
 สรรพ สิ่ง ทั้ง ปวง ใน โลก อัน น่า พิศวง นี้ นัก ปราชญ์ โบราณ
 ย่อม ได้ พยายาม รวบรวม ไว้ ค่อย ๆ กัน มา จน สละ สบ ได้
 มาก ขึ้น ๆ ทุก ที่ และ บัด นี้ ท่าน ก็ ได้ จำ แยก ออก เป็น
 ส่วน ๆ ร้อย กรอง ขึ้น ไว้ เป็น บท เรียง สั้น ๆ ง่าย ๆ จำ สำหรับ
 ให้ เด็ก อ่าน เข้า ใจ ได้ ถ้า เด็ก จะ ตั้ง ใจ คืบ เอา ความ รู้ ใน
 บท เรียง เหล่า นี้ เข้า ไว้ เป็น เครื่อง บำรุง บำรุง ปัญญา ความคิด ของ
 ตน ๆ ก็ จะ กว้าง ขวาง ขึ้น ทุก ที่ เมื่อ เติบ โต ขึ้น ข้าง หน้า
 ก็จะ ได้ มี ทุน ดำ สำหรับ คืบ คืบ ความ รู้ อัน สูง และ กว้าง

ก็จ เบื้อง ต้น อัน เป็นหน้า ที่ ของ เด็ก ต้อง กระ ทำ ก่อน หน้า ๒๕
ขวาง ขึ้น ไป อีก เป็น ลำดับ เพราะ เหตุ นี้ ถ้าเด็กคน ใด ละทิ้ง
การ เฒ่า เรียน ไม่ ขวน ขวาย คิด ขึ้น ความรู้ อัน เป็นอาหาร สำหรับ
เลี้ยง สติปัญญา ของ คน แล้ว เด็ก คน นั้น ก็ โง่ เซลา เท่า กับ
เด็ก ที่ ละ อาหาร ไม่ เสพ อาหาร สำหรับ ให้ ไป เป็น เครื่อง เลี้ยง
ชีวิต ของ คน ให้ เจริญ อยู่ ได้ เหมือน กัน

๔ การ ที่ ครู หรือ ผู้ ใหญ่ เฒ่า จี๋ ไซ ให้ ความรู้ แก่ เด็ก
ทุก วัน ๆ วัน ละ หาย ชั่ว โมง นั้น ย่อม ได้รับความ
เห็น คิด เห็น น้อย มาก เป็น ขรรคนา แต่ หาก มี ความ ประสงค์ จะ
ทำ ความ ดี ทำ ประ โยชน์ ให้ แก่ เด็ก เด็ก ๆ อัน อยู่ ใน ความ ปก
บัก รักษา ตาม หน้า ที่ ความ รู้ เล็ก เห็น คิด เห็น น้อย จึง น้อย ลง
ถ้า เด็ก รัก วิชา มี ความ หมั่น และ เชื่อ ถือ ครู มาก ครู ก็ ไม่ สู้
หนัก ออก นึก ถ้า เด็ก ยัง เป็น คน เกียจ คร้าน ไม่ อยาก เฒ่า เรียน
ความ หนัก ออก ของ ครู ก็ ยิ่ง ทวี ขึ้น ตาม ส่วน เห็น หรือ
ไม่ว่า สิ่ง ที่ ครู เฒ่า นั้น สอน นั้น และ ใด เพื่อ จะ ให้ เด็ก รู้ ตั้ง แต่ เข้า
จน เย็น นั้น ล้วน เป็น สิ่ง ที่ ครู รู้ แล้ว ทั้ง สิ้น ? ไม่ใช่ สิ่ง ที่ จะ
เป็น ประ โยชน์ เป็น ความรู้ แก่ ตัว ครู เอง เลย จน นิติ เดียว ถึง
กระ นั้น ครู ยัง อุด่า หัก สอน อยู่ ได้ ส่วน ตัว เด็ก ผู้ จะ ได้
ความรู้ เอง นั้น ไม่ ต้อง ทำ อะไร เป็น แต่ คอย ตั้ง ใจ ฟัง ตั้ง

ใจ ทำ ตาม คำ สั่ง สอน ของ ครู และ ผู้ใหญ่ ด้วย ความ เต็ม
ใจ และ ความ รัก เท่านั้น ก็ จะ ได้รับ ความ รู้ ความ คิ่ แก่
คน เมื่อ เป็น ดัง นี้ เหตุ โฉน เด่า เด็ก จึง จะ ไม่ เชื่อ พัง คาม
คำ ครู และ ผู้ใหญ่ ดัง สอน ?

๘. เพียง แต่ การ สอน ใน เวลา เรียน หนังสือ เหล่า นี้ ใช่ว่า
จะ พอ เมื่อไร ผู้ใหญ่ ยัง ต้อง คอย คุ และ ดัง สอน ว่า ถ่าว
ห้าม ปราม เด็ก ใน การ เด็ก ๆ น้อย ๆ ทัว ไป อีกร ทุก อย่าง
วัน ยัง คำ คั้น ยัง รุง เว้น แต่ เวลา ที่ เด็ก นอน หัด บิ เดีย
เท่านั้น นอก นั้น ก็ เอา หู ไป นา เอา คา ไป ไร่ บด อย เด็ก
ไว้ แต่ ถ่าว ยัง ไม่ ได้ ต้อง คอย คุ แด อยู เณมอ ไม่ เคย
ไค ยิน บ้าง หรือ ถึง เด็ก ที่ เณ ไฟ หรือ ที่ ถุก ถน เข้า ไป ไค ถ ไฟ
เดว ทำ คา เกียง หก เดย ทำ ให้ ผ้า ผอน ไหม ? บาง ที่ ถึง
แก่ ไหม บ้าน เรือน หมค ที่ ไฟ ไหม เลื้อ ผ้า ของ เด็ก ที่ นุง ห่ม
อยู ไม่ มี ผู้ใหญ่ แด เห็น ไฟ เดย ไหม คิว เด็ก จน ถึง
แก่ ความ คา ย ก็ มี เด็ก ที่ ชุ ชน ไป เณ ร้าง ๆ แม่ น้ำ ถ่า
คตอง หรือ บ่อ สระ แลว ตก ลง ไป ใน น้ำ ไม่ มี ผู้ใหญ่
เห็น เดย จน น้ำ คา ย ก็ มี ที่ ไป วัง เณ กตาง ถน ถก รด
หับ คา ย หรือ แว้ง วา หัก ก็ บ่อย ๆ บาง คน ก็ จะ กตะ ช่อน

กิจของ คັນ อัน เปน น้า ที่ ของ เด็ก ต้อง กระ ทำ ก่อน หน้า ๓๗
กิน ของ ที่ แ่ดง หรือ ที่ บุค น้า หรือ ที่ เปน ยา พิษ มีกิน ไม่
ได้ กิน เข้า ไป ด้วย ความ ไม่รู้ เลย ทำ ให้ เจ็บ ถึง แก่ ความ
ตาย ทัน ที่ ยัง จะมี หน ทาง อัน ทราย ต่าง ๆ อีก เปน อัน
มาก ที่ เด็ก อาจ ทำ โดย ความ ไม่รู้ ทั้ง อัน ทราย แก่ ตัว เด็ก
เอง และ ทั้ง อัน ทราย แก่ ผู้ อื่น ด้วย ทัว ไป เมื่อ เปน เช่น
นี้ จะ ไม่นับ ว่า เด็ก ต้อง พัง คำ ตั้ง ดอน นะ น้า ว่า ถ้าว ของ ผู้
ใหญ่ ผู้ ได้ เกิด มา ก่อน มี ความ รู้ มากกว่า หรือ ?

๓๐. สิ่ง ไค ที่ ผู้ ใหญ่ บอก ให้ ทำ เด็ก ต้อง ทำ ทัน ที่
ที่ เคยว บาง ที่ อีก ดก หน้อย ก็ จะ ทราบ ได้ ว่า ที่ ผู้ ใหญ่ ให้
ทำ นั้น มี ประ โยชน์ อย่างไร บาง ที่ ก็ จะ ยัง ไม่ ทราบ เพราะ
ความคิด ความ รู้ ยัง ช่อน อยู่ เมื่อ ไค ขึ้น แล้ว คง ทราบ เปน
แน่ แต่ ถึง กระ ไค ที่ ก็ ทราบ หรือ ไม่ ทราบ ก็ ต้อง ทำ ตาม
คำ ผู้ ใหญ่ ก่อน ต้อง ลง ความ เชื่อ ความ ไว้ ใจ ใน ผู้ ใหญ่
ว่า คง ไม่ ดอน ให้ ทำ สิ่ง ที่ ผิด ที่ ไม่ ดี แก่ คน เพราะ ผู้ ใหญ่
ย่อม เปน ผู้ มี ความ รู้ ผิด และ ชอบ มากกว่า เด็ก ทั้ง เปน
ผู้ ปก ครอบ เด็ก ด้วย คง ไม่ อยาก ให้ เด็ก เปน คน ชั่ว ช้า ไป
ได้ เปน แน่ จง จำ คำ สุภาติค โบราณ ไว้

“จำ บัง คับ ควร พัง นี้ ทั้ง สาม

คือ ผู้ เฒ่า เจ้า สุชา

วงษา พรหมณ์ ต้อง ทำ ตาม ถ้อยคำ และ คำรา."

จาก หนังสือ พระ อภัยมณี พระ สุนทรโวหาร (ภู่) เป็น ผู้แต่ง

คำถาม. ๑ ทำไมเด็กจึงต้องหา ทรัพย์ ความ

แนะนำของผู้ใหญ่ ก่อน ? ๒ กิจเบื้องต้นอันเป็นหน้าที่ ๆ

เด็กจะต้องกระทำก่อนนั้นคืออะไร ? ๓ เด็กไม่ชอบอ่าน

หนังสือแต่ทำไมต้องเรียนอ่าน ? ๔ ทำไมจึงต้องเรียน

เขียน ? ๕ ให้บอกประโยชน์ของการเขียนมาบ้าง

๖ ภาษาพูดและหนังสือทำให้เราเกิดความรู้กว้างขวาง

อย่างไร ? ๗ จิตใจของผู้ที่อ่านและเขียนไม่ได้นั้น

เปรียบเหมือนอะไร ? ทำไมที่ไม่เรียนจึงเป็นการโง่เขลา

เท่ากับไม่รับประทานข้าว ? ๘ อะไรทำให้การสอนเป็น

ความเหน็ดเหนื่อยมาก ? และเด็กอาจทำให้ความเหนื่อย

ของครูลดน้อยลงไปได้อย่างไร ? ๙ อะไรเป็นเครื่องแสดง

ให้เห็นว่าเด็กไม่ต้องการความแนะนำสั่งสอนเฉพาะแต่ใน

เวลาโรงเรียนเท่านั้น ต้องการเสมอไปวันยังค่ำ ? ๑๐ ทำไม

ไม่เด็กจึงจำเป็นจะต้องเชื่อผู้ใหญ่ ถึงแม้ว่าตัวจะไม่เห็น

เห็นประโยชน์ในการที่ผู้ใหญ่บอกให้ทำนั้นก็ดี ?

บทที่ ๖

ประณม วัย

“รู้อะไร ก็ไม่รู้วิชา รู้รักษาศีล รอดเป็นยอดก็”

จากพระธมมธัมม พระสุนทรโวหาร (ภู่) เป็นผู้แต่ง

๓. ดึกบางคนจะพูดว่า “อายุเรายังน้อยเกินไป
เมื่อไร ๆ ก็เรียนได้ เรายังมีเวลาอีกมาก ใจเรียน
เมื่อใดก็ได้” ถ้าเด็กเข้าใจดังนี้ก็ ได้ชื่อว่าเข้าใจผิด
เพราะตามความจริงแล้ว เวลาของเด็กมีราคา มากกว่า
เวลาของผู้ใหญ่ วิชาในโลกย่อมมีไม่เป็นที่สิ้นสุด
จะถือเอาตามที่เขา มักพูดกันว่า เรียนหนังสือสามสี่ปีก็
รู้ได้นั้นไม่ได้ คนที่พูดดังนั้น เขาคนไม่รู้อะไร เข้า
ใจเพียงคั้น ๆ ว่าเรียนให้อ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่
วิชาหนังสือย่อมมีมากกว่านั้นมาก คนที่เป็นแต่อ่าน
ออกเขียนได้ยังไม่นับว่า เป็นคนรู้หนังสือ เพราะที่จริง
ยังไม่รู้อะไร การอ่านออกเขียนได้เป็นแต่ความรู้เบื้องต้น
เท่านั้น สำหรับเป็นทุนที่จะเรียน วิชาหนังสือต่อไป เพราะ

ถ้าอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้จะไม่ทราบว่ามีวิชาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในคำรานั้นว่าอะไร? และทำไมจะเขียนแบบฝึกหัดให้เกิดความรู้ความจำซ้ำของได้เล่า?

๒. วิชาที่มีเป็นอันมากนี้ ใคร ๆ ก็เขียนไม่ได้หมด คือให้เขียนตั้งแต่อายุเจ็ดขวบจนถึงอายุเจ็ดสิบมีก็ไม่ได้หมดได้ ถ้าเขียนถึงนั้นจะมีความรู้มากกว่าคนอื่น ๆ จริง แต่ที่ยังนับว่าเป็นผู้รู้รอบคอบทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้ คนที่เราไม่สามารถจะอยู่ในโรงเรียนได้จนแก่ เพราะพอมีบุตรภรรยาออกจากความปกครองของบิดามารดาแล้ว ก็จะต้องคอยหาเงินเลี้ยงชีพ เหตุฉะนั้นคนในโลกเมื่อได้เรียนหนังสือรู้พอใช้ได้บ้างแล้ว จึงต้องเลิกเรียนวิชาใด ๆ เป็นบางอย่างสำหรับเป็นเครื่องหาเลี้ยงชีพต่อไป คนหนึ่งก็รู้มากในอย่างนี้ อีกคนหนึ่งก็รู้มากในอย่างโน้น เป็นการอาศัยกันอยู่ดังนี้ ในทางวิชาของใคร ถ้าใครได้เรียนมามากนี้ คือได้ตั้งต้นเรียนแต่ห้าขวบหกขวบ คนนั้นก็ได้นี้มีความรู้กล้าแรงมากกว่าคนที่ได้เรียนมาน้อยมี คือตั้งต้นเรียนเมื่ออายุมากถึงสิบมีสิบสองมีเสียแล้ว

๓. คิดดูที่ หรือว่า ถ้าช่างไม้จะลงมือปลูกเรือน แต่ยังไม่
 ไม่มีเครื่องมือเลย จะปลูกอย่างไรได้ ฉันทเฝ้าพวกเขา
 เหมือนกัน วิชาเป็นเครื่องมือสำหรับประกอบการเลี้ยงชีพ
 ต่อไป ถ้าได้เรียนวิชาไว้มาก ในระหว่างตั้งแต่เป็น
 เด็กเล็ก ๆ จนถึงอายุครบปีบวช ก็นับว่าหาเครื่องมือ
 ไว้ได้มาก อาจทำการหาผลประโยชน์และคุณความดี
 ได้กว้างขวางยิ่งยวด ถ้าเมื่อเด็ก ๆ ทำเหตุใดเสีย
 ก็จะมีเครื่องมือน้อย ไม่อาจเป็นคนมีชื่อเสียงใหญ่
 ไคเหมือนผู้อื่นเขาได้ เท่านั้นที่จะแสดงให้เห็นได้ว่าคนที่
 อยากทำการหาความดี จะต้องเตรียมหาเครื่องมือไว้
 เสียให้มาก ๆ ก่อน และเครื่องมือเหล่านี้จะได้แต่เมื่อ
 ยังเป็นเด็ก ๆ อยู่ กระทั่งถึงปีบวช หรือถึงคราวมีบุตร
 ภรรยา ก็จะต้องขอขมการท่ามาหาขึ้น

๔. เครื่องมือที่จะหาได้ในโรงเรียนนี้ ไม่เฉพาะ
 แต่วิชาอย่างเดียว ย่อมมีหลายอย่างคล้ายเครื่องมือช่าง
 ไม่เหมือนกัน คือ ความคุ้นเคยในงานและการรักษา
 ระเบียบเป็นต้น บางทีเราก็ได้ยินเขาพูดกันว่า “อนิจ

ๆ น้า สมเพช เขาเป็นคนไม่เคยทำงานเลย แต่เด็ก
จนโตก็เคยแต่ดำ รวย กรีด กราย เดียวนี้จะต้องมาทำ
งาน เขาจะ ทำ อย่างไร ได้ ? ” นี่ คือ แปล ว่า คน คน นั้น
ตั้งแต่เด็ก ๆ มา ก็เคยแต่ เกียจ คร้าน ไม่เคย ทำ การ งาน
อะไร เลย จน เดียวนี้ เป็น คน หา ประ โยชน์ มิ ได้

๕. ความ เกียจ คร้าน นี้ ไม่ เพียง แต่ ว่า จะ ทำ ให้ นัง ชบ
เขา ไม่ ทำงาน การ ฝ่าย เดียว ถ้า ใคร ปล่อย คน ให้ เกียจ
คร้าน ไม่ ทำ อะไร ค่อย ไป อีก ดัก หน่อย จะ เกิด ความ ชั่ว อัน
ร้ายแรง กว่า นี้ ขึ้น ไป อีก เว้น ถอน ถ้า ไม่ ปลุก ตัน ไม้ และ
รักษา ให้ ดี หน้ำ ก็ จะ ชั่ว รก ไม่มี ที่ สิ้น สุด นั้น ไต เด็ก
ที่ เกียจ คร้าน ไม่ ทำงาน การ ความ เกียจ คร้าน นั้น จะ ต่อ
ให้เกิด ความ กระจ หนึ่ง คน และ ความ เป็น พลาด ขึ้น ต่าง ๆ นั้น นั้น
คือ จะ ทำ ให้ เป็น คน มือ มอน ทำ ของ ให้ เสีย ตรง กับ ภาษิต
ที่ กล่าว ว่า “มือ ไม่ พาย เขา เท้า ราน้ำ” หรือ เป็น
คน เกะ กะ ระ วาน รั้ง แก สัตว์ รั้ง แก เด็ก ที่ เด็ก กว่า ช่อน
กว่า และ เป็น คน เหลว ไหล ไม่ ทำ ประ โยชน์ ให้ แก่ ผู้ ไค
ตั้งแต่ นึก ได้ แยัง ชิง ประ โยชน์ ของ ผู้ อื่น อัน คัว ไม่ ควร จะ ได้
รับ เลย นั้น เด็ก เกียจ คร้าน มัก จะ เป็น เช่น นี้ จริง ๆ เพราะ

ไม่ได้ทำอะไร ก็ได้แต่เหี่ยวเฉา ทำเอกมะเทรทต่าง ๆ ความ
เกียจคร้าน อาจทำให้เด็กขี้ขลาด ไม่ทำงาน การอะไร
ก็ขี้มือไม่พวย แต่กลับเอาเท้าราน้ำดังกล่าวมานี้

๖. วิชานั่นเป็นต้นทุนสำหรับประกอบการงานเมื่อโตขึ้น
ที่เด็กจะต้องเรียนไว้เสียแต่เมื่อเล็กๆ นั้น มีอ่าน, เขียน,
และเลขเป็นเบื้องต้น วิชาเหล่านี้เรียนแต่เล็กๆ ดีกว่า
เรียนเมื่อโต ถึงแม้ว่าสติปัญญาและความเข้าใจของ
เด็กจะยังไม่แก่กล้าเหมือนของผู้ใหญ่ แต่จิตใจของเด็ก
อ่อนกว่าของผู้ใหญ่ อาจติดได้ง่าย และมีความ
จำแนกยากกว่าผู้ใหญ่ด้วย สูตรเลขที่เด็กท่องจำ
ได้ในวันสองวัน ถ้ามาให้ผู้ใหญ่ที่ยังไม่เคยเรียน
เคยท่อง บางทีจะหodayวันกว่าจะจำได้ การเขียนลาย
มือก็เหมือนกัน คนที่เขียนลายมือดีมักจะเป็นผู้ที่ได้
ฝึกหัดเขียนมาแต่เล็กๆ ถ้าจะมาตั้งต้นฝึกหัดเขาเมื่อ
โตเสียแล้ว คงจะเขียนไม่ใคร่ได้ดี เพราะนิ้วและข้อ
มือแข็งเสียแล้ว มีผู้ได้สังเกตเห็นมากว่านักเรียนใน
ชั้นเดียวกัน คนที่ฉลาดกว่าคนอื่น ๆ มักจะเป็นเด็ก
กว่าคนอื่น ๆ ทั้งนี้ก็เพราะผู้ใหญ่มีจิตระและอาการ

ทั้ง ปวง ซึ่ง กระทั่ง ผัก หัก ยาก ตรง กับ คำ โบราณ ว่า
 “ไม้อ่อน คัดง่าย ไม้อแก่ คัดยาก” ฉะนั้น

๘. การ ที่ ผู้ใหญ่ จะ ตั้ง ต้น เรียน สิ่ง ไต ๆ นั้น เป็น
 ความ ยาก แท้จริง ๆ เด็ก ๆ คง เคย ได้ยิน ผู้ใหญ่ กล่าว
 มาบ้าง ว่า “เรา มัน แก่ เกิน เรียน เสีย แล้ว ผู้เด็ก ไม่ ได้”
 คน เหล่า นี้ ถ้า มี บุตร ก็ คง ไม่ ปลดปล่อย ไว้ ให้ ไร้ อย่าง ตัว ของ ตัว
 เอง เป็นแน่ เพราะ ได้ รู้ สึก แล้ว ว่า การ ที่ ไม่ มี วิชา นั้น ให้ โทษ
 ดัง ที่ ได้ แก่ ตน เอง นี้ จึง จะ ขวน ขวาย ให้ บุตร ได้ เฒ่า เรียน
 เสีย แต่ เด็ก ๆ ไต ชื่น จะ ได้ มี บัญญา ทำ มา หา กิน ได้ สดวก
 ถึง เด็ก เดียว นี้ ที่ เห็น แก่ เก่น มาก กว่า เรียน เพราะ ตัว ยัง
 ไม่ มีความ คิด เมื่อ ไต ชื่น ก็ จะ ได้ รับ ความ รู้ สึก กับ แคม
 ใจ อย่าง ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว เหมือน กัน แต่ จะ ต้อง บอก ให้
 เด็ก ทราบ เสีย สัก อย่าง หนึ่ง ว่า ถ้า มี วิชา แล้ว ก็ ควร จะ
 รู้ จัก ใช้ วิชา นั้น ให้ เป็น ประโยชน์ ด้วย นอก แก้ว ที่ พูด ภาษา
 มนุษย์ ได้ ก็ สัก แต่ ว่า พูด ได้ ไป อย่าง นั้น ไม่ สามารถ
 จะ ใช้ ความ รู้ นั้น ให้ เป็น ประโยชน์ อัน ใหญ่ ยิ่ง ได้ รู้ อะไร ก็
 พูด ซ้ำ ๆ อย่าง นั้น ไป วัน ยัง คำ จน คลอด ชีวิต เด็ก ก็ เหมือน
 กัน ถ้า เป็น แต่ อ่าน ออก เขียน ได้ รู้ คำ ใน หนังสือ จน

อาๆ ว่า ปาก เป่าได้ ทั้ง เด่น ความรู้ นี้ จะไม่ทำให้ เด็ก
นั้น เป็น คน ฉลาด ขึ้น นึก จำ เป็น จะ ต้อง มี ความ เข้าใจ
แล้ว รู้ จัก ใช้ ความรู้ นั้น ให้ เป็น ประโยชน์ ด้วย จึง จะ นับ
ว่า เป็น ความ ฉลาด ได้

๘. มี เด็ก คน หนึ่ง บิดา ให้ หีบ สี่ สำหรับ ใช้ กับ เครื่อง เขียน
หีบ หนึ่ง เป็น ของ มี ราคา มาก เด็ก คน นี้ ชอบใจ เป็น ที่ ยิ่ง
ใคร ขอ ก็ ไม่ ให้ เก็บ ซ่อน ไว้ ใน หีบ เรียบร้อย ถึง เวลา
ก็ เอา ออก มา เล่น ยก แท่ง สี่ ขึ้น วาง เรียง แล้ว นับ ดู แล้ว ก็
เอา ลง วาง ใน ตู้ อย่าง เดิม แล้ว ก็ เก็บ หีบ ซ่อน ไว้ ที่ เดิม
ทำ อย่าง นี้ ทุก ๆ วัน เป็น นิติย มิ ได้ คิด ที่ จะ เอา แท่ง สี่
ออก เล่น แล้ว หัก เขียน และ ระบาย รูป ต่าง ๆ จน นาน เข้า
มีความ เบื่อ มิ ได้ เอา หีบ สี่ นั้น ออก มา นับ แท่ง สี่ เล่น เหมือน
แต่ ก่อน อีก เลย เก็บ ทั้ง เรียง ไว้ ใน ตู้ จน เก่า ไป เอง พอ
เด็ก คน นี้ โต ขึ้น หมด ความ สนุก ใน เครื่อง เล่น ก็ หมด ความ
พอใจ ใน หีบ สี่ นี้ ด้วย

๙. เด็ก อีก คน หนึ่ง ไม่ มี ใคร ให้ หีบ สี่ แต่ เป็น คน
รัก การ วาด เขียน จึง อุดาห์ เก็บ อัฐิ ผสม ไว้ จน ซื่อ หีบ สี่
ได้ หีบ หนึ่ง เด็ก คน นี้ ชอบ เขียน กัน ไม่ เขียน ตัว

เขียน เรือ กำปั่น เขียน ทะเล และ เมฆหมอก แล้ว ก็ระบายสี
อีกไม่ช้า ครู เห็น ว่า เปน คน วาด เขียน เก่ง จึง หัก ให้ เปน
ช่าง เขียน เลย โตะ ขึ้น เปน คน มี ชื่อ เสียง โด่งดัง ใน ทาง วาด
เขียน

๑๐. เด็กสอง คน นี้ คนไหน จะ ฉลาด กว่า กัน คน ที่
มี หีบ เครื่อง เขียน แล้ว ไม่ นึก จะ หัก เขียน หรือ คน ที่ นึก
อยาก หัก เขียน ก่อน มี หีบ เครื่อง เขียน ? วิชา ทั้ง ปวง ที่
เด็ก ๆ เรียน ก็ เหมือน กัน ถ้า โตะ ขึ้น ไม่ ทั้ง เสีย เปตา เหมือน
หีบ เครื่อง เขียน นี้ ก็ จะ เปน ประโยชน์ แก่ ตัว ได้ จน
ตลอด ชีวิต

คำถาม. ๑. คน ชนิดใด ที่ เข้าใจ ว่า เรียน หนังสือ

ตาม สิบ ที่ วัฏ เขา หมาย ความ ว่า อย่างไร ? ทำไม ผู้
ที่ อ่าน ออก เขียน ได้ จึง ไม่ เรียก ว่า เปน ผู้ วัฏ หนังสือ ? ๒. ทำ
ไม คน ๆ เดียว จึง เรียน วิชา ไม่ ได้ หมด ? ๓. วิชา อัน นับ ว่า เปน
เครื่อง มี นั้น คือ อะไร บ้าง ? เมื่อ พูด ว่า คน ไม่ เคย ทำ งาน
เลย แต่ เด็ก จน โต นั้น หมาย ความ ว่า กระไร ? ๔. ความ
เกียจ คร้าน เปน เครื่อง ส่ง ให้ เกิด ความ ชั่ว อะไร บ้าง ? เด็ก
เกียจคร้าน มัก เทียว รมกวน ผู้อื่น ตรง กับ คำ ภาษิต ว่า อะไร ?

ความรู้จักผิดชอบ สอนให้รู้จักรัก ความจริง หน้า ๔๘
 ๕. วิชาใดที่เด็กควรเรียนไว้แต่เด็ก ๆ ? ทำไมเด็กจึง
 มักเรียนอะไรก็ได้ แม้ยากกว่าผู้ใหญ่ ? ๖. เด็กที่รักเล่น
 มากกว่าเรียน โตขึ้นจะรู้จักตัวอย่างไร ? ทำไมจึงเปรียบ
 เด็กบางชนิดเช่นนกแก้ว ? ๗. เด็กคนที่มีหีบสี่ทำประโยชน์
 อะไรจากหีบสี่บ้าง ? ๘. เด็กอีกคนหนึ่งที่ไม่มียหีบสี่ได้ทำ
 อย่างไรบ้าง ? ๙. เรื่องนี้เปรียบกับการเรียนวิชาทุก ๆ
 อย่างอย่างไร ?

บทที่ ๗

ความรู้จักผิดชอบ สอนให้รู้จักรัก ความจริง

๑. เด็กคนใดที่มีความรัก ความเชื่อถือ และความหมั่น
 เปนต้นฐาน แล้วมีบิดามารดา และครูที่เป็นผู้รู้จักตั้ง
 สอน และกอบด้วย ความรัก ความกรุณา เด็กคนนั้นจะ
 ได้รับความสุขทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียน เมื่อโตใหญ่ขึ้น
 ก็จะเป็นผู้รู้จักถึง ถูก และผิด เพราะได้เคยเป็นเด็กดีมี
 บิดา มารดา และครูบาอาจารย์ดีมาตั้งแต่เด็ก จะมี “ความ
 รู้จักผิด และชอบ” เกิดขึ้นในตน และจะประพฤติแต่
 สิ่งที่ดีที่ถูกต้อง

๒. บิดา มารดา ย่อม มีความ ยินดี ที่จะ เห็นบุตร
 ของ ตน มีความ รู้จัก ผิด และ ชอบ และ จะ เต็มใจ ชอบ ชำนาญ
 ให้ แก่บุตร ไม่ ต้อง เขียน ต้อง ตี กัน ต่อไป เพราะ บุตร
 เป็น ผู้ รู้จัก ผิด รู้จัก ชอบ อยู่ แล้ว สิ่งใด ไม่ ดี ก็ ไม่ ทำ บิดา
 มารดา ไม่ ต้อง ตาม ว่า กล่าว ทำ โทษ บุตร ให้ ได้ ความ อับ อาย
 ขาย หน้า ผู้อื่น บุตร กับ บิดา จะ ตั้ง แต่ ปรึกษาหารือ กัน ช่วย
 กัน ทำ การ งาน ประตุๆ เป็น เพื่อน ร่วม กิจ บิดา มารดา ก็ รัก
 และ นับถือ บุตร ทั่ว ๆ ไป รัก และ นับถือ บิดา มารดา ต่าง คน ต่าง
 ถนอม นำ ใจ กัน และ รักใคร่ กัน อย่าง ผู้ใหญ่ หรือ อย่าง
 ผู้ มีความ กิด ค้ำช่วย กัน แล้ว ความ รัก อันนี้ เป็น ความ รัก
 ที่ ถ้วน เต็ม ยิ่ง กว่า ความ รัก เมื่อ เวลา ยัง ต้อง เขียน ต้อง ตี กัน
 อยู่ ทุก เมื่อ อีก

๓. ความ รู้จัก ผิด และ ชอบ นี้ เมื่อ เกิด ขึ้น ใน ใจ เด็ก
 เป็น ครั้ง แรก แล้ว จะ ทำให้ เด็ก รู้ ดัด อย่างไร ก่อน ? ถ้า
 เรา คิด ถึง เด็ก ต่ำ ที่ รู้จัก ผิด และ ชอบ เรา จะ เห็น ได้ ว่า เด็ก คน
 นั้น ไม่ พุด ปลด จะ ทำ อะไร ก็ ทำ ตาม ตรง ไม่ คดโกง หรือ
 ห่อ ดอง ใคร จะ ขบ เพื่อน ก็ รักหา ความ ยุติธรรม เสมอ
 ไม่ เขา เบียดเบียน เพื่อน ไม่ รู้ มาก แก่ เพื่อน เพราะ ฉะนั้น เรา

ความรู้จัก ผิด ชอบ ดอนให้รู้จัก รัก ความจริง หน้า ๔๘
จึง เห็นได้ว่า ความรู้ ผิด และ ชอบ นี้ ถ้าเกิดขึ้น ใน ใจ ของ
เด็ก คนโต จะ ทำให้ เด็ก คนนั้น รักษา วาจา จริง ประพฤติ
ตัวให้ เป็น คน จริง เป็น คน ตรง และ เป็น มุทิตธรรม เสมอ

๔. ถ้าโดยนี้ ปรากฏจาก ความจริง เดียว ใคร ก็ จะ
ไม่ เชื่อใครได้ ใคร ก็ จะไม่ ไว้ ใจ ใครได้ จะ ต่าง คน ต่าง
ต้อง รักษา ตน เองไว้ ใจ ตน เอง เท่า กับ เกิด มา อยู่ ใน โลก
คน เดียว เหมือน กัน เพราะ จะ ทำ อะไร ด้วย กัน ก็ ไม่ ได้
จะ ช่วยเหลือ กัน ก็ ไม่ ได้ เหตุด้วย ไม่ มีความ ไว้ ใจ เชื่อใจ
กันได้ แม้ จะ ใคร่ ครอบงำ ตาม เหตุ ผล แล้ว จะ เห็นได้ว่า
ประโยชน์ ของ คำ พูด มี อย่างไร และ ทำไม มนุษย์ จึง ต้อง
มี วิธี ออกเสียง เป็น ที่ ดังเทศ ต่าง ๆ ที่ เรียก กัน ว่า คำ พูด ทั้ง
นี้ ก็ ดำหรับ เป็น เครื่อง แสดง ความคิด ความนึก ใน ใจ ให้ ปรากฏ
แก่ ผู้ อื่น ให้ ผู้ อื่น ทราบ ด้วย ว่า ใจ เรา นึก อย่างไร
และ มีความรู้ อย่างไร เท่านั้น ก็ เมื่อ ประโยชน์ ของ
คำ พูด เป็น อย่าง นี้ แล้ว เหตุใด เรา จึง ไม่ พูด ออก ไป ตาม
ความจริงใจ เด่า? ถ้า ความจริง ใน ใจ ของ เรา เป็น อย่าง .
แล้ว เรา พูด ออกไป เป็น อย่าง . จะ ได้ ชื่อ ว่า เรา แสดง ความ

นึก ในใจ ของ เขา ให้ ผู้อื่น ทราบ ได้ หรือ ?

๕. คำพูด เป็น เครื่อง นำ ให้ จิต ใจ แต้น คิด ต่อ ทราบ ถึง กันได้ ถ้าไม่มี คำพูด แล้ว ใจใคร มี ความ รู้ ความ เข้า ใจ อย่างไร ก็ ไม่ อาจ แดก เบียดเบียน หรือ ให้ ความ รู้ ความ เข้า ใจ นั้น แก่ ผู้อื่นได้ ใคร เกิด มา ก็ จะ ต้อง ค้นหา วิชา ได้ ตนเอง จะ เป็น การ ดำบาก เท่า กับ กัดัง ครก ขึ้น ภู เขา ชี วิตร ๆ หนึ่ง ที่ จะ ไม่ ได้ มี ความ รู้ ความ ฉลาด ที่ มาก น้อย เพราะ จะ ต้อง เสีย เวลา เสีย แรง และ เบียดเบียน ความ คิด เกี่ยวกับ ค้นหา ความ รู้ ตั้ง แต่ ต้น ขึ้น ไป ทุก คน จะ อาศัย ภัย เท ความ รู้ จาก กัน และ กัน ก็ ไม่ ได้ ของ คิด ดู ที่ หรือ ว่า ถ้า นักเรียน ต่าง คน ต่าง จะ ต้อง หา วิชิ บวก ลบ คูณ หาร เลข เขาเอง แล้ว บาง ที่ จน ตลกด ชี วิตร ก็ จะ ไม่ มี ใคร ทำ เลข ได้ แต่ ที่ เรา มี ภาษา สำหรับ เป็น เครื่อง แดง ความ เข้า ใจ กันได้ ดังนี้ เรา อาจ ให้ ความ รู้ ของ เรา แก่ ผู้อื่น สำหรับ ให้ ผู้อื่น ไม่ คิด ค้นหา ความ รู้ นั้น ให้ กว้าง ขวาง ออก ไป แล้ว ตั้ง สมณ กัน ค่อ ๆ ไป จน มนุษย์ มี วิชา ไม่มี ที่ สิ้น สุด รก ไฟ หรือ เรือ ไฟ ที่ เรา ได้ ใช้ กัน อยู่ ทุก วัน นี้ ก็ได้ อาศัย แรง และ ความ คิด ของ คน เก่า ๆ ช่วย กัน คิด ช่วย กัน หา ช่วย กัน ทำ

ความรู้จักผิดชอบ สอนให้รู้จัก รักความจริง หน้า ๕๑

ค่อ ๆ มาหลายชั่วอายุ แล้ว จึงดำริห์ เรียบร้อย ใช้
ได้ ดีเป็น ประโยชน์ ถึงเพียงนี้

๖. ทั้ง ที่ความรู้ อาศัย เทค่อ ๆ กัน ไป ได้ เช่นนี้
ความจริง จึง เป็น สิ่ง สำคัญ มาก ขึ้น จะเปรียบ เทียบ ให้เห็น
แจ่มแจ้ง ดังนี้ สมมุติว่า ผู้หนึ่ง มี นาฬิกา อัน ไม่เที่ยง อยู่ใน
บ้าน เรือน หนึ่ง ผู้ นั้น ก็ คง จะ ไม่ เรียบ นาฬิกา ของ ตน ถ้า
อยาก ทราบ เวลา เมื่อใด คง ต้องไป ขอ ดู นาฬิกา บ้านอื่น
หรือ คอย พัง ฟัน เที่ยง แต่ ถ้า นาฬิกา ทั้ง หลาย ไม่ มี เที่ยง ดัง
เรือน เที่ยง ถ้วน แต่ แ่คง เวลา คลาดเคลื่อน และ ผิด ๆ กันไป
ทั้ง นั้น แล้ว เรา จะ ไม่ พากัน เหลวไหล แะ เชื่อน โน หมด
หรือ? แม้ ไม่ มี พระ อาทิตย คอย แ่คง กลาง วัน กลาง คืน
เข้า สาย เที่ยง บ่าย เย็น อยู่ ด้วย จะ ยิ่ง ไร้ยัยใหญ่ เพราะ
จะ ไม่ ทราบ วัน คืน เตือน บี้ จะ ไม่ มี กำหนด เวลา จะ นึก
ณะ กัน ก็ ไม่ ได้ ถ้า ขึ้น นึก ก็ รักษา สัญญา ตาม นึก ไม่ ได้
ด้วย ไม่ ทราบ ว่า จะ พบ กัน เมื่อไร

๗. เพียง แต่ นาฬิกา ไม่ จริง ยัง ทำให้ เหลวไหล ได้ ถึง เช่น
นี้ ก็ ถ้า คน ไม่ จริง ความ เหลวไหล จะ ทวี ขึ้น ปาน ไต? มิ
ใช่ คน มี อูระ แ่ จะ บอก กัน เพราะ กำหนด เวลา หุ่น โมง เท่า นั้น

เมื่อไร ย่อมมีสิ่งสำคัญ ๆ ที่เป้นความรู้ ความฉลาด
 สำหรับให้มันกันด้วย ถ้าต่างคนต่างคอยดวงกันอยู่ เช่น
 นาคินาที่เดินไม่เที่ยงแล้ว ความรู้ ความฉลาดใด ๆ ในโลก
 ก็ไม่มีประโยชน์ เพราะคนเชื่อกันไม่ได้ พระพุทธเจ้า
 ท่านก็ทรงห้ามไว้ ในคัมภีร์ว่าไม่ให้มูซา ก็ไม่ให้แสดง
 ความไม่จริง หรือความพ้อดวงผู้อื่น ความจริงเป็นต้นเหตุ
 ของความดี และ ความเจริญ ทั้งหลาย ความไม่จริงก็เป็น
 ต้นเหตุแห่งความชั่ว และ ความหาเจริญมิได้ ทั้งหลายเหมือน
 กัน ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น เราจะใช้ความไม่จริง หรือ พ้อ
 ดวงคนอื่น ด้วยความไม่จริงทำอะไร? บางทีคนที่ไม่ถือ
 ความจริงจะคิดว่า ที่ดูแสดง ความไม่จริง เป็นเครื่องพ้อ
 ดวงผู้อื่นนั้น เพราะมุ่งหมายแก่ประโยชน์อย่างใด อย่างหนึ่ง
 ก็จะทำให้ตัวเองพ้นโทษ หรือได้ประโยชน์ของผู้อื่น ๆ ใด ๆ
 แต่ ถ้าคิดวิพากษ์ของไปให้ละเอียดแล้ว จะเห็นได้ว่า ประโยชน์
 ที่ได้ จาก ความ ไม่จริง นั้น มีราคาน้อยกว่า ประโยชน์
 ที่เสียไป เพราะความไม่จริง เป็น การ ไม่คุ้มกันเลย

๔. หญิงหม้ายคนหนึ่งอาศัยพักอยู่กรุงเก่า มีความ

ความ รู้จัก ผิด ชอบ สอนให้ รู้จัก รัก ความจริง หน้า ๕๑
ประสงค์ จะให้ บุตร ได้ เข้า เรียน มี ความ รู้ จึง พา บุตร มา
ส่ง ที่ สถาน รถ ไฟ จะให้ ลง มา อยู่ กับลุง และ เรียน หนังสือ
ใน โรงเรียน ที่ กรุง เทพ ฯ หญิง คน นี้ เป็น คน จน ตั้งแต่
สามีถึง แก่ กรรม แล้ว ก็ ได้ อาศัย การ ค้าขาย เลี้ยง ตัว มา
บัดนี้ เก็บ เด็ก ประถม น้อยได้ เงิน พอ คัด เลือ กัด ทาง เถงให้ บุตร
และ เหลือ อีก นิด หน่อย ก็ จำหวั่น เป็น ค่า รถ ไฟ และ ค่า หนังสือ
เท่านั้น

๙. เมื่อ พา บุตร มา ตาม ทาง จึง พุด แก่ บุตร ว่า “ยาย
เจ้ากรรม ๙๒ ปี เมื่อ วาน นี้ ถ้า จะ ครบ เขา พรัง นี้ ก็ จะ
ตัด ที่ เคี้ยว จะ ได้ เลี้ยง ค่า รถ ไฟ แต่ เพียง ครั้ง หนึ่ง เหลือ
อีก ครั้ง หนึ่ง เก็บ เขา ไว้ ซื่อ อะไร ก็ น ที่ บาง กอก แค่นี้ ยาย
เต็ม ๙๒ ปี เลี้ยง แล้ว จะ ต้อง เลี้ยง เต็ม วาจา เท่ากับ ผู้ ใหญ่
แม้ ที่ ไม่ มี เงิน จะ ให้ จำหวั่น ให้ เจ้า ไป ซื่อ อะไร ก็ น อีก ”

๑๐. บุตร แหงน ตู มารดา แล้ว อ้อน วอน ว่า “นอก จาก
ค่า หนังสือ และ ค่า รถ ไฟ นี้ แม่ จะ ไม่ ให้ฉัน มี เงิน ติด ตัว ไป
บ้าง ดึก นิด หน่อย หรือ ? ” พุด ตั้ง นั้น แล้ว ก็ ทำ ตาแดง ๆ
มารดา มี ความ เวทนา แทบ จะ ให้ เงิน ที่ มี เหลือ อยู่ ไป แก่ บุตร
ทง หมด แต่ หาก จน ใจ ให้ ไม่ ได้ เพราะ มี

บุตรเล็ก ๆ ที่ต้องเลี้ยง อีกหลายคน จึงมิได้ให้

๓๑. พอไปถึง สะเตชัน ไปขอซื้อ ข้าว ให้บุตร สำหรับ ไป

กรุงเทพฯ เจ้าพนักงาน ขาย ข้าว แดเห็น รูป ร่าง เด็ก

เป็น เด็ก เล็ก จึง ถาม ว่า “ตัว เด็ก ครึ่ง ราคา หรือ จ๊ะ?”

หญิง หม้าย นั้น อยู่ สัก ครัว หนึ่ง ทำให้ บุตร ใจ เศร้า นึก ว่า

มารดา จะ ตอบ แด่ กะฮั้ม กะแฮ่ม ค่อย ๆ ว่า “จ๊ะ” หรือ หนึ่ง เสีย

เป็น แด่ เพียง พัก หน้า รั้ว ก็ ได้ แต่ มารดา ก็ หา ได้ ทำ ดัง

นั้น ไม่ หนึ่ง อยู่ สัก ครัว หนึ่ง แด้ว กอธัม ตอบ ว่า “ไม่ใช่ จ๊ะ

ชาย เกิม ๑๒ ปี แด้ว ความ ชั่ว บังคับ ของ กรม รด ไฟ เห็น

จะ ต้อง เสีย เส็ม ราคา เหมือน ผู้ใหญ่ กระมัง” เจ้า พนักงาน

ก็ ขาย ข้าว อย่าง สำหรับ ผู้ใหญ่ ให้ หญิง หม้าย รั้ว ส่ง

ให้ บุตร แด้ว กล่าว โดย ยิ้ม ย่อง ว่า “ถูก เข็ม, นี่ แน่ ข้าว

กับ คำ จริง เก็บ เขา สัก กระเป๋า ไว้ เกิด ดี กว่า ได้ เงิน สอง

สาม สดั่ง เพราะ พุด ปลด หลอก ดวง เขา”

๓๒. พอ ส่ง บุตร ขึ้น รถไฟ และ ดา กัน เสรีฯ แด้ว รถไฟ

ก็ ออก บุตร รู้ สึก ใน ใจ ว่า ที่ มารดา บอก ความ จริง แก่

เขา นั้น เป็น การ ถูก แด้ว ยิ่ง เมื่อ ถึง กลาง ทาง คน ตระว้า ข้าว

มา ขอ ซื้อ ข้าว ยิ่ง รู้ สึก ว่า มารดา ทำ ถูก ยิ่ง ขึ้น เพราะ

ความ รู้จัก ผิด ชอบ สอนให้รู้จัก รัก ความจริง หน้า ๕๕
ถ้า ถือ ตัว ครั้ง รากา อัน เปน ตัว ไม่แสดง ความจริง แล้ว จะ
แต่ ดู หน้า คน ตรวจ ตัว อย่างไร ได้ แต่ นี้ มี ตัว ที่ แสดง

ความจริง ได้ ชื่อว่า เปน ผู้เดินทาง อัน สุจริต แท้ แล้ว
จะ ดู หน้า ใคร ๆ ก็ ได้ ไม่ ต้อง มี ความ สทก สท้าน เมื่อ
คน ตรวจ ตัว ส่ง ตัว คืน ให้ แล้ว พัก หน้า บอก ว่า “ถูก
ต้อง แล้ว” คำนี้ คง ก้อง อยู่ ในใจ ของ เด็ก นั้น ทำให้
ไม่ ถิ่น คำจริง ของ มารดา เลย เมื่อ รถไฟ มา ถึง กรุง เทพ ฯ
เวลา ค่า และ เด็ก นี้ ได้ พบ กับลุง ผู้มา คอย รับ อยู่ แล้ว จึง
เดิน ตาม ลุง ออก จาก สถานี ไป เวลา ส่ง ตัว คืน ให้ ที่ ทาง ออก
ถึง แม้ ว่า กระเป๋า จะ ไม่มี เงิน ติด เลย ก็ ได้รับ ความ รู้ สึก
ฮิมใจ เปน อย่าง ยิ่ง ในการ ที่ ไม่ ได้ หอดอก ดวง มีค บัง เงิน
ค่า โดย ส่วน ของ กรม รถไฟ ไว้ ครั้ง นั้น

๓๓- ต่อ มา ภายหลัง เมื่อ เด็ก คน นี้ จะ แสดง สิ่งใด ที่
ไม่จริง ก็ ถูกลง คำ ของ มารดา ที่ สถานี และ คำว่า ถูก
ต้อง แล้ว ของ คน ตรวจ ตัว ใน รถไฟ ได้ เสมอ ทำให้ แสดง
ความเท็จ ออก ไม่ได้ บทเรียน ใด ใน โรงเรียน ทั้ง หมด ที่
ได้ เรียน นั้น ไม่มี อะไร จะมี รากา มากกว่า บทเรียน ที่ ได้รับ
จาก มารดา และ ได้ มา ใน กระเป๋า เป้ ค่า แทน เงิน ที่ จะ โท

กรรม รด ไฟ ได้ เมื่อ ครั้ง^๕ รด ไฟ จาก สะเทิ้น กรุง เก่า แค
เด็ก ๆ นั้นเลย

๓๔. เด็กบาง คน มัก แสดง คำ เท็จ เพราะ ได้ ทำ ความ ผิด
กรรม จะ บอก ความ จริง ก็ ขาย หรือ มี ฉะนั้น ก็ กลัว จะ ถูก
ทำโทษ แต่ คำ เท็จ หรือ คำ ไม่จริง นี้ เปน ของ ที่ ชั่ว เดว
ทราม คำ ซ้ำ มากกว่า ความ ผิด ที่ เรา จะ ขาย ไม่ ขยาค บอก ใคร
หรือ ความ เจ็บ ปวด ที่ เรา จะ ได้ รับ จาก ความ ผิด นั้น อีก เพราะ
ถ้า ใคร มา หา ว่า เรา พูด ไม่จริง ก็ เท่ากับ เขา หา ว่า เรา
เปน คน ซดาด อย่าง เดว ทราม ที่ สุด เปน คำ ที่ เจ็บ ยิ่ง เสีย
กว่า คำ คน กล้า จะ ถ้อยต ความ เท็จ เพราะ กล้า อะไร
กล้าได้ จะกล้า แสดง ความ จริง เท่านี้ ไม่ได้ หรือ ? คน ตรง
ไม่ต้อง การ ความ ไม่จริง เพราะ พูด แต่ ตรง ๆ ก็ พอ แล้ว
ไม่ต้อง ไป เทียวหา ความ เท็จ มา พูด คน ที่ ดี ที่ มีความ รัก
เปน เบื้อง หน้า ก็ ไม่ต้อง การ แสดง ความ เท็จ เปน เครื่อง คอบแทน
ผู้อื่น ที่ มีความ เชื่อ ใน ตน ?

คำถาม. ๑. เด็ก ชนิด ไหน ที่ บิดา มารดา จะ ไม่ต้อง

ถาม ว่า กล่าว เวียน ตี ให้ ขาย หน้า คน อื่น ? ๒. ความ รู้จัก

ความรู้จักผิด ชอบ สอนให้รู้จัก รักความจริง หน้า ๕๘

ผิด ชอบ จะ สอนให้รู้จัก อะไร ก่อน ? ๓ ถ้าโดยยี่ไร ความ
จริง แล้ว จะเป็น อย่างไร บ้าง ? ๔ ภาษาที่พูด นี้ ประโยชน์
อย่างไร ? ๕ ถ้าไม่ มี นาฬิกา ที่เที่ยง คนเราจะ เหตุวุ่น
อย่างไร ? ๖ ทำไม ประโยชน์ ที่ ได้ จากความจริง จึง มี
ค่าน้อย กว่า ประโยชน์ ที่ เสียไป เพราะ ความเท็จ ? ๗ หญิง
หม้าย ใน เรื่อง นี้ เป็น คน ชนิดใด ? ๘ ทำไม มารดา จึง ให้
เงิน แก่ บุตร อีก ไม่ ได้ ? ๙--๑๐ เจ้าพนักงาน ขาย ตัว ถาม
ว่า อะไร ? บุตร นึก ว่า มารดา จะ ตอบ ว่า กระไร ? แล้ว
มารดา ตอบ ว่า กระไร ? เมื่อ มารดา ส่ง ตัว ให้ แก่ บุตร นั้น
มารดา ว่า อย่างไร บ้าง ? ๑๑ ต่อ เมื่อไร บุตร จึง เห็น ได้ ว่า
มารดา ทำ ถูก ? เมื่อ ให้ ตัว แก่ คน ครอง ตัว นั้น เด็ก นั้น มี
ความรู้ สึก อย่างไร ? ๑๒ อย่างนี้ ได้ ชื่อ ว่า มารดา ให้ อะไร
แก่ บุตร มา ใน กระเป๋า อัน ว้าง เปล่า ? ๑๓ อะไร มัก จะ ทำให้
เด็ก พุสเท็จ ? เมื่อ ใคร ว่า เรา เป็น คน เท็จ ทำไม เรา จึง ต้อง เจ็บ
แสนนัก ? คน ชนิดใด บน มຸ້ มี คว ม สูง กว่า คน อื่น ๆ ?

บทที่ ๘

ความรู้จัก ชอบ สอนให้ เกิดความ ซื่อตรง เทียบ ชรรณ

๓. นอกจากการ รักษา วาจา จริง ที่ ได้ กล่าว มา
แล้วใน บท ก่อน ความ รู้จัก ชอบ ยัง สอนให้ เรา รู้จัก
ประพฤติ ซื่อตรง และ เทียบ ชรรณ ด้วย ความ ซื่อตรง นี้
เป็น ของ คู่ กับ ความ จริง ความ จริง ได้ แก่ วาจา และ
ความ ซื่อตรง ได้ แก่ การ ที่ ทำ

๔. บางที เรา ได้ ยิน เด็ก โต้เถียง กัน ว่า “ไม่ได้,
ทำ อย่าง นั้น ไม่ถูก ฉัน ไม่ ยอม” นี่ เด็ก หมาย ความ ว่า
อะไร ? คือ หมาย ความ ว่า เด็ก คน นั้น แย้ง ชิง เขา ของ
ที่ ไม่ควร เป็น ของ ตนไป เป็น ของ ตน บางที การ แย้ง ชิง
นี้ เป็น แต่ การ เด็ก น้อย เช่น แย้ง ที่ กัน นั้ว แย้ง หนังสือ
กัน อ่าน แย้ง ของ กัน เล่น หรือ แย้ง ชนมน กัน กิน แต่ ก็
เป็น ของ ไม่ควร ทำ เพราะ เป็น ความ ไม่ ซื่อตรง และ ไม่
เทียบ ชรรณ ถึง ตัว เด็ก ผู้ ที่ ทำ ดัง นั้น ก็ ใช่ว่า จะ ไม่ ทรา

ความรู้ ผิดชอบ สอนให้เกิดความเชื่อ ตรง เบี่ยง ชนรรม หน้า ๕๘
เมื่อไร ย่อม ทราบ อยู่ เต็มใจ เหมือนกัน ผู้ ที่ แย่ง กัน
อื่น ก็ รู้ สัก หน้า ด้าน ๆ ทำ โดย คือ ๆ และ ผู้ ที่ ถูก คน อื่น
แย่ง ก็ รู้ สัก โกรธ ทั้ง สอง ฝ่าย ย่อม มี ความ ชัด ใจ กัน ไม่
เรียบ ร้อย ถอด ถอด เหมือน เมื่อ การ เด็ก น้อย อัน เป็น ความ ไม่
เชื่อ ตรง นี้ ยัง ไม่ เกิด ขึ้น

๓. ความไม่เชื่อ ตรง ต่อ กัน เมื่อ ทำให้ เกิด ความ ชัด
ใจ กัน ดัง นี้ แล้ว ลง ปลาย ก็ ถึง แก่ โกรธ กัน หรือ วิวาท
กัน ไม่ว่า ใน หมู่ เด็ก หรือ หมู่ ผู้ ใหญ่ เพราะ ฉะนั้น จึง
เห็น ได้ ว่า เด็ก ก็ ต้อง การ ความ ตรง ต่อ กัน เท่า กับ ผู้ ใหญ่
เหมือน กัน เด็ก ต่าง คน ต่าง มี เครื่อง เล่น และ หนังสือ เป็น
สมบัติ ของ ตน เวลา ชรบ กัน จะ ให้ กัน ยืม หรือ ให้ บ้าน
กัน เป็น สิทธิ ชาติ ที่ เคย วก ก็ ได้ โดย ชื่น ใจ แต่ เมื่อ มี ผู้ มา
แย่งชิง เขา ไป โดย ไม่ ขอ ร้อง ต่อ เจ้า ของ ก่อน หรือ ได้ ขอ
ร้อง แล้ว แต่ เจ้า ของ มิ ได้ อนุญาต ให้ ฉะนั้น เจ้า ของ จะ
ระแวง ความ โกรธ ไม่ ได้ ถ้า เด็ก หมู่ ใด ยังมี การ แย่งชิง
กัน, รังแก กัน, เป็น อา จิน อยู่ แล้ว เด็ก หมู่ นั้น ก็ จะ
เกิด ความ ผง ผาย ชิง กัน และ กัน นี้ มีความ บิด บัง กัน และ
กัน ขึ้น ซึ่ง เป็น เหตุ ให้ เกิด ความ เท็จ และ ความ เป็น

ใจร้ายต่าง ๆ แม้บ้านใดมีความชั่วเท่านั้น อยู่ใน หมู่ เด็ก
แล้ว บ้านนั้น จะเป็น ศุข หรือ ? ก็ย่อมไม่เป็นศุข อยู่ เอง
ตาม จรรมตา

๔. เด็กกำพร้าที่ ไม่มีผู้เลี้ยงดู ปก ครอง แม้เป็น
เด็ก ชื่อ ตรง ก็ คง จะมี ผู้ สง่ ดาร และ สง่ เคาระห์รับไป
เลี้ยงไว้ ไม่ ให้ อุด หยากได้เหมือน กัน ดังนั้น ตัวอย่าง คือ
เด็กคน หนึ่งมีบิดา มารดา ถึง แก่ กรรม เสีย ตั้งแต่ ตัว ยัง เด็ก ๆ
ญาติ พี่น้อง ก็ ไม่มี ได้ อาศัย อยู่น บ้าน เขา อยู่ เขา
ใช้ ให้ ชาย ชนม วัน หนึ่ง ผู้ ชื่อ ให้ อัฐ เกิน มา อัฐ หนึ่ง เด็ก
คน นี้ ก็ ค้น ให้ ผู้ ชื่อ จึง นึก ชนม แต่ ใน ใจ ว่า “ชื่อ, เด็ก
คน นี้ ชื่อ ตรง พอ ใช” ต่อ มา เขา หยาก จะ ดอง ตุ ว่าเป็น คน
ชื่อ ตรง แน่ แท้ หรือ ไม่ จึง ทำ เป็น เมล็ด หยิบ เงิน บาท ออก
ให้ เทน ทอง แดงไฟ เมื่อ เด็ก คน นี้ หา ได้ รับ ไว้ และ กลับ
ค้น ให้ แก่ เขา อีก เขาก็ ทราบ แน่ ว่า เป็น เด็ก ดี มีความ ชื่อ
ตรง ยิ่ง นึก เขามี ความ รักใคร่ จึง รับ ไป เลี้ยงไว้ อย่าง บุตร
บุญ จรรม สง่ ให้ ไป เฒ่า เรียน หนึ่ง สืบ ใน โรง เรียน และ โค ชื่น
ก็ ให้ รับ นรฎก อัน ได้ เป็น ทน ดำ หรับ ถอบ การ ทำ มา หา
กิน ต่อ ไป ด้วย ผล แห่ง ความ ชื่อ ตรง นี้ เด็ก คน นี้ ได้ ตั้ง ตัว

ความรู้ ผิด ชอบ สอนให้เกิด ความ ชื่น ทรง เทียง ธรรม หน้า ๖๓
เป็น คน มั่ง มีบริบูรณ์ ด้วย ทรัพย์ สมบัติ ขึ้นได้ และ ภาย
หลัง ก็ ได้ รับ ความ สุขใจ สุข ภาย มาก ตลอด ชีวิต

๕. ความ ชื่น ทรงใช้ จะมี ใจ ความ เพียง ว่า ห้ามไม่
ให้เอา ของ ๆ ผู้อื่น มา เป็น ของ ตัว เท่านั้น เมื่อไร ย่อม
มี ใจ ความ ดี ที่ ซึ่ง ยิ่ง กว่า นั้น อีก มาก ถ้า คิด ดู ให้ ดี จะ เห็น
ว่า ที่ คน เรา ไม่ ถ้า โกง คนอื่น ไม่ ถ้า หดหอก ลวง
ผู้อื่น ไม่ ถ้า ให้ ร้าย แก่ ผู้อื่น นั้น ก็ เพราะ เรา มี ความ
ตะอาย เรา ถัว คนอื่น จะ ประมาท เรา ได้ คือ เรา รักษา
เกียรติยศ ของ เรา ไม่ ให้ ใคร มา ดู หมิ่น เรา ความ ชื่น
ทรง จึง เป็น ของ จำเป็น สำหรับ การ รักษาเกียรติยศ อย่างหนึ่ง
ผู้ มีเกียรติยศ ทั้ง หลาย ไม่ว่า ชุน นาง หรือ พล เวื่อน ตามัญ
ก็ ดี อันเป็น ผู้ มีคน เคารพ นับ ถือ ย่อม ด่วน แต่ เป็น ผู้
ประพฤดี ความ ชื่น ทรง ทั้ง ด้าน ถ้า ไม่ เช่น นั้น ก็ ไม่ สามารถ
รักษาเกียรติยศ ไว้ ได้ เพราะ จะ ไม่ มี ใคร เชื่อ ถือ
จะมี แต่ ผู้ อับ หลู่ เป็น เครื่อง เสื่อม เสี่ย เกียรติยศ ทุก เมื่อ ไป

๖. คน เรา ให้ จน แค้น จน อย่างไร ๆ ก็ ดี แม้ เป็น
ผู้ รักษา ความ ชื่น ทรง ไม่ ถ้อ โกง ผู้อื่น ไม่ ยาก ได้ สิ่งใด ที่
ไม่ เป็น ของ ตน และ ไม่ ทำ สิ่งใด ที่ เป็น การ เสว ทราวม

เป็น เครื่อง เตือน เตี้ย เกียรติยศ ของ คน แล้ว ผู้ นั้น ถึง จะ
 มุ่ง มา เก่า สรรวม เตี้ย ชาติ ก็ ยัง ได้ ชื่อ ว่า เป็น ผู้ รัก เกียรติยศ
 ของ คน มาก กว่า คน มั่ง มี ที่ ๐ฯ ประ พุติ เถว ทราบ
 ต่าง ๆ ตรง กัน ข้าม กับ ความ ดี ที่ ก่อ ทำ มา แล้ว

๑. ก็ เมื่อ ได้ อ่าน มา ถึง เที้ย นี้ จึง ควร จะ ทราบ
 ได้ ว่า อะไร เถ่า ที่ เป็น ความ รู้ สึก ต่ง ๆ และ เป็น หน้า
 ที่ ๆ ต้อง กระ ทำ ต่าง ๆ อัน ได้ ก่อ ทำ มา แล้ว ใน บท ต้น ว่า
 เป็น เครื่อง เกี้ยว พัน มนุษย์ ให้ รวม รวม กัน ให้ ทำ ประ
 โยชน์ เพื่อ กัน และ กัน ให้ ได้ รับ ความ ดำ ราบ ทั่ว กัน
 ตั้งแต่ ครอบ ครัว เล็ก ๆ ใน บ้าน ตลอดจน ไป ถึง ครอบ
 ครัว ใหญ่ แห่ง มนุษย์ ใน โลก. ก็ คือ ความ รัก ความ เชื่อ
 ถ้อย พัง คำ ความ เพียร ความ จริง และ ความ ซื่อ ตรง
 เที้ย ธรรม นั้น เอง

๑. ถึง กระ นั้น ก็ ดี ใน บาง บ้าน บาง เถอน ที่ มี ความ
 ดี เถ่า นี้ เป็น สมบัติ อยู่ แล้ว บาง ก็ เรา ยัง เห็น ว่า ยัง
 ชาติ สิ่งใด สิ่ง หนึ่ง ก็ ๐ฯ ทำให้ ความ สุข ดำ ราบ ใน บ้าน ไม่ เต็ม
 เยี่ยม ได้ แท้ ต่อ ไป ใน บท หน้า จะ ได้ พิจารณา ดู ให้ ทราบ

ความรู้ เกิด ชอบ สอน ให้ เกิด ความ เชื่อ ตรง เทียง ขรรณ หน้า ๖๓

ว่า ความ ขาด สิ่งใด สิ่งหนึ่ง นั้น คือ อะไร

คำถาม

๑ ความ จริง กับ ความ เชื่อ ตรง เป็น ของ
คู่ กัน อย่างไร ? ๒ การ แย่ง ที่ กัน นั้น แย่ง หนังสือ

กัน อย่าง นั้น เรียกว่า ความ ไม่ เชื่อ ตรง เพราะ เหตุใด ?

๓ ตรง ใน ที่ สุด ความ ไม่ เชื่อ ตรง จะ ทำ ให้ สอง ฝ่าย เป็น อย่างไร กัน ? เมื่อผู้อื่น มา เขา ของ ๆ เราไป และ มิ ได้ บอก

ให้เราทราบ ก่อน จะ เรียก ว่า เป็น ความ เชื่อ ตรง หรือ ไม่ ?

๔ เด็ก กำพร้า จะมี ผู้ สงเคราะห์ ได้ อย่างไร ? ให้เล่า เรื่อง

เด็ก กำพร้า ใน บทนี้ ๕ ความ เชื่อ ตรง มี ใจ ความ นอก

จาก ห้าม ไม่ ให้ เขา ของ ๆ ผู้อื่น อย่างไร อีก บ้าง ? ทำไม

คน เรา จึง ไม่ กด ถ้า หุดออก ตรง ไวร ๖ ไม่ กด ถ้า ให้ ร้าย แก่

ใคร ? ผู้ มี เกียรติยศ ทั้ง หลาย นั้น คือ ใคร ? ๗ คน จน

ยัง นับ ว่า เป็น ผู้ มี เกียรติยศ ได้ อย่างไร ? ๘ ความ รู้ ดี

ต่าง ๆ และ หน้า ที่ ๆ ต้อง กระทำ ต่าง ๆ สำหรับ ให้มนุษย์ เป็น

สุข นั้น คือ อะไร บ้าง ?

บทที่ ๔

ความนับถือ

๑. ใคร เคย ได้ ยืน ถัดแถวขึ้น ถัด รถ หรือ ถัด
 จักรยาน ดัน ดัง เขียด ๆ ใน เวลา ที่ หมุนไป บ้าง ? และ ใคร จะ
 อธิบาย ได้ ว่า เป็น เพราะ เหตุใด ? บาง ที่ รถ และ แถวขึ้น นั้น
 จะ ยัง ค่อย ๆ ช้า ช้า ไม่ มี ขำรถ เลย แต่ ถัด ต้อง การ หยอก
 หน้า มัน บ้าง นิด หน่อย ๆ จึง ฝืน ดัน เขียด ๆ ถ้า ปล่อย ไว้
 นาน ก็ อาจ ทำให้ รถ เป็น อัน ตราย ได้ เหมือน กัน คน เรา ก็
 ไม่ มี ผิด กับ รถ และ แถวขึ้น นี้ ถึง จะ อยู่ ด้วย กัน มีความ
 รัก ความ ซื่อ ตรง ต่อ กัน ต่าง คน ต่าง ทำ กิจ อัน เป็น หน้าที่
 ของ ตน ก็ ดี แต่ ถ้า ภิรยา วาจา ยัง หยาบ คาย ชุ่ม ช้ำ
 มี ตาม ตาม ถ่วง เกิน กัน อยู่ เสมอ แล้ว ก็ ต้อง การ หยอก
 หน้า มัน อย่าง ที่ เรียก ว่า ‘ความ ที่ เรียบร้อย เป็น ผู้ ดี’ และ
 ‘ความ ไม่ ดบ หลอ ผู้ อื่น’ การ อยู่ กับ กัน จึง จะ เป็น คู่ ตำนาน
 เรียบร้อย ปราศ จาก ความ ชุ่ม เคือง ผิด ขัด เมื่อ เด็ก พุด หรือ
 ทำ หยาบ ต่อ กัน บาง ที่ ก็ จะ ดู เป็น เด็ก น้อย ไม่น่า จะ
 เป็น เครื่อง ก่อ เหตุ อะไร นัก แต่ จง พิจารณา หัก ดู เกิด ว่า ดัน

ขง คัว นิด เคียว ยัง ตามารถ กัก ให้ คัน จม เบน กุ่ม โท ได้

๒. เด็ก บาง คน เมื่อ ผู้ ใหญ่ พุด ด้วย ก็ นิ่ง เดียว หรือ
 บาง ที่ หัน หดง ให้ ไม่ แด คู บาง คน เห็น ไกร ๆ นิ่ง กิด เรียน
 อยู่ เงียบ ๆ ก็ ไม่ มี กิริยา กัดบไป เด่น ตึง ตัง ไกรม คราม
 ทำให้ เขา ทำ งาน ไม่ สดวก บาง คน เดิน เฉียด หรือ ยืน โทด
 ผู้ ใหญ่ ที่ นิ่ง อยู่ อย่าง ที่ เขา เรียก กัน ว่า ‘เดิน ข้าง
 คีระะ’ หรือ ‘ยืน บัก คีระะ’ บาง ที่ ก็ ถูก ดน แหวก ผู้ ใหญ่
 ไป ไม่ รอ ไม่ ร้อง หรือ เมื่อ นิ่ง แะ ยืน กัด หน ทาง ไกร อยู่ ก็
 เฉย เดียว ไม่ หลีก ให้ เวลา รับ ประทาน อาหาร พร้อม ๆ กัน
 ก็ คู แต่ ของ ตัว ไม่ คอย หยิบ ซาม เข้า หรือ ชัน น้ำ ให้ ผู้ อื่น
 ที่ อยู่ โทด เอื้อม ไม่ ถึง ถ้า มี แหวก ไป ไกร มา ก็ ไม่ ทำ กิริยา
 ค้อน รับ หรือ ทัก ทาย ด้วย อ่อน น้อม กัดบ ยืน แด คู ตา เข้ม
 หรือ ถ้า ไกร พุด อะไร ก็ คอย รัค คอ ไม่ว่า ที่ ถูก แะ ที่ ผิด
 ไร ว่า ตัว จะ รู้ ดี กว่า เขา เมื่อไร แค ธรรมดา เคย เดียว แล้ว
 เมื่อ ไค ยืน ไกร พุด อย่าง ไร ก็ รัค คอ หมก ทุก อย่าง ความ
 รัค เช่น กล่าว มา แล้ว ทั้ง หมก นี้ ย่อม เป็น เกวียง รัค

เครื่อง ชุ่ม หมอง แก่ผู้อื่น และ ถ้า ปล่อย ไว้ ให้ เกย คัว
จน เปน ธรรมคา เถี่ย แถ้ว จะ เปน ศัตรู ใหญ่ จะ ทำ ให้
ใจ และ ความ รู้ ลึก ภายใน กระ ต้าง หยาบ คาย ไป เท่า กับ กิริยา
ภายนอก

๓. กิริยา หยาบ ได้ ชื่อ ว่า เปน เครื่อง ขับไล่ เพราะ มี
แต่ จะ ทำ ให้ ผู้อื่น เกิด เียด ไม่ เข้า ใกล้ ชิด ส่วน กิริยา ดี
นั้น ก็ ได้ ชื่อ ว่า เปน เครื่อง เชื้อ เชิญ เพราะ ใคร ๆ ก็ ย่อม ชอบ
ย่อม ยิน ดี ที่ จะ คบ หา สماعัน ด้วย เหตุ นั้น จึง ควร จำ
ไว้ ว่า กิริยา หยาบ และ ใจ ชั่ว ใจ กระ ต้าง เปน เครื่อง ขับไล่
ให้ ไกล จาก คนอื่น ๆ ใน โลก ให้ ว่า เหว อยู่ คน เดียว แต่
กิริยา ดี และ ใจ ดี เปน เครื่อง เชื้อ เชิญ รัง ผู้อื่น ใน โลก ให้ เข้า
มา ใกล้ ชิด เรา ให้ เรา มี เพื่อน ฝูง มาก ผู้ ใหญ่ ที่ ทำ น
สอน ใจ ว่า ให้ มีความ รัก กัน และ กัน ให้ มี กว ม จริย และ
ตรง ต่อ กัน นั้น ทำ น ที่ สอน ใจ ว่า ให้ มี กิริยา เย็น ร้อย
เป้น ผู้ ดี ด้วย เหมือน กัน

๔. การ แสดง ความ หยาบ ต่อ ผู้ใด เปน การ แสดง
ความ ไม่นับ ถือ ต่อ ผู้ นั้น อย่า ว่า แต่ ผู้ ใหญ่ เลย ถึง เด็ก ๆ

เมื่อ มี ใคร มา อบรม หลุ่ กระทำ กิริยา หยาบ คาย ค่อ ก็ จะ
 ค้อง โกรธ เหมือน กัน เพราะ เป็น การ เสื่อม เสีย เกียรติยศ
 ธรรมดา เด็ก เป็น ผู้ น้อย ย่อม ค้อง นับ ถือ ผู้ ใหญ่ ไห
 มาก ๆ ไม่ ว่า บิดา มารดา ครู บา อาจารย์ ญาติ พี่ น้อง
 หรือ คน อื่น ทั่ว ไป ทั่ว ดัน ก็ เมื่อ เด็ก แสดง ความ ไม่ นับ ถือ
 ค่อ ผู้ ใหญ่ ๆ เขา จะ ไม่ ควร โกรธ มากกว่า เด็ก โกรธ เพื่อน ที่
 แสดง ความ ไม่ นับ ถือ ค่อ ตน หรือ ? เขา ควร โกรธ มาก
 อยู่เอง เพราะ เขา เป็น ผู้ สูง อายุ กว่า มีความ รู้ มาก กว่า
 และ ได้ เห็น โลก ยมา มาก กว่า ด้วย ถึง เด็ก จะ เป็น คน ฉลาด
 อย่าง ไ้ ๆ ก็ ดี ก็ ไม่ สามารถ มีความ รู้ ความ ชำนาญ ใน
 ดั่ง ทั่ว ไป ได้ เหมือน ผู้ ใหญ่ จง จำ คำ ที่ พระ ศรี สุนทร (ภู)
 ท่าน กล่าว ไว้ ใน หนังสือ พระ อโศก มณี ว่า “ว่า สิบ ฐาณ
 ท่าน เถลย ไม่ เหมือน เกย ผัก ดอน ยัง อ่อน กักติ” อัน ความ
 รู้ ความ ชำนาญ ของ ผู้ ใหญ่ ทั้ง หมก นั้น ไม่ ได้ เกิด ขึ้น ได้
 ใน แก้ว มี สิบ มี เถย ย่อม ได้ ธรรม ดน อบรม นานา ทั้ง หลาย
 สิบ มี แล้ว เด็ก ผู้ มี อายุ น้อย ได้ เห็น น้อย จะ ให้ เสนอ เหมือน
 ผู้ ใหญ่ ไม่ ได้ เป็น อัน ชาติ ยิ่ง เด็ก มีความ รู้ มาก ขึ้น ไป

จะ ยัง เห็น ความ จริง ชัดนี้ มาก ขึ้น และ จะ ยัง มี ความ
นับถือผู้ใหญ่มาก ขึ้น

๕. ชาวเราทั้ง ปวง มี ได้กระทำ คดี ให้ ชั่ว ด้วย ประการ
ใด ๆ จะ ไม่ควร มีผู้ นับถือ หรือ? อัน การ ดบ હતું กัน
นั้น อย่าว่า แต่ มนุษย์ เลย โดย ที่ ดุจ แม้แต่ ดัศว์ เคีย ราชาน
ก็ ยัง รู้จัก ไม่ชอบ ดุริช หรือ เมว ที่ เรา เคียงไว้ เมื่อ มัน
มา นอก เกดออก ตาม เท้าเรา ด้วย ความ รัก แล้ว เรา ผลัก ไต่
มัน ออกไป เสีย หรือ รับไว้ มัน ด้วย เคียง คุณัน ปราศจาก ความ
กรุณา มัน ก็ รู้สึก บาด หมาย ถ้า เรา มี ความ นับถือ
มนุษย์ ด้วยกัน เรา ก็ ควร มีความ กรุณา ดัศว์ ทั้ง ปวง
เพราะ จะ ต้อง นึก เสีย ว่า เปน ดัศว์ โดก ด้วย กัน หรือ ไม่เช่น
นั้น ก็ นึก ว่า เปน ความ งาน ความ ประหลาด ซึ่ง เปน สมบัติ
ของ โลกย์ เรา ไม่อาจ รู้เท่า ท้น กำเนิด ของ มันได้ คน ที่
จะ เปน ผู้ ดี แท้ ต้อง เปน ผู้ ที่ ประพฤติ ความ สุภาพ คบ สิ่ง ที่ มี
ชีวิต ทั้ง ปวง ทั้ง ไป สิ่ง ไฉน ยังมี กำนดง น้อย สิ่ง นั้น ยัง
ควร จะ ได้ รับ ความ กรุณา ให้ มาก ขึ้น

๖. เด็ก ชนิด ไฉน จะ เรียก ว่า เปน เด็ก ชั่ว และ คำ ขำ

ที่ ดุค ? ก็ คือ เด็ก ที่ ใจ เรดา ที่ ดุค จน ไม่ ชาติ รู้จัก ความ
ด้วย ความ งาน ไม่ รู้จัก นี้ ความ พิศวง ไม่ รู้จัก นัก ชน
สิ่ง ไค เห็น ด้ เลื้อย ทาง บิ๊ก บิน มา ที่ เขา ด้ ฟาด เต้น แด้ว
ฆ่า ให้ คาย เสีย เห็น นก เด็ก ๆ เกาะ หรือ กระโดด เต้น
ตาม กิ่งไม้ ก็ เขา ก้อน อีฐ ขวาง เห็น คอก ไม้ ขึ้น คอก มา
ข้าง ทาง ก็ ดูด กระซาก ค้าง เสีย ให้ ราก ด้ว ไม่ มี จิตร แด
เห็น ความ งาน ความ ประหลาด ของ ๆ เหล่า นี้ ดู ประศุ
คน ปา คน คง ไม่ มีความ รู้ ไม่ รู้จัก ชน ไม่ รู้จัก นี้ ความ
พิศวง ไม่ เห็น หรือ ว่า ด้ เลื้อย ที่ บิน ร่อน ไป มา หรือ นก
เด็ก ที่ เกาะ พุด ตาม พุ่ม ไม้ หรือ คอก ไม้ ใบ ไม้ ที่ ชู ก้าน มี
ด้ ด้ค อยู่ ตาม ข้าง ทาง เปน ของ งาน ของ ประหลาด เพียง
ไร ? ถ้า จะ ให้ ข้าง ไค ๆ ที่มี ด้ มีมือ อย่าง เขก ที่ ดุค ใน โลก
นี้ มา ทำ จะ ทำ ได้ หรือ ? ก็ ทำ ไม่ ได้ อีก นั้น แหะ ถ้า
เช่น นั้น เรา จะ ไป ฆ่า ไป เค็ด มัน เสีย ทำ ไม ? ปล่อย มัน ไว้ ดู
เล่น งาน ๆ ถ้า ด้ ให้ เปน เครื่อง พิศวง ไม่ ดี กว่า หรือ ?

๖. เด็ก คน หนึ่ง เปน ผู้ เห็น ความ งาน แห่ง ขรรษา คี ดึง
ด้ ด้าว มา แด้ว แดะ เปน ผู้ มี กิรียา คี มีความ นับ ถือ ผู้ อื่น

จะเข้าบ้าน ใคร ก็ ถอด หมวก ถ้า นั่งไถ่ร้อง หรือนั่งผ้า ดอຍ
 ราชอยู่ ก็ จับใจ กระเบน ขึ้น เตี้ย ถ้า สวม รองเท้า
 และ ก็ ถอด ไว้ เพียง ประตูบ้าน ถ้า เข้าไป ใน ที่ ๆ มีการ
 รุณ นุณ เช่น การ พัง รววม ก็ คือ หรือ การ อ่าน เขียน เช่น ที่ สงัด
 อย่างในโรง เรียน หรือใน ซอฟฟิศ ที่ ทำการใด ๆ ก็ คือ หรือ
 โดย ที่ สุด ใน ที่ รื่น เริง เช่น โรง ละคร ก็ คือ ก็ ถอด หมวก ออก
 เช่น ความ เคารพ แล้ว ค่อย ๆ เดิน เพื่อ จะ ไม่ ให้ กระเทือน
 ถ้า จะ เข้า ไป รุณ นุณ อยู่ ใน นั้น ด้วย ก็ ค่อย ๆ นั่ง ลง ใน ที่
 สงัด โดย เรียบ ร้อย เมื่อ จะ ดำ ทย ออก มา เตี้ย ก่อน
 เวลา อัน ควร ก็ ค่อย ๆ ย่อง ไม่ ลงเท้า ให้ ดัง บึง บึง
 เช่น ที่ กัด ขวาง แก่ ผู้ ขึ้น

๘. เด็ก อีก คน หนึ่ง ตรง กัน ข้าม เป็น ผู้ ไม่ เห็น ความ
 งาน ของ รววม ชาติ ไม่นับ ถือ ผู้ใด ไม่ กรุณา ด้ว จะ เข้า
 บ้านใคร หรือ เข้า ใน รุณ นุณ ใด ๆ ก็ ไม่ ถอด หมวก และ
 ย่อม เดิน ค้าง ค้าง โทก ทาก ไม่ รู้จัก เกรงใจใคร บาง ที่
 ถึง แก่ กระ แอม ไช ทำ เตียง ค้าง ให้ เป็น ที่ รัง เกียจ แก่ ผู้ ขึ้น อัน
 สรรวม ความ สงัด อยู่ ใน ที่ นั้น

๘. เด็กทั้งสองคนที่กล่าวมาแล้วนี้

เมื่อโตขึ้น

ใครจะเป็นคนที่มีประโยชน์แก่บ้านเมืองของตัว? และคน

ไหนจะเป็นที่รักที่นับถือของคนทั่วไป? รัชนี้ไม่คง

บอกว่ามีผู้ชอบได้ถูกหมด ความรักและความนับถือ

เป็นของดีและเป็นของงาม นำถือเขาเป็นเครื่อง

ปฏิบัติยิ่งนัก คนเราที่เกิดมาในโลกย่อมมีสิ่งสำคัญ

คือความรักก่อน แล้วต่อมาจึงจะเกิดมีความนับถือขึ้น

คำถาม ๓. คนเราจะต้องมีอะไรจึงจะไม่หยวน

กายตามเหตุกัน? ๑. กิริยาหยวนของเด็กมีอะไรบ้าง?

และถ้าปล่อยไว้จะเป็นอย่างไรต่อไป? ๒. กิริยาหยวน

ได้ชื่อว่าอะไร? และกิริยาที่ได้ชื่อว่าอะไร? ๓. ทำไม

เด็กจึงไม่มีความรู้ความชำนาญในสิ่งทั่วไปได้เหมือนผู้

ใหญ่? ๔. ทำไมเราจึงต้องนับถือผู้อื่น? และทำไม

จึงต้องนับถือ และกรุณาสิ่งที่มีค่าถึงน้อยให้มาก ๆ?

๖. เด็กชนิดใดที่เรียกว่าเป็นเด็กชั่วและต่ำช้าที่สุด?

ให้ ๆ ตัวอย่างด้วย ๗-๘. เด็กสองคนต่างกันอย่างไร?

และคนไหนจะเป็นที่รักที่นับถือของคนอื่น ๆ เพราะเหตุใด?

บทที่ ๑๐

ความนับตนเอง

๑. มีคน อยู่คน หนึ่ง ในโลกนี้ บางทีก็จะไม่เป็น
 คนวิเศษ กว่าคนอื่น ๆ มัก แต่เป็นผู้ที่เราควร จะนับ
 ถือได้ ผู้นั้นคือ ตัวเราเอง ได้เวียนมา แล้วว่า เรา
 จะต้อง นับถือผู้อื่น ไม่ลบหลู่ผู้อื่น เคียงนี้ จะต้อง
 เวียนว่า ตัวเราเอง เราก็จะต้อง นับถือเหมือนกัน และ
 จะต้อง ไม่ลบหลู่เลย เป็นอันขาด เคยได้ ยิน บ้าง หรือ
 ไม่ที่เราพูด กันว่า “น่าขายหน้า ทำอย่างนั้น ไม่นึก
 ขาย แก่ใจของ ตัวเอง บ้าง หรือ ” คำที่พูด ว่าตัวเรา
 เอง จะต้อง ขาย แก่ใจของ ตัวเราเอง นี่น่า ประหลาด
 กด้าย ๆ กับคนเรามีสองภาค ๆ หนึ่งทำชั่ว จะต้อง ขาย
 แก่อีก ภาคหนึ่ง ที่ทำดี ผู้ที่ เคยพูด ดังนี้ ไม่นึก ฉงนในใจ
 บ้าง หรือ ?

๒. คนเราก็มีสองภาคจริง ๆ นั้นแหละ ภาคหนึ่ง
 คือร่าง กายและ ประสาทต่าง ๆ ซึ่งจัดว่า เป็น ส่วนต่ำ
 ของมนุษย์ คอยแค่ อยาก กิน อยาก นอน อยาก ได้ สิ่งของ

อะไร ต่ออะไร ที่เรานึก ชอบ อีกภาคหนึ่ง คือ จิตใจ และ
ความรู้ ซึ่งนับว่า เป็น ส่วน สูง ของ มนุษย์ คอย นำ ตัว
เรา ให้ ประพฤติ ชอบ ให้รักผู้อื่น ให้นับถือ และ กรุณา
ผู้อื่น ให้ ทำ คุณ ทำ ประโยชน์ ให้แก่ผู้อื่น เท่ากับ ที่ ทำ
ให้แก่ ตัว ของ เรา เอง

๓. ภาค คำ ของ เรา ก็ เป็น ของ จำ เปน เหมือน กัน เพราะ
ธรรมชาติ ตัว ใน โลก ไม่ว่า มนุษย์ และ ตัวอื่น เดียว วิชา
ถ้า เกิด มา แล้ว ก็ จะ ตัอง กัน ตัอง นอน ตัอง อยาก ได้
แต่ ถ้า เรา ปลดปล่อย ใ้ ภาค ตัว นี้ มี อำนาจ มาก เกิน ไป จน
ภาค สูง บังคับ ไม่ได้ แล้ว ถ้าวัว คือ กิน จน พุง เชียว นอน
จน เกียจ คร้าน ทำงาน อยาก ได้ จน ไม่ รู้จัก ว่า ของ คน
หรือ ของ ท่าน เลย ทำ ให้ ชาติ ความ กรุณา ชาติ ความ ซื่อ
ตรง เทียง จรรยา เรา ก็ จะ กลาย เป็น คน คำ ขี้ เดว ทรมาน
ไป เรา จะ ต้อง ได้ รับ ความ อาย แก่ ตัว เรา เอง เพราะ
เรา ได้ ปลดปล่อย ใ้ ภาค คำ เปน ใหญ่ กว่า ภาค สูง จน ภาค สูง
หมด อำนาจ ไม่ อาจ จะ นำ ตัว เรา ต่อ ไป ได้ คน ที่ ทำ ดัง
นี้ ก็ เรียก ว่า วน หล่ คน เอง ไม่ มี ความ นับ ถือ คน
จึง ปลดปล่อย ใ้ ตน ขี้ ไป ตัว นั้น

๔. ถ้า ยัง นับถือ คน รัก คน อยู่ จะ ต้องให้ ภักศ สูง เปน
 ผู้ บังคับ บัญชา คน เพราะ ภักศ สูง เปน ส่วน ที่ รู้ว่า สิ่ง ไต
 ผิด ก็ ห้ามใจ เสีย ไม่ ให้ ทำ สิ่ง ไต ชอบ จึง ยุ ให้ ทำ ที่ เรา
 เรียก กัน ว่า ความ รู้จัก ผิด ชอบ นั้น ก็ คือ ภักศ สูง นี้ เอง
 แม้ ผู้ ไต ถือ เขา ภักศ สูง เปน ใหญ่ ปรารถน ให้ ภักศ สูง เนะ
 นำ คน ไต แล้ว ผู้ นั้น จะ พ้น จาก ชัน คมราช ซึ่ง เปน ความ
 ชั่ว ที่ ภักศ คำ จะ นำ มา ให้ และ จะ ได้ ชื่อ ว่า เปน ผู้ นับ ถือ
 คน เอง ไม่ ลบ หลุด คน

๕. วัน หนึ่ง เด็ก สอง คน เดิน ไป พบ กระดาษ ถูก พัดบ ค้าง
 อยู่ ข้าง ถนน หา มี เจ้า ของ ไม่ และ ไม่ มี ผู้ ไต เดิน ไป มา
 ดู ถูก พัดบ เหล่า นั้น ดู น่า ก็น เด็ก คน หนึ่ง จึง ปรุ กษา
 ว่า “เรา เขา เสีย คน ละ ถูก เกาะ หรือ ? ไม่ มี ใคร แด
 เห็น คอก” เด็ก อีก คน หนึ่ง จึง ตอบ ว่า “มี ชี, ตัว เรา
 เอง อย่างไร เถา เรา จะ ปรารถน ให้ ตัว เรา ดัก ถูก พัดบ ของ
 เขา ก็น เจียว หรือ ?” เด็ก คน ที่ พัดบ นี้ ถึง จะ ยัง มี อายุ
 น้อย อยู่ และ เปน คน ยาก จน ที่ จริง แต่ ต้อง นับ ว่า มี
 ความ คี โน คน อัน เปน ของ มี ค่า มากกว่า สัตว์ คี อื่น ๆ ทั้ง

โลก คือ มี ความ นับ ตน และ ปลดชย ให้ ภาค สูง เปน
ผู้บังกับ ตน คำ บรูณ ท่าน ก็ ถ่าว ไว้ ว่า “ บุคคต ที่ รบ
ใจ คน เอง ชนะ ตัก ว่า แม่ ทัพ ที่ รบ ขำคัก คัง หมั้น คัง แชน
ชนะ ” คำ ที่ ว่า รบ ตน ชนะ ก็ หมาย ความ ว่า รบ ภาค
ต่ำ ชนะ และ ยอม ยก อำนาจ ความ ปลก ครอง ให้ แก่ ภาค
สูง มัน เอง

๖. เด็ก ที่ ทำ ความ ผิด แลว ถัด บัพ พุด ว่า “ ข่าง, จะ
เปน อย่าง ไร ก็ ข่าง ” นี้ ก็ เท่า กับ พุด ว่า “ เรา เปน คน ไร่
ด้วย และ เปน คน หึง ด้วย ” หรือ เหมื่อน กับ ที่ เขา เรียก
ว่า “ ไร่ แกม หึง ” คือ เรา ไม่ ยอยาก ทำ ตัว ของ เรา ให้ คี
ขึ้น เดย แต่ เด็ก ที่ ทำ ผิด แลว ฐู้ ตำนัก ตัว นึก เสีย ใจ ว่า ได้
ทำ ผิด ก็ เท่า กับ ฐู้ ตำนัก ตน ว่า “ เรา เปน เด็ก ฉลาด
เมื่อ ได้ ทำ ผิด ดัง นี้ แลว ก็ ทำ ให้ เรา มี ความ ฐู้ ตำนัก กว่า
แต่ ก่อน คือ ต่อ ไป เรา จะ ไม่ ทำ ผิด เช่น นี้ อีก ” การ
ที่ ได้ รับ ความ ฉลาด มาก ขึ้น เพราะ ได้ ฐู้ ตำนัก ความ ผิด ของ ตน
เช่น นี้ ไม่ เห็น จะ นำ อาย ผู้ ไค เดย เด็ก ที่ พุด ว่า
“ ข่าง เอะ อะ ไร ๆ ก็ ข่าง เอะ ” นั้น แปล ว่า มี ความ

ชายที่จะรับเสีย ตรง ๆ ว่า คนผิด หรือ ? ไม่ เห็น น่าจะ เป็น
เช่น นั้น เอย กลับ จะ เป็น ความ ใจ ชื่น เสีย อีก และ เป็น
ใจ แกร่น หยิ่ง ด้วย เด็ก เหล่า นี้ เมื่อ โต ขึ้น ก็ จะ ได้ เป็น คน
ชั้น ต่ำ เป็น คน พลาด เป็น นัก เตะ ลูก ฟัน กิน สุรา เป็น
ผู้ที่ จะ ได้ รับ โทษ อัน หนัก ต่าง ๆ ดัง ที่ เรา เห็น อยู่ ทุก วัน นี้

๘. คน ที่ เกี่ยว ทำ ใจ กรรม ก็ ดี เกี่ยว กอด โกง เขาก็ ดี

หรือ เตะ พย สุรา ยา เมามา จน ทำให้ ใจ ใจ พัง ช่าง ไม่ มี สติ หัว บัก
หัว บำ อยู่ ตาม ถนน ก็ ดี หรือ คน ที่ ทำ คน ให้ ตก พรก
ไม่ ชำ ระ วัช ด้ ร้าง กาย ไม่ รักษา ผ้า มุ่ง ผ้า ห่ม ให้ สดอาด บ้าน
เรือน ก็ ทั้ง ใจ ให้ รก เป็น รัง หนู ก็ ดี คน เหล่า นี้ จะ เรียก

ว่า นับ คน และ รักษา เกียรติยศ ของ คน ได้ หรือ ไม่ ? ก็ ย่อม
เรียก ไม่ ได้ ย่อม เอง เด็ก ๆ ยัง เด็ก นึก บาง ที่ จะ ยัง ไม่
อาจ ทราบ ได้ ว่า การ นับ คน การ รักษา เกียรติยศ ของ คน
ประ พฤติ คน ตาม ความ รู้ นึก ชอบ (หรือ ที่ เรียก ว่า ภาควิชา
แห่ง ศักดิ์ ของ เรา) นั้น จะ นำ ความ สุข ดำ ราบ มา ให้ แก่
เรา เพียง ไฉน และ การ ปลด ปล่อย คน ให้ ประ พฤติ ตาม ภาควิชา
จะ นำ ความ ทุก ขเวทนา มา ให้ เพียง ไฉน ชั๊ น เมื่อ โต ขึ้น ก็
จำ ต้อง แด เห็น ได้

๘. ขรรคนาคคนเราย่อมมีเคราะห์กรรมหรือความลำบากขวางหน้าอยู่ทุกคน ไม่นานก็น้อย เมื่อยังเป็นเด็ก ๆ อยู่ในความปกครองของบิดามารดา ก็ยังจะแต่ไม่เห็น ต่อเมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ออกไปทำมาหากินแต่ดำงันตนแล้ว จึงจะรู้สึกพบความลำบากเหล่านี้ แต่อย่ากลัว เมื่อยังเป็นเด็กอยู่ ถ้าหัดประพฤติตนให้ดี ทำตามคำสั่งสอนนี้ทุกประการแล้ว เพราะที่กรรมและความลำบากเหล่านี้จะไม่อาจมาทำอันตรายได้ เขาย่อมพูดกันว่า คนที่ไม่ต้องกลัวอันตราย ชื่อนี้เป็นความจริง เพราะถึงเราจะเกิดในตระกูลใด ๆ จะมีหรือจะจนเพียงไร ถ้าเราประพฤติตนดีอยู่แล้ว ความดีนั้นคงจะไม่นำไปสู่ที่ชั่วได้ คงจะนำเราไปสู่ที่สุขที่ดำราญรำไป

คำถาม

๑. คนผู้หนึ่งในโลกนี้ที่เราควร

นับถือได้นั้นคือใคร ? คำที่ว่า ' นำชายหน้าตัวเรา

เอง ' นั้น ทำไมจึงเป็นคำนำตนเอง ? ๒. ภาคทั้งสอง

ของคนเรานั้นคืออะไร ? อะไรภาคไหนคอยชักจูงเราให้

ดีให้ชั่วอย่างไร ? ๓. ทำอย่างไรจึงจะเว้นคำว่าอมหฤต

หน้า ๘๘

ธรรมจริยาเล่ม ๕

และ ไม่นับ ถือคน?

๕ ทำไมจึงควร ให้ภาคสูง บังกับ

บัญชาตัวเรา?

๕ เด็กสองคนพูดกันว่า กระไร?

บุราณท่านกล่าวไว้ว่าอย่างไร? และท่านแปลว่าอะไร?

๖ เด็กชนิดที่โง่แกมหยิ่ง เมื่อทำความผิดแล้วจะพูด
ว่ากระไร? ๗ คนชนิดใดที่จะเรียกว่าเป็นคนนับตน

ไม่ได้? ๘ ธรรมดาคนเราย่อมมีอะไรขวางหน้าอยู่

เสมอ? และทำอย่างไรถึงที่ขวางหน้าอยู่นี้จึงจะไม่ทำ

อันตรายแก่เราได้?

ภาคที่ ๒

บทที่ ๑

ด้น พันธวงศ์ แห่ง มนุษย์

“ ชาย เจ้า เปตอก หมิง เจ้า ดำ โบราณ ว่า น้ำ พิง
เรือ เตื่อ พิง บำ อัสมา ศรัย เรา ก็ จิตร คิด ดู เจ้า เขา ก็ ใจ
ปลุก ขึ้น โย ปลุก ใน ตรี ตี กว่า พาด ”

หม่อมเจ้า อิศร ญาณ

๑. ตาม ที่ ได้ ถ้าว มา แล้ว ว่า การ อยู่ กิน ใน บ้าน ถ้า
ต่าง คน ต่าง รัก กัน ชื่อ ตรง คือ กัน นับ ถือ และ กรุณา กัน
และ กัน บ้าน ก็ น่าจะ เปน ที่ สุข ดำรง อยู่ อย่าง ยิง แต่ เมื่อ
เรา โต ขึ้น จิตร ใจ ของ เรา กว้าง ขวาง ออก ไป ดำรง บ้าน
เท่า นั้น จะ ไม่ พอ อยู่ จะ ต้อง แล เห็น โลก กว้าง ขวาง ออก
ไป อีก ด้วย ดำรง รัก บิดา มารดา ญาติ พี่ น้อง ที่ อยู่ ใน
บ้าน เดียว กัน เท่า นั้น จะ ยัง ไม่ พอ จะ ต้อง รัก เพื่อน ฝูง
นอก บ้าน มาก ออก ไป อีก

๒. เมื่อ ยัง เป็น เด็ก อยู่ นั้น แต่ เพียง อยู่ ใน บ้าน ก็
 รู้ ตัก ถ้าง ขวาง ตบาย ใจ พอ อยู่ แล้ว ครั้น โต ขึ้น สัก ถ้า
 จะต้อง อยู่ ใน บ้าน เสมอ ไป ก็ จะ ได้ รับ ความ เด็ด ค ร้อน
 อย่าง ยิ่ง เท่า กับ ถูก ช้าง ช่าง ตู ขึ้น โถด โดย เด็ก ย่อม ๆ
 ถ้า ผู้ โหญ พา ขึ้น อยู่ แต่ ใน เว้น ก็ หา บ ร้อง ให้ ได้ ครั้น
 โต ขึ้น อีก หนึ่ง จะ ต้อง ให้ พา ออก ไป ถึง ประ ตู บ้าน จึง จะ พอ
 ใจ พอ ชาญ ได้ แก้ว ขอบ สิบ ขอบ ถ้า ไม่ พา ไป ไหน ๆ
 โถด ๆ บ้าน ก็ ไม่ เห็น เบน พา เทียว ยิ่ง โต ขึ้น ถึง แก่ ได้
 บวช เรียบ แล้ว จะ มี ความ ก่อ ข้าง ออก จาก ความ ปก ครอง
 ของ บิดา มารดา ไป ตั้ง บ้าน เว้น ของ ตัว อยู่ ใน โลก แต่
 ดำรง ทั้ง นี้ ก็ เพราะ คน เรา นี้ ธรรมดา ไม่ ณะ แต่ เกี่ยว
 ข้อง กับ บิดา มารดา ญาติ พี่ น้อง ใน บ้าน เท่านั้น ต้อง เกี่ยว
 ข้อง กับ เพื่อน มนุษย์ อื่น ๆ ใน โลก ทั้ง ไป ด้วย

๓. ไม่ว่า ผู้ ไต่, คง รู้ จาก เพื่อน บ้าน ที่ อยู่ ข้าง เคียง กัน
 ม้าง ไม่ มาก ก็น้อย คง เคย ไป มา หา ตู กัน และ บาง ที่
 ถึง แก่ ร่วม คู่ ร่วม ทุกข์ กัน ก็ มี นอกจาก เพื่อน โกลั ๆ
 เหล่า นี้ ยังมี ญาติ มิตร ที่ อยู่ ห่าง ไกล กัน อีก เมื่อ มี
 กิจ ชุระ หรือ มี ความ ระ ฤก ถึง กัน ก็ พุด กัน ด้วย จด หมาย

ถึงจะอยู่ไกลกัน ก็คุยอยู่ ใกล้กัน เหมือนกัน เพราะฉะนั้น
จึงเห็น ได้ว่า เมื่อเรา โตขึ้น แล้ว ถึงเราจะอยู่ ในบ้าน
ของเรา แห่งเดียว ก็ดี จิตใจ ของเราก็ อาจ นึก กว้าง
ขวาง ออก ไป ถึง ที่ ต่าง ๆ ได้ ด้วย ไม่ จำ เปน ที่ ตัว เรา
จะ ค้าง ไป เอง

๔. ใน ทุก วัน นี้ โลก เจริญ ขึ้น มาก กว่า แต่ ก่อน เรา
อาจ มี จดหมาย จาก เมือง เรา ไป ถึง ผู้ใด ที่ อยู่ ใน ประเทศ
ต่าง ๆ ได้ ทั่ว โลก และ ต้อง เสีย ภาษี ค่า ไปรษณีย์ เพียง
นิด หน่อย เท่านั้น ทาง ใกล้ ก็ เหมือน ใกล้ ถึง บ้าน
เมืองใด เรา ยัง ไม่ เคย ไป เห็น ก็ดี เราก็ อาจ นึก ถึง และ
มี การ เกี่ยว ข้อง กับ คน ใน บ้าน เมือง นั้น ได้ เพราะ การ จำ
เปน ของ การ หา เดียง ซัพ บัง คับ ให้ มนุษย์ เกี่ยว ข้อง ซึ่ง กัน และ
กัน ทำ การ เพื่อ กัน และ กัน และ อา ศรัย กัน อุดหนุน
กัน อยู่ ดังนี้

๕. อย่า ดูอื่น ใกล้ เลย อาหาร ที่ เรา กิน ทุก วัน นี้
เราก็ ได้ อา ศรัย แรง คนอื่น ทำ ให้ เข้า, เรา ซื้อ จาก คน ขาย

คนขายยัง ต้องซื้อ มาจาก โรง ตี อีก ที่ หนึ่ง โรง ตี ต้อง
 มี เครื่องมือ สำหรับ ตี เข้า ต่ำ เข้า เครื่องมือ เหล่า นั้น ต้อง
 อาศัย แรง ข้าง ทำ ถ้า เป็น เครื่องจักร ก็ ต้องซื้อ มาจาก
 ประเทศอื่น รู้ จัก ว่า จะ มี คน ทำ ที่ มาก น้อย ไหน จะ
 ขุด หา แร่ เหล็ก ไหน จะ ทำ เหล็ก ให้ เป็น เครื่องจักร และ
 ไหน จะ บรรทุก เครื่องจักร ใส่ เรือ รถ ไฟ มา ส่ง ถึง เมือง เรา

๖. เมื่อ โรง ตี มี เครื่องมือ สำหรับ ตี เข้า แล้ว โรง
 ตี ยัง จะ ต้องซื้อ เข้า จาก ชาว นา ๆ ต้อง ลง แรง ทำ นา ปลุก เข้า
 จ้าง ผู้ อื่น เขา ทำ คราด โถ และ เครื่องมือ ทำ นา ต่าง ๆ ทัว ไป
 อีก นี้ และ กว่า เขา จะ ได้ มา ถึง ปลากเรา ผู้ อื่น ก็ ต้อง มี
 ส่วน ช่วย ทำ งาน นั้น ไม่ ถ้วน ส่วน กับ เขา ก็ เหมือน กัน
 ถ้า เรา ตรวจ ดู ให้ละเอียด เช่น นี้ แล้ว ก็ จะ เห็น ว่า เรา ก็ อา
 ศรัย แรง ผู้ อื่น นั้น ด้วย همین ด้วย เช่น เหมือน กัน

๘. ถ้า จะ มี บัณฑิต หา ว่า ทำไม คน จึง ต้อง ช่วย กัน
 ทำ ? ของ ใคร ๆ จะ ทำ ของ ใคร ไม่ ได้ หรือ ? ตอบ ได้ ว่า
 ไม่ได้ เป็น อันขาด เรา จะ ปลุก เข้าเอง ตี และ ผัด ซ้อม
 เอง ทำ เครื่องมือ สำหรับ ใช้เอง เทียว หา ผัก ปลา เป็น

กับเข้าเอง บางทีเราจะต้องอดเข้าตาย ไม่เช่นนั้นก็ต้อง
กินอย่างคับแคบ เพราะว่าไม่มีเวลาจะทำได้ทั่วไป
สิ่งของต่างๆ ที่เราได้มา ใช้และบริโภค เป็นสิ่งที่เกิด
ขึ้นในที่ต่างๆ กันทั่วโลก เราจะไปเที่ยวหา มาแต่
ถ้าถึงตนเองไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยกัน และส่งขาย
กันเป็นทอดๆ ดังกล่าวมาแล้ว คนเราจึงต้องเกี่ยว
ข้องกันเป็นธรรมดา ถ้าไม่เช่นนั้นจะต้องยุ่งไปไม่
ขาด ไพร่จนจนได้ดิน และเก็บผลไม้กิน ตามที่มีตามเกิดอย่าง
คนบ้า เพราะอะไรๆ จะต้องทำของตัวเอง และยอม
ไม่มีเวลา ไม่มีความสามารถทำได้ทุกอย่างอยู่เอง

คำถาม ๓, ๔, เมื่อโตขึ้นจะรู้ว่าบ้านเป็นอย่างไร?
ทำไม? ๓. ไม่ว่าใครหมด นอกจากรู้จักคนที่
อยู่ในบ้านเดียวกัน จะยังรู้จักใครอีกบ้าง? ๔. อะไร
บังคับให้มนุษย์มีกิจเกี่ยวข้องถึงกันอยู่เสมอ ไม่ว่า
ใกล้และไกล? ๕. ให้พรรณนาว่า เข้าที่เรากินนี้มี
คนทำกี่คน จึงเป็นเข้าสุกมาถึงปากเรา ๖. และให้
พรรณนาถึงกับเข้าอย่างใดอย่างหนึ่งด้วย ว่าใครเป็น

ผู้ มีส่วนช่วย ทำอย่าง ไบ๋บ้าง ๗ ทำ ไบ๋ คน จึง ต้อง ทำ
อะ ไบ๋ ๆ เมื่อ กัน ? ของ ไบ๋ ไบ๋ ๆ จะ ทำ ให้ ตัว เอง ไม่ ได้ หรือ ?

บท ที่ ๒

สัมพันธวงศ์ แห่งมนุษย์

(ต่อ บท ที่ ๑)

“ บุราณ ว่า ถ้า เหลือ กำ ดั่ง ดาก ให้ ออก ปาก นอก
แรก ช่วย แยก หาม ”

พระ อโภย. พระ สุนทร โวหาร (ฏ) ผู้ แต่ง

๑. ถ้า หาก เรา จะ บิน ขึ้น ไป ได้ บน อากาศ เหมือน นก
และ เที้ยว ร้อน ดุ ให้ ตัว บ้าน ตัว เมือง ของ เรา เรา จะ เห็น
ผู้ คน เดิน ทาง สัม พัน ตัว ทุก แห่ง ที่ ไป ด้วย ยาน ต่าง ๆ
เช่น รถ ไฟ ก็ มี ที่ ขับ เกวียน หรือ ขึ้น ข้าง ขึ้น ม้า ไป ก็ มี
ที่ ไป ตาม แม่ น้ำ ถ้า คลอง แคว เวือ พาย เรือ ไป ก็ มี ที่ เดิน
บุก น้ำ ผ่าน ข้าม เขา ข้าม ห้วย ก็ มี ถ้า ที่ ไต่ เพล เมือง
ใหญ่ เช่น กรุง เทพ ๑ หรือ นคร เชียง ใหม่ มี ถนน หน ทาง

มาก ๆ ก็ มี ผู้คน และ รถ ม้า หนาแน่น คือ เป็น กลุ่ม ๆ
ราว กับ มด กับ ปลวก ถ้า ที่ใด เป็นทุ่งนาบ้าง ผู้คน
ก็ ค่อยเบาบางลงหน่อย แต่ ถึง ไร่ ก็ ดี ยัง เห็น ผู้คน
ทั้ง บ้าน ทั้ง เมือง ไม่ อยู่ คุช ทำง ไป มา ขวัก ไขว่ อยู่ ทั่ว
ทุกหนทุกแห่ง

๒. แม้ จะ สังเกต ดู ให้ละเอียด คอย สังเกต รอย ความ
คนเดิน ทาง เหล่า นี้ ก็ จะ เห็น ได้ ว่า บาง คน ไป เยี่ยม
ญาติ มิตร ที่ อยู่ ห่าง ต่าง เมือง บาง คน กลับ มา บ้าน เมือง
ของ ตน บาง คน ไป เที่ยว บาง คน ไป หา ผู้อื่น ด้วย
กิจ รุระ และ บาง คน ไป หา ที่ ทำ การ งาน ต่าง ๆ ด้วย
แต่ ไป ด้วย ความ ประสงค์ อย่าง หนึ่ง อย่างใด ที่ เกิด ขึ้น จาก
ความรัก กัน ความ มี กิจ รุระ ต่อ กัน และ กัน ความ
พอใจ กัน และ ความ จำ เป็น ต่าง ๆ บังคับ ให้ ไป ทั้ง สั้น

๓. นอกจาก ผู้คน เดิน ไป มา ยังมี รถ ไฟ เรือ ไฟ
และ ยาน ต่าง ๆ นำ จดหมาย และ สิ่ง ของ จาก เมือง หนึ่ง ไป เมือง
หนึ่ง คือ จดหมาย และ สิ่ง ของ ที่ บุคคล ส่ง ไป ทาง ไปรษณีย์
ให้แก่ ญาติ มิตร ที่ รัก หรือ ที่ มี รุระ เกี่ยว ข้อง กัน ต่าง ๆ

แม้แต่ ชาวบ้าน นอกที่ ตั้ง บ้าน เรือน อยู่ ในทุ่งนา ไร่ ๗
นา ๗ ยังได้รับ เต หมาย จาก พี่น้อง ที่ อยู่ ใน ที่อื่น ๆ บ้าง

๔. หากเรา จะ ถัด จด หมาย ไปรณีย์ เถื่อน นี้ ออก ดู เรา
จะ เห็น ว่า เปน จด หมาย เยี่ยม เย็น แสดง ความ รัก ใคร่ และ แสดง
ความ คิด ถึง ซึ่ง กัน และ กัน บ้าง บาง ฉบับ ก็ เปน จด หมาย
ที่ ได้ ตาม ถึง การงาน และ บาง ฉบับ ก็ เปน จด หมาย ตั้ง
ชื่อ เร้า ของ ต่าง ๆ เพราะ ฉะนั้น รวม ความ ทั้ง หมด เมื่อ
เรา บิน ร่อน ขึ้น ไป บน อากาศ ได้ อย่าง นก แด่ ดู บ้าน
เมือง ของ เรา ได้ ทั้ง หมด ดัง นี้ เราก็ จะ เห็น ว่า พวก เรา
มัก ไม่ อยู่ คิด บ้าง ต้อง พา กัน ไป ไนน์ มา นี้ หา ผู้ ไนน์
พบ ผู้ นี้ เพราะ เหตุ ว่า มี ความ เกี่ยว พัน ซึ่ง กัน และ กัน
บาง ที่ ก็ เพราะ ด้วย อำนาจ ความ รัก ความ พะ ใจ กัน บ้าง บาง
ที่ ก็ เพราะ ด้วย มี ศัก ฐะ และ ความ จำ เปน ต่าง ๆ เกี่ยว
ข้อง กัน บ้าง

๕. เมื่อ เห็น ว่า บ้าน เมือง ของ เรา เปน อยู่ อย่าง นี้ แล้ว
ถ้า เรา จะ ดู ให้ ถ้าง ขวาง คดออก ไป ทั้ง โลก เราก็ จะ เห็น ว่า

เป็น อย่าง เดียว กัน คือ ทาง บก ก็ มี รถ ไฟ ถนน และ
 สาย โทร เลข ทาง น้ำ ก็ มี มหา สมุท ทะเล และ แม่น้ำ
 ติด ต่อ กัน ทุก ประเทศ ทั้ง โลก ผู้ คน ต่าง ชาติ ต่าง ภาษา
 ย่อม ไป มา ทัว ถึง กัน จึ้น มา เมือง ไทย ไทย ไป เมือง ฝรั่ง
 ฝรั่ง มา เมือง แรก ต่าง คน ต่าง มี กิจ เกี่ยว กับ คน นอก บ้าน
 นอก เมือง ไกล และ ใกล้ อยู่ ดัง นี้ เสมอ ทุก วัน ทุก คืน ไม่
 ได้ หยุด หย่อน ไม่มี ผิด อะไร กับ น้ำ ใน ทะเล หรือ แม่น้ำ
 ที่ ย่อม ไหล จึ้น ลง อยู่ เสมอ ไม่ หยุด นิ่ง ได้ เช่น นั้น

๖. ก็ เมื่อ โลก ย่อม เกี่ยว พัน กัน อย่าง นี้ แล้ว ความ
 ดี หรือ ความ ชั่ว ที่ เกิด จึ้น ใน ประเทศ หนึ่ง จึง อาจ ทราบ
 ไป ได้ ถึง ประเทศ อื่น แม้ ประเทศ เรา ทำ ดี ก็ เป็น เกียรติยศ
 แก่ ชาติ ของ เรา แม้ ประเทศ เรา ทำ ชั่ว ชาติ ของ เรา ก็ ได้
 รับ ความ ขาย หน้า แก่ ชาติ อื่น ๆ อนึ่ง ถ้า ชาติ ไใด มีความ
 วัช, มีความ กิด ตี, กิด ทำ สิ่ง ไใด ให้ เป็น ประโยชน์ แก่
 โลกย์ เช่น ทำ เครื่อง จักร ต่าง ๆ เป็นต้น ประเทศ
 อื่น ทัว โลก ก็ ได้ พา กัน ใช้ ให้ เป็น ประ โยชน์ จึง เห็น ได้ ว่า
 ถ้า ประเทศ ไใด ตี ประเทศ นั้น ก็ อาจ ทำให้ ประเทศ อื่น ๆ

ที่อื่น ด้วย และ คน ไต ที่ คน นั้น ก็ อาจ เป็น ประโยชน์ แก่ ผู้อื่น
ด้วย ทั้ง โลก เหมือน กัน และ อาจ มี ชื่อ เสียง ยิ่ง ขึ้น อยู่ ได้
ชั่ว พั่ว และ ดิน เพราะ ได้ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ โลกย์

๖. อีก ประการ หนึ่ง คน เรา จำ เป็น ต้อง เชื้อ เพื่อ ผู้อื่น
เพราะ เห็น อยู่ แล้ว ว่า ผู้อื่น ก็ เกี่ยว ข้อง กับ เรา ด้วย คิด
ดู ที่ หรือ ว่า จด หมาย ที่ เรา ได้ รับ ทาง ไปรตน์นี้ แสดง ความ
คิด ถึง มา ถึง เรา แม้ เรา ไม่ ตอบ ด้วย ความ อ่อน หวาน
จะ ทำให้ ผู้ มี จด หมาย มา ได้ รับ ความ เสีย ใจ อย่าง ไร และ
ถ้า ไม่ ตอบ จด หมาย ที่ เกี่ยว ข้อง กับ การ งาน จะ ทำให้ การ
งาน เสีย ไป เท่า ไร รถ ไฟ ก็ ดี เรือ ไฟ ก็ ดี ขอฟฟิศ
ไปรตน์ ก็ ดี เมือง ทำ ต่าง ๆ ที่ ทำ การ ให้ เรือ ไฟ ก็ ดี
ถ้า ไม่ เบน ที่ เชื้อ กัน ได้ แล้ว จะ ทำให้ การ งาน คิด รัค ได้
ทั้ง หมด คน ใน โลก จะ พา กัน เสีย เวลา, เสีย ทั้ง เงิน,
และ ทั้ง จะ ได้ รับ ความ เบื่อ ร้อน ไม่มี ที่ สัน ติ ความ
เชื้อ เพื่อ ค่อ กัน ทำ การ ให้ กัน โดย ตรง จึง เป็น ความ จำ
เป็น สำหรับ โลกย์ ซึ่ง มนุษย์ มี ความ เกี่ยว พัน แก่ กัน และ
กัน ดังนี้

๑. ฝน พัดอากาศ อาจ ทำให้ การ เดินทาง ดำช้า พายุ ใน
มหาสมุทร อาจ ทำให้ เรือ แตก แต่ ชะระ ของ โลกย์ ก็ ยัง
เดิน ไป ได้ เสมอ ถ้า คน ใน โลก ไม่ เชื้อ เพื่อ ต่อ กัน จน
ไว้วางใจ กัน ไม่ได้ แล้ว นั้น เหตุ ชะระ ของ โลกย์ จึง จะ ต้อง
เสีย หمت หยุต หมต เดิน ต่อ ไป ไม่ได้ เป็น การ ร้าย
กว่า ฝน พัดอากาศ และ พายุ ใน มหาสมุทร มากนัก

๒. เห็น หรือ ไม่ เห็น ว่า การ เป็น ดัง นั้น คน เรา จึง
ไม่ เกี่ยว ข้อง แต่ กับ บ้าน เรือน ของ เรา และ ญาติ พี่ น้อง
ใน บ้าน เรือน ของ เรา เท่านั้น ย่อม เกี่ยว ข้อง กับ เพื่อน
มนุษย์ ทั่ว ไป ? เมื่อ ยัง เด็ก ๆ อยู่ ก็ นับ ได้ ว่า บ้าน เป็น
ที่ อาศัย ครั้น โต ขึ้น แล้ว จะ ต้อง นับ ว่า โลก อัน ใหญ่ กว้าง
ขวาง เป็น ที่ อาศัย ของ เรา เรา ไม่มี แต่ เฉพาะ มิตร
มารดา ญาติ พี่ น้อง ใน บ้าน เป็น ที่ นับถือ และ รัก ใคร เรา
ย่อม มี มนุษย์ ทั้ง หลาย เป็น เครื่อง เกี่ยว พัน กับ เรา ด้วย ต่อ
ไป ใน บท หน้า จะ ได้ เห็น ว่า มนุษย์ ทั้ง หลาย เหล่า นี้ จำ เป็น
ต้อง ประพฤติ ตาม กฎ หมาย และ ตาม ความ นิยม ของ โลกย์

อย่างไร เพื่อให้เป็นสุข แก่ตัวเราเอง และ แก่เพื่อน
มนุษย์ทั่วไปในโลก

คำถาม. ๑ ถ้าเราบินขึ้นไปได้เหมือนนก

เราจะเห็นบ้านเมืองของเราเป็นอย่างไรบ้าง ? ๒ ถ้าเรา
สังเกต รอยตามคนที่เดินทาง จะเห็นว่าเขาไปไหน ? และเพื่อ
อะไร ? ๓ นอกจากคนเดินทาง ยังมียานชนิดใด
เดินทาง ไปมาบ้าง ? ๔ จุดหมาย ที่ส่งทาง ไปรษณีย์นั้น
ถ้าฉีก ออกดู จะเห็น มี ใจ ความ ต่าง กัน อย่างไร ? ๕ ถ้า
เราจะดู โลก อย่าง เดียว กับ ดู บ้านเมือง ของเรา ๆ จะเห็น เป็น
อย่างไร ? ๖ ทำไมจึงเห็น ได้ว่า ถ้าประเทศใดที่ดีก็ชัก
นำ ให้ประเทศอื่น ๆ ดีขึ้นด้วย ? และทำไมคนที่ ทำการ
ดีจึง อาจ มีชื่อเสียง อยู่ได้ชั่วฟ้า และดิน ? ๗ คนเรา
ถ้าต่าง ไม่เชื่อ เพื่อ ต่อ กัน ก็ จักร ใน โลก จะ เป็น อย่างไร ?
๘ ให้อธิบาย ว่า เพราะเหตุใด คนเรา จึง ไม่เกี่ยว ข้อง แต่ กับ
บ้านเรือน ของเรา และ กับ พี่น้อง ร่วมบ้าน เท่านั้น

บทที่ ๓

ก็ฯ, อันเป็น ความ ช่วยเหลือ แห่ง กัน และ กัน.

๓. ข้อที่ ว่า ใน บ้าน หนึ่ง ๆ ถ้า คน ใน บ้าน ต่าง คน
ต่าง ทำ กิจ อัน เป็น ขระ ของ ตัว และ ต่าง คน ต่าง รัก กัน
แล้ว บ้าน ก็ จะ เป็น สุข ที่ สุด นั้น ความ จริง ข้อ นี้ เกี่ยว
ไป ถึง โลก ด้วย คือ ใน โลก นี้ ถ้า มนุษย์ ต่าง คน ต่าง ทำ
การ อัน เป็น หน้า ที่ ของ คน และ ต่าง คน ต่าง เชื้อ เพื่อ
ต่อกัน แล้ว โลก ก็ จะ เป็น สุข ที่ สุด เหมือน กัน แต่ คน
จะ รัก กัน ไป ทั่ว โลก อย่าง บุตร รัก บิดา มารดา และ ญาติ พี่ น้อง
เห็น จะ ไม่ ได้ ถึง จะ รัก ก็ รัก คน ละ อย่าง เพราะ ไม่
ได้ เป็น ญาติ วงษ์ พงษ์ พันธุ์ จะ รัก กัน ได้ ก็ แต่ อย่าง เวทนา
อย่าง เชื้อ เพื่อ และ อย่าง ใจ ดี ต่อกัน เช่น เมือง ไท เข้า พง
ราชครู ได้ ความ อุด อยากร เรา ก็ พา กัน เรี่ย รวย เก็บ เงิน
ส่ง ไป ช่วย คน ผู้ มี ทุกข์ เมื่อ น้ำ บ่า ท่วม เมือง ไชยา เมื่อ
ร. ศ. ๑๓๐ จน ผู้ คน จน หน้า ตาย และ อุด อยากร ไม่ มี บ้าน

เรือน อยู่ เปน อัน มาก เราก็ ได้ เรียบ ราย เงิน ส่ง ไป ช่วย ชด
หนุน คน ชาว เมือง นั้น เปน อัน มาก เหมือน กัน

๒ นอกจาก นี้ เรา ยัง บำรุง การ ศึกษา การ สิ้น ค่า
การ เพาะ ปลูก และ การ ข้าง ต่าง ๆ ให้ เจริญ ขึ้น นี้ เพราะ
เหตุ ไດ ? ก็ เพราะ เหตุ ที่ เรา ประสงค์ จะ ทำ ตัว เรา และ บ้าน
เมือง ของ เรา ให้ เจริญ รุ่งเรือง ให้ เปน ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง
อื่น ทั่ว ไป นับ ว่า เปน ความ เชื้อ เพื่อ แก่ เพื่อน มนุษย์ อย่าง
หนึ่ง มี หนึ่ง ๆ รู้ จัก ว่า เรา ส่ง เข้า ไม่ สัก และ ของ อื่น ๆ
ออก ไป ขาย ให้ ต่าง ประเทศ เท่า ไດ ? ชาว ต่าง ประเทศ ได้
กิน เข้า ที่ เรา ปลูก ได้ ใช้ ไม่ สัก ที่ เรา ไถ่ จาก บ้า และ
ได้ ใช้ ของ อื่น ๆ ที่ เรา ส่ง ออก ไป ขาย ทั้ง นี้ จึง ทำ ให้
เด เห็น ได้ ว่า เรา อาจ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ คน อื่น ๆ
ใน โลก ได้ โดย ไม่ รู้ ตัว

๓ ความ รู้ สัก รัก อย่าง เวทนา และ เชื้อ เพื่อ ค้ำ เพื่อ
มนุษย์ ซึ่ง เปน เครื่อง เกี่ยว พัน ให้ เปน อัน หนึ่ง อัน เดียว
กัน นี้ เรียกว่า เปน ความ รู้ สัก สำหรับ เพื่อน มนุษย์ ใน โลก
และ ก็ เปน หน้า ที่ ๆ ชาว เรา ทุก คน จะ ต้อง ทำ ตาม ความ

กิจ, อัน เปน ความ ช่วย เหลือ แห่ง กัน และ กัน หน้า ๔๓
รู้สึก นี้ ให้แก่ โลกย์ ด้วย เมื่อ พูด ว่า โลกย์ ต้อง เข้าใจ ว่า
รวม ทั้ง ตัว เรา บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูง ชาว
เมืองเรา และ ชาวเมืองอื่น ๆ ต่าง ชาติ ต่าง ภาษา
อัน เปน เพื่อน มนุษย์ ของเรา ทั้ง ไป

ความรู้ สึก ชนิด ต่าง ๆ และการ ทำ กิจ อัน เปน หน้า ที่
ต่าง ๆ ซึ่ง เรา ได้ เรียน มา แล้ว แต่ ข้าง ต้น นั้น ได้ เห็น แล้ว
ว่า อาจ ทำให้ เรา ได้รับ ความ สุขใจ ใน บ้าน และ ทำให้ ตัว
เรา เปน ผู้ มี ประโยชน์ แก่ บ้าน ของ เรา จริง มา บัด นี้ จะ
ได้ เทียบ ดู ว่า เมื่อ เรา ได้ ขึ้น ออกจาก ความ ปก ครอง
ของ บิดา มารดา แล้ว ความ รู้ สึก และการ ทำ กิจ อัน เปน
หน้า ที่ ต่าง ๆ เหล่า นี้ จะ ให้ ความ สุข และ จะ ทำให้ ตัว
เรา มี ประโยชน์ แก่ โลกย์ อย่างไร บ้าง

๔ ความ เพียร เปน สิ่ง สำคัญ เมื่อ เรา เปน เด็ก อยู่ เรา
ต้อง เอา เรียน ให้ มี ความ รู้ ครั้น เมื่อ โต ขึ้น เรา ก็ ต้อง ขยัน
ทำงาน ไม่ว่า ใคร ๆ ที่ เกิด มา จะ ต้อง มี ขะระ ดำหรับ ทำ
ทั้ง สิ้น คน ที่ ยิง อยากร จะ มี เงิน มาก ๆ อยากร จะ ให้ มี ชื่อ

เสียง ให้ปรากฏ มาก ๆ จะ ต้อง ยัง ทำงาน ให้มากขึ้น
 จะ ได้รับ ประโยชน์ ส่วน คน และ เป็น ประโยชน์ แก่ ผู้ อื่น ด้วย
 เป็น หน ทาง ให้ คน มั่ง มี และ ให้ ผู้ อื่น นับ ถือ สม ดัง
 ความ ประสงค์ เพราะ ฉะนั้น การ ตั้ง ความ เพียร จึง เป็น สิ่ง
 นำ ความ สุข ให้ เกิด แก่ คน และ เป็น การ ทำ คน ให้ เป็น
 ประโยชน์ แก่ โลกย์ ด้วย เหมือน กัน

๕ สัตว์ บาง ชนิด มีความ เพียร มาก และ อาจ ทำ
 การ ได้ ดี ๆ เช่น แมลง มุม ชัก โย หรือ ผึ้ง และ นก
 กระจาย ทำ รัง ได้ อย่าง ประ เนต เป็น ต้น แต่ สัตว์ เหล่า นี้
 ไม่ มีความ คิด มี กำเนิด มา สำหรับ ทำ ได้ อย่าง ไหว ก็ ทำ
 ได้ อย่าง นั้น เติมต ไป นก กระจาย ที่ ทำ รัง ได้ งาม ๆ
 เดียว นี้ เมื่อ สัก สอง พัน ปี มา แล้ว ก็ ทำ ได้ งาม ๆ เหมือน
 กัน ไม่ แปลก อะไร กัน เลย ไม่ มีความ คิด ที่ จะ ทำ ให้
 ดี ให้ วิเศษ ขึ้น ได้

๖ คน บาง จำพวก ใน โลก นี้ ที่ ยัง เป็น บ้า เป็น
 เกื้อน ยัง ไม่ มีความ เจริญ ยัง ไม่ มีความ รู้ อ่า และ
 เร็ว ก็ ไม่ เป็น ชาติ รัย อยู่ ใน บ้า ตง ไม่ มี บ้าน เมือง

กิจ, อัน เป็น ความ ช่วยเหลือ แห่กัน และกัน หน้า ๘๕

อย่าง ของ เรา ไม่ มี เสือ ฆ่า จะ มุ่ง ห่ม ปกคลุม กาย ให้ มีค
ชีวิต ไม่ รู้จัก หุง ต้ม อาหาร ที่ โอชะ วรรค เก็บกิน แต่
ผลไม้ และ ผัก หญ้า ที่ ขึ้น อยู่ ใน น้ำ และ ได้ จับ สัตว์ ข่า กิน
เป็น อาหาร เช่น คน บำ ใน บาง ประเทศ ของ ทวีป แอฟริกา
ที่ เรียก กัน ว่า พวกนี้ โกร เป็น ต้น คน เหล่า นี้ ดู เหมือน
จะ ไม่ ไหว ได้ มี ความ เจริญ ขึ้น เลย แต่ สมัย บราณ ตั้ง
พัน ปี มา แล้ว เคย เป็น บำ คง อยู่ อย่างไร เคี้ยว นี้ ก็ ยัง คง
เป็น บำ คง อยู่ อย่าง นั้น

๘ ทั้ง นี้ เป็น เหตุ ด้วย คน จำพวก นี้ เป็น คน เกียจ คร้าน
ไม่ ขวน ขวาย ทำงาน ให้ เกิน กว่า ที่ จะ หาเลี้ยง ท้อง ของ คน
แต่ พอดี ไม่ คิด ทำ ไว้ โถนา หรือ เลี้ยง รักษา สัตว์ ไว้
ให้ เป็น อาหาร ได้ ยึด สัก แต่ ว่า ไป พบ ผลไม้ อย่าง ไດ ก็
เก็บ มา กิน หรือ จับ สัตว์ ไດ ได้ ก็ จับ ข่า เป็น อาหาร เสี้ย
บาง ที่ ทำ อาหาร ไม่ ได้ ต้อง อด ไป ตั้ง สอง วัน สาม วัน ก็มี แล้ว
เมื่อ วัน ไດ เป็น โชคลาภ ได้ อาหาร มา มาก ก็ กิน จน เกิน จุ
ท้อง ดู ดู เป็น เด็ก เด็ก ๆ ไม่ รู้จัก เคี้ยว ส่า คน จำ
พวก นี้ มัก ใช้ ให้ ผู้ หญิง ทำงาน หนัก ส่วน ผู้ ชาย ไม่ ไหว

ทำงาน อะไร จะ ทำ กระสุน สำหรับยิงสัตว์กันเดียว
บางทีก็ตั้งตอนจึ่งจะแล้ว เพราะเกียจ คร้าน มาก

นอกจากความเกียจ คร้าน ยังมีเหตุอีก อย่างหนึ่ง
ที่ทำให้คนบ้าเหล่านี้ ไม่ใคร่เจริญขึ้นได้ ก็ไม่รู้จัก
เชื่อ เพื่ออะไร ใน สัตว์ ซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างอยู่ แต่
ถ้ามีคน ประสงค์ว่า ใน โลกนี้ ไม่มีมนุษย์ผู้อื่นอีก บาง
จำพวกก็แก่ทั้ง บุรุษ และ เมีย มีอายุ น้อย ๆ อยู่ และ
ไม่เชื่อ เพื่อรัก ใคร กันต่อไปอีกก็มี กล้าย ๆ กับสัตว์ที่
ทั้งถูกเมื่อ พันเชือก เขียง แล้ว ฉะนั้น ก็เมื่อพวกเหล่านี้
ขาดความเชื่อ เพื่อต่อกันและกันเสียตัวนี้แล้ว จึงต่างก็
เล่นตัว ใคร ๆ กระต่อนของ ใคร ๆ ก็ทำอยู่ อาหาร
ของใคร ๆ ก็หา ที่ของใคร ๆ ก็รักษา และ ต่างก็
คอยมองกัน สัตว์ร้าย ที่จะมาทำร้ายแก่ตน แต่ถ้าถึง
ตนเองทั้งนั้น จึงเป็น อันไม่มีหนทางที่จะทำให้ชน
ธรรมนิยม หรือ การอยู่กิน ของคนบ้าทั้งเหล่านี้เจริญขึ้น
กว่าที่เคยเป็นมาแล้วได้

กิจ, อัน เป็น ความ ช่วย เหลือ แห่ง กัน และ กัน หน้า ๘๗

๘. ชาวเรา ย่อม ทราบ กัน อยู่ แล้ว ว่า การ ที่ เรา
จะ เรือน ทำ อะไร ๆ ให้ ได้ ดี ไป ทุก ชนิด ทุก อย่าง นั้น เป็น
การ เป็น ไป ไม่ ได้ ถ้า เรา จะ ต้อง เป็น ช่าง ไม้ ใน ตัว เอง
เป็น ช่าง ทอ ช่าง เย็บ และ เป็น พ่อ ครัว หุง คั้น อาหาร
ดำรง ตน เอง เรา จะ มี เวลา ทำให้ มี และ ความ รู้ ใน
การ ช่าง เหล่า นี้ ของ เรา เจริญ ขึ้น ได้ อย่าง ไหม ? เพราะ ชาย
เรา นั้น มัก จำ เป็น จะ ทำให้ ได้ ได้ แต่ เฉพาะ อย่าง เดียว ถึง
เดียว คือ ถ้า เรา ถนัด ทาง ไหน เรา ก็ เรือน ทาง นั้น และ
ทำ ทาง นั้น ไป จน คดอต ชีวิต เหตุ ฉะนั้น การ อยู่ กิน อย่าง
คน ศิวาลัย จึง ดี กว่า การ อยู่ กิน อย่าง คน บ้า ดง มาก เพราะ
คน ศิวาลัย ย่อม รู้ จัก แบ่ง แรง และ แบ่ง หน้าที่ กัน ทำ ใคร
เป็น ช่าง ไม้ ก็ ทำ การ ช่าง ไม้ ใคร เป็น ช่าง ก่อ ฝั้ว ก็ ทำ การ
ก่อ ฝั้ว ใคร เป็น ช่าง เหล็ก ก็ ทำ การ เคียว เหล็ก ใคร
เป็น หมอ ก็ ทำ การ รักษา โรค ฯลฯ ฯลฯ ประเภท วิชา
ต่าง ๆ ของ เรา จึง ได้ มี โอ กาศ เจริญ ขึ้น ทุก สมัย ด้วย
ได้ ศึกษารัษฎี และ ศึกษานโยบายกัน เป็น ทอด ๆ คดอต มา ทุก
ชีวิต อายุ

๑๑. ก็เมื่อ การ เปน เช่นนี้ ใคร มีหน้าที่ทำ ใน ทาง
 ไต จึง ควร ตั้ง ใจ ทำ ใน ทาง นั้น ให้ดี ที่ สุด-ที่ จะ ทำ ได้
 จะ ได้ เปน ประโยชน์ แก่ คน ให้มาก ๆ ด้วย และ บ้านเมือง
 ของ คน ก็ จะ ได้ พดอย เจริญ ขึ้น ใน ทาง วิชานี้ ๆ ตาม ส่วน
 ด้วย นับว่า ได้ ประโยชน์ ทั้ง สอง ฝ่าย เมื่อ มี บุตรหลาน
 จะ ให้เล่า เรียน วิชา สิ่ง ไต ก็ จึง ตั้ง เกต ตู นิ สัย และ ความ
 สามารถของ เด็ก เหล่า นั้น ว่า จะ สมควร ให้ ทำ การ หา
 เลี้ยงชีพ ใน ทาง ไต ได้ดี ที่ สุด แล้ว ส่ง ให้เข้า เรียน วิชา ทาง
 นั้น จึง จะ เปน ความ เจริญ แก่ ตัว เด็ก และ แก่ ประเทศ
 บ้าน เมือง ด้วย ทั้ง สอง ฝ่าย

คำ ถาม ๑. คน ใน โลก ไม่ ได้ เปน พี่ น้อง กับ เรา
 จะ ให้ เรา รัก เหมือน พี่ น้อง ไป หมด ทั้ง นั้น อย่างไร ได้ ๒. เรา
 อาจ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ โลกนี้ โดย ไม่ รู้ ตัว ได้ อย่างไร ?
 ๓. เรา ควร จะ มีความ รู้ ตัก ต่อ เพื่อน มนุษย์ ใน โลก ทั่ว กัน
 อย่างไร ? ๔. การ ทำ ความ เพียร เปน สิ่ง ให้ เกิด ประโยชน์
 อะไร บ้าง ? ๕. สัตว์ อะไร มีความ เพียร ทำ รัง ได้
 งาน ๆ ? แต่ แปลก กับ คน อย่างไร ? ๖. คน บำ ใน

ทวีป แอฟริกา เรา เรียกว่า อะไร ? และ คน เหล่า นั้น เป็น
 อย่างไร บ้าง ? ๘-๘ ทำ ใน พวก คน บ้าง จึง ไม่ รู้ จัก ศิวาลัย
 ฐิต ได้ ? ๘ ทำ ใน คน เรา จึง เรียน ทำ อะไร ๆ ให้ เป็น
 ทุก อย่าง ไม่ ได้ ? ๘๐ เรา ควร จะ ทำ การ ทาง ไດ ?
 และ เมื่อ มี บุตร หลาน จะ ให้ ทำ การ ทาง ไດ จึง จะ เป็น ประโยชน์
 อย่างไร ?

๘๐

บท ที่ ๘

ความ ซื่อ ตรง ใน กิจ การ ทัว ไป

๑ คน เรา ใน โลก นี้ บาง คน ก็ มี บ้าง คน ก็ จน
 บาง คน มี ศติ บัญญา เฉลียว ฉลาด บาง คน ก็ มี ศติ บัญญา
 น้อย คน ที่ มี บ้าง และ มี ศติ บัญญา ก็ ย่อม เจา เรียน ได้ มาก
 มีความ รู้ วิชา พิเศษ ดำเนิน เป็น ผู้ ทำ การ ด้วย ศติ บัญญา
 ความ คิด ได้ ผู้ ที่ ยาก จน หรือ มี ศติ บัญญา อ่อน นั้น ก็
 ย่อม เรียน ได้ แต่ ความ รู้ เบื้อง ต้น เมื่อ ออก ทำ การ เลี้ยง
 ชีพ ก็ จะ ต้อง เป็น ผู้ ใช้ แรง มากกว่า ใช้ ความ คิด นี่ เป็น

ธรรมดา อยู่เอง เพราะ โดยย จะ ต้อง มี ทั้ง หัว หน้า ซึ่ง
 จะ เปน ผู้ จัด การ ผู้ บัง คับ การ และ จะ ต้อง มี ถูก มือ ที่
 ดำหรับ ทำ การ ตาม ความ บัง คับ บัญชา ของ หัว หน้า ด้วย

๒ หัว หน้า หรือ นาย งาน เมื่อ จะ จ้าง ถูก จ้าง ก็
 ต้อง ตรว จ ดู ว่า ถูก จ้าง คน นั้น จะ ชื้อ ตรง หรือ ไม่ จะ ได้
 ใจ ได้ หรือ ไม่ ถูก จ้าง เมื่อ จะ เข้า ทำ การ กับ นาย งาน
 คน ไต ก็ จะ ต้อง ตั้ง เกต ดู เหมือน กัน ว่า นาย งาน จะ
 เทียง ตรง หรือ ไม่ เมื่อ ทำ แล้ว จะ ให้ ค่า จ้าง เต็ม อัตรา
 เสมอ ไป หรือ ไม่ นอกจาก นาย งาน และ ถูก จ้าง เหล่า นี้
 ผู้ ชื่น ที่ ทำ การ เพื่อ กัน หรือ มี กิจ เกี่ยว ข้อง กัน ก็ จะ
 ต้อง รักษา ความ ตรง ค่อ กัน และ กัน เหมือน กัน

๓ ผู้ ชื้อ ย่อม ตั้ง เกต ดู ผู้ ขาย ว่า จะ เปน คน ชื้อ
 ตรง หรือ ไม่ จะ ขาย ตาม ราคา ที่ สม ควร หรือ ไม่ จะ
 วัด ทรง ชั่ง ตาม ตรง หรือ จะ มี วิธี คด โกง อย่าง ไต และ
 ของ ที่ ขาย นั้น จะ ดี เหมือน ของ พ่อ ค้า แม่ ค้า อื่น ๆ หรือ
 จะ ปลอม ขาย ดี บ้าง เดว บ้าง ปน กัน

ความ เชื่อ ตรง ใน กิจ การ ทัว ไป

หน้า ๓๐๓

๔ คน ใช้ ย่อม วิพาก ว่า หมอ จะ คง ใจ รักษา จริง หรือ ไม่
เมื่อ เวลา จะ ค้าง ยา จะ ตรวจ อาการ ให้ ดี ถ้วน หรือ จะ หวัด ๆ
คั่ง ยา ผิด ๆ ถูก ๆ ให้ ใช้น้อย กดยา เป็น มาก ฝ่าย
หมอ เมื่อ จะ รักษา ก็ ดัง เกิด ตู เหมือน กัน ว่า คน ใช้ จะ คง
คั่ง หมอ หรือ ไม่ เมื่อ หมอ รักษา ให้ หาย แล้ว หมอ จะ ได้รับ
ผล ประโยชน์ เป็น ค่า แรง ค่า ยา ตาม สม ควร หรือ ไม่ หมอ
ความ กับ ถูก ความ ก็ เหมือน กัน ก่อน ที่ จะ ตก ลง กัน ต่าง
ก็ จะ ค้อง ดัง เกิด ตู ทั้ง สอง ฝ่าย ว่า จะ เป็น ที่ เชื่อ กัน ได้
ไว้ใจ กัน ได้ แน่ แล้ว หรือ ยัง

บรรดา การ ทั้ง ปวง ที่ ทำ เพื่อ กัน และ กัน หรือ ทำ ด้วย
กัน ย่อม ต้อง อาศัย ความ ตรงต่อ กัน เป็น เบื้อง ต้น ดังนี้
ไม่ เช่น นั้น การ งาน ใน โลก ก็ จะ ไม่ รู้ จัก สำเร็จ ได้ ทั้ง นี้
ตัวอย่าง ใน เรื่อง ที่ จะ เถา ให้ พัง ต่อ ไป นี้

๕ ชาว ต่าง ประเทศ ผู้ หนึ่ง ได้ ไป ใน ประเทศ บำ แห่ง หนึ่ง
ใน ทวีป แอฟริกา เพื่อ จะ ชัก นำ คน บำ เหล่านั้น ให้ กอบ
การ ค้า ขาย แดง เบด็ย่น ดิน ค้า ตาม ที่ มี อยู่ ใน ประเทศ และ
ตาม ความ ค้อง การ ของ ประเทศ บำ นั้น ก็ เมื่อ คน บำ นั้น

ข้าง หรือ หนังสือ หรือ ของอื่น ๆ ที่ เป็น ประโยชน์ ที่
 ให้นำ มา แลก กับ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม หรือ ภาชนะ เครื่อง
 ใช้ ธรรมดา อัน เป็น สินค้า ที่ ชาวต่างประเทศ ผู้ นั้น นำ ไป
 แลก กับ น้ำ เหล้า นั้น ยังมี ต้น ตาน อัน ขยาย ภาย ทำ ข้ำ ครอบ
 งำ อยู่ กล่าว คือ ไม่ รู้ จัก พุด จริง ต่อ กัน ทั้ง หน้า
 แต่ จะ คิด โกง ถัก ดอบ และ แย่ง ซิง กัน เมื่อ ยาก ได้ ตั้ง
 ใด ก็ พ้อ ใจ ถัก ระ โมย เขา มาก กว่า ที่ จะ คิด ซ้อ หา เมื่อ พบ
 คน ต่าง ประเทศ ก็ ไม่ คิด ที่ จะ คบ ค้า ด้วย กลับ คอย ถ้าง
 ผลาญ น้ำ พัน เตี้ย ความ ตั้ง ใจ ของ ชาว ต่าง ประเทศ ผู้ ที่
 จะ รัก นำ สินค้า เข้า ไป แลก เปลี่ยน กับ ของ ๆ คน น้ำ จึง เป็น
 อัน ไม่ ดำ ไร

๖ คน น้ำ บาง จำ พวก ที่ มีความ ซื่อ ตรง ก็ มี คน
 จำ พวก นี้ ก็ มี ชาว ต่าง ประเทศ ไป ทำ การ ค้า ขาย ด้วย ได้ บ้าน
 เมือง ที่ เป็น น้ำ จึง ค่อย เจริญ ขึ้น มี เจ้า ของ ใช้ บริบูรณ์
 แต่ คน น้ำ จำ พวก ที่ ไม่ รู้ จัก มีความ ซื่อ ตรง เลย และ ไม่ รู้
 จัก เป็น ไฉน ตรี กับ ชาว ต่าง ประเทศ เลย นั้น บ้าน เมือง ก็ ย่อม
 ไม่ มีความ เจริญ เปลี่ยนแปลง ขึ้น ได้ ผู้ คน เคย เป็น น้ำ คง

ใจ เรา อยู่ เพียง ไร ก็ ย่อม ต้อง เปน บำ ดง ใจ เรา อยู่
เพียง นั้น ไม่มี หน ทาง ที่ จะ ศิวัตยซ์ หาย เปน บำ ดง ขึ้น ได้

๗ บุคคล ทั้ง หลาย ที่ ทำ กิจ ของ คน โดย ความ ซื่อ ตรง
นั้น ได้ ชื่อ ว่า กระ ทำ หน้า ที่ สอง ฝ่าย คือ ทำ ความ
ดี ความ เจริญ ให้ เกิด ขึ้น แก่ คน ฝ่าย หนึ่ง กับ ทำ ความ
บริบูรณ์ ให้ เกิด ขึ้น แก่ มนุษย์ โลก อีก ฝ่าย หนึ่ง

๘ คน ที่ ไป ทำงาน ตาม ฮอฟฟิศ หรือ ไป สอน ตาม
โรงเรียน หรือ ไป เปน เสมียน ตาม บริษัท ต่าง ๆ หรือ ไป
ทำ การ ใน ที่ ค้ำ ขาย ต่าง ๆ นั้น ทำ เฉพาะ หา ประโยชน์
เปน เครื่อง เลี้ยงชีพ คน เอง และ ครอบครัว ของ คน เท่านั้น หรือ ?
ถ้า คิด ดู ก็ จะ เห็น ได้ ว่า ย่อม ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ บ้าน
เมือง ของ คน และ แก่ ประเทศ อื่น ๆ ด้วย ทั่ว โลก
เพราะ ทราบ อยู่ แล้ว ว่า การ ใน โลก นี้ เกี่ยว กัน และ อาศัย
กัน และ กัน ทั้ง หมด เรา ยิ่ง ชู ด่า หัก ทำ การ ของ เรา ให้ เปน
ประโยชน์ แก่ ตัว เรา มาก ขึ้น ก็ ยิ่ง ได้ ชื่อ ว่า เรา ทำ ประโยชน์
ให้ แก่ บ้าน เมือง ของ เรา และ แก่ ผู้ อื่น ทั่ว ไป มาก ขึ้น ตาม ส่วน
เหมือน กัน ก็ เมื่อ เรา อาจ ช่วย คน ได้ ทั่ว โลก โดย ทำ การ

หาเลี้ยงชีพ ของ เรา ด้วย ความ ซื่อ ตรง ดัง นั้น แล้ว เรา จะ
 ไม่ ยิน ดี ทำ ประโยชน์ อัน นั้น ด้วย ความ ซื่อ ตรง ให้ ยิ่ง ๆ ขึ้น
 ไป หรือ ? จะ ได้ เป็น ประโยชน์ แก่ ตัว เรา เอง ให้ มาก
 ขึ้น ด้วย และ จะ ได้ เป็น การ ทำ คุณ แก่ มนุษย์ ใน โลก ให้
 ทวี ยิ่ง ขึ้น ด้วย ตาม ส่วน กัน

คำ ถาม

๑. ทำไม บาง คน ใน โลก จึง เรียน วิชา
 ได้ เพียง ความ รู้ เบื้อง ต้น ? ๒. นาย งาน ต้อง การ ถูกจ้าง
 ชนิด ไດ ? และ ถูกจ้าง ก็ ชอบ อยู่ กับ นาย ชนิด ไດ ? ๓. ผู้ซื้อ
 ผู้ขาย ต้อง การ ความ ตรง ต่อ กัน อย่างไร ? ๔. ชาว ต่าง
 ประเทศ ผู้หนึ่ง ได้ ไป ใน ประเทศ บ้าง แห่ง หนึ่ง เพื่อ อะไร ? และ
 ดำเนิน ประโยชน์ อย่างไร ? ๕. ทำไม คน บ้าง จำ พวก จึง
 ไม่ รู้จัก ศีลธรรม ขึ้น ได้ ? ๖. คน ที่ ทำ กิจ ชุระ ของ คน
 โดย ซื่อ ตรง นั้น ได้ ชื่อ ว่า กระทำ หน้า ที่ ของ ฝ่าย อย่างไร ?
 ๗. ทำ อย่างไร เรา จึง จะ ช่วย คน อื่น ๆ ได้ ทั้ง โลก ?

บทที่ ๕

เราเป็นหนี้เพื่อนมนุษย์อย่างไร

๑. มีผู้เคยกล่าวว่า คนที่เกิดมาในตระกูลเศรษฐี
 ไม่ต้องทำงานให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ก็ยังกลับ
 มีบุญคุณนับถือมากกว่าคนจน ที่ต้องทำงานหนักวันยังค่ำ
 ทั้งนี้ก็จริงอยู่ แต่คนที่เป้นเศรษฐีมักมีเหตุฉฉฉฉอย่าง
 ไร ๆ ก็ดี ก็มักชอบมีการทำ และชอบเป็นประโยชน์
 แก่ผู้อื่นมากด้วยเหมือนกัน ขรรคาคคน มั่งมีชอบมีบ้าน
 ใหญ่โต และ มีเรือกลสวน ไร่นา มาก ที่เหล่านี้จะ
 ต้องมีคน รักษา มีคนทำ คนเหล่านี้ ท่านเศรษฐีจะต้อง
 ให้ค่าจ้าง ซึ่งต้องนับว่า เป็น การ ทำประโยชน์ ให้แก่
 ผู้อื่นส่วนหนึ่ง คือ ให้คนเหล่านั้น ได้ มีงาน ทำ และ
 มีเงิน ได้คน สำหรับเลี้ยง ครอบ ครัว ของ คน ให้ ได้ความสุข
 หนึ่ง คน มั่งมีชนิดนี้ ยัง จะเป็น ประโยชน์ แก่ โลกย์อื่น ใหญ่ ยิ่ง
 อีก ใน การ ทำ บุญ ที่ เป้น สาธารณ ประโยชน์ เช่น สร้าง วัด สร้าง

หนังสือ ทำ ถนน บำรุง โรงพยาบาล ตั้ง โรงเรียน ๑ ๓ ๑ ๓ ๑
 ๒ นอกจากนั้น ขรรพดา คน มีเงิน จะ ยังมี มี โอกาส
 ได้ ศึกษาเล่าเรียน ให้มีความรู้ได้ มากกว่า คนที่ยากจน แล้ว
 เมื่อ มี บ่าว โพร และ ลูกจ้าง สำหรับ ทำงาน แทนแรง ให้ ก็
 จะ ยังมี เวลา สำหรับ คิด ทำ การ อื่น ๆ อัน ต้อง ใช้สติปัญญา
 ความรู้ และ ใช้สมบัติ ของ คน ให้เป็น ประโยชน์ แก่บ้าน
 เมือง และ เพื่อน มนุษย์ ยิ่ง ยวด ขึ้น ไป อีก เช่น ลงทุน ทำ
 การค้าขาย ให้เป็น ประโยชน์ แก่ ผู้อื่น ที่มีทุน น้อย เป็น ต้น
 อักษรีย เหตุ เหล่านี้ เรา จึง พา กัน นิยม นับ ถือ คน มั่ง มี
 เงิน ทอง มาก

๓ ก็ คน มั่ง มี ที่ ไม่ทำ ตัว ให้เป็น ประโยชน์ ไม่
 ใช้ ทักษะ สำหรับ เป็น เครื่อง หาวิชา ใส่ คน ให้ได้ มากกว่า คน
 อื่น ๆ และ ไม่ ใช้เวลา ของ คน ใน ทาง คิด อ่าน แสวงหา
 ความ บริบูรณ์ ความเจริญ ให้แก่บ้าน เมือง ของ คน และ
 ให้แก่ เพื่อน มนุษย์ ต่ แต่ นอก กิน แรง ผู้อื่น เก็บ
 ทักษะ สะสม ไว้ ให้ตาย คำน อยู่ ไม่ ได้ ทำ ประโยชน์ อัน ไต
 นั้น คน เช่น นี้ ก็ ไม่ นับ ว่า เป็น คน ดี และ ไม่ ควร นับ ถือ

เพราะ เป็น คน ที่ เกือบ ไม่ มี ประโยชน์ แก่ โลก ใด เลย ก็ ว่า ได้ คน
 จน ซึ่ง ต้อง ใช้ แรง ทำ การ หนัก วัน ยัง คำ ๆ ยัง ดี เสีย กว่า
 เป็น ร้อย เท่า พัน เท่า

๔ คน เรา เกิด มา ย่อม มี ชูระ ที่ จะ ต้อง หา เลี้ยง ตน และ
 หา เลี้ยง ครอบครัว ถ้า เกิด มา ได้รับ ทรัพย์ มรดก มาก
 พอ ที่ จะ เลี้ยง ตัว และ เลี้ยง ครอบครัว ไป จน ตลอด ชีวิต แล้ว
 ก็ ยังมี หน้าที่ ๆ จะ ต้อง ทำ ประโยชน์ ให้ เป็น การ เอื้อ เพื่อ
 แก่ คน อื่น ให้ กว้าง ขว้าง ออก ไป อีก และ จะ ต้อง ทำ หน้าที่
 ที่ ยืน นี้ ด้วย ความ ซื่อ ตรง และ ความ จริง เท่า กับ คน จน
 ที่ หา ใส่ ปาก ใส่ ท้อง ด้วย น้ำ แรง อัน บริสุทธิ์ เหมือน กัน

๕ คน ดำเนิน, หรือ อย่าง ที่ เรียก กัน ว่า พอ มี อัน จะ กิน
 ย่อม มี มาก คน จำ พวก นี้ อาจ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ ผู้ อื่น
 เสมอ ไป นอกจาก การ ทำ มา หา กิน ที่ นับ ว่า เป็น ประโยชน์
 แก่ ผู้ อื่น ด้วย ใน ทาง ซ่อน ยังมี กำดัง และ ทูณ ทรัพย์ พอ
 ส้ม ควร ที่ จะ สละ ออก ทอมน การ บุญ การ กุศล หรือ ทำ การ
 สิ่ง ใด ๆ อัน เป็น สาธารณประโยชน์ แก่ บุคคล ทั่วไป ด้วย เช่น
 บำรุง โรงเรียน และ บำรุง โรง พยาบาล เป็น ต้น ถึง จะ ไม่มี ทูณ

ทรัพย์ที่ จะ ทำ การ ให้ กว้าง ขวาง ได้ อย่าง เศรษฐี มหาเศรษฐี
ก็ พอ เบียด กรอ ทำ ได้ บ้าง เสมอ เปน นิจ ตาม ส่วน ที่ หา ผล
ประโยชน์ ได้ มาก และ น้อย

๖ แม้ คน จน ซึ่ง หา เข้า กิน คำ ก็ ดี ที่ ยัว มี เวลา
ที่ เก็บ เงิน ไว้ ทำ บุญ ทำ ทาน ได้ บ้าง เล็ก น้อย ใน บาง คราว บาง
สมัย เหมือน กัน และ ย่อม ทำ การ หา เลี้ยงชีพ โดย ซื่อ ตรง
อยู่ ทุก วัน ซึ่ง มี ว่า เปน ประโยชน์ แก่ ผู้ อื่น ด้วย ทั้ง ไป
ใน ทาง อื่น นี้ เหตุ ควร จะ เห็น ได้ ว่า เศรษฐี มหาเศรษฐี
หรือ พอ เห็น ผู้ มี อัน จะ กิน หรือ คน เชื้อ ใจ ไพร เดว
ก็ อาจ เปน ประโยชน์ แก่ ผู้ อื่น ได้ ทั้ง ดั้น ไม่ มาก ก็ น้อย ถ้า
ยาก จน ก็ พอ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ โลกย์ ได้ ด้วย แรง กาย ถ้า
มี มี มาก ขึ้น ไป อีก ก็ ได้ มี ทุน ทรัพย์ และ สติ ปัญญา
ทำ ประโยชน์ ให้ กว้าง ขวาง และ ยิ่ง ยวย ขึ้น ไป อีก เปน ลำดับ

๗ ว่า ที่ จริง แล้ว คน มี มี ควร ทำ ประโยชน์ ให้
แก่ ผู้ อื่น ให้ มากกว่า คน จน อยู่ เอง เพราะ คน มี มี ได้
อาศัย ผู้ อื่น มากกว่า คน จน กล่าว ก็ คือ ได้ อาศัย ผู้ อื่น

บ้องกัน ทรัพย์สินสมบัติ ของ คน ใ้ฉันให้ ใคร มาแย่งชิงเขา ไปได้
ได้อะไร ใช้สิ่งของดี ๆ ที่ผู้อื่น ทำขาย ได้หากราย
หาควม รื่นเริง สง ๆ ซึ่งผู้อื่นมีส่วนกระทำ ให้ เช่น ไป
เที่ยว ทาง นก ทาง เรือ ไปดูตึก และ พัง คน ขับร้อง ดัด ดี ดี
เป่าต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ ล้วน เกิด ขึ้น มี ชัย ด้วย แรง และ กำลัง
ของผู้อื่นทั้งสิ้น ถ้าผู้ใด มี ทรัพย์สิน บัค มาก ก็ มี โอกาส
ที่จะ ได้รับ มาก แม้ผู้ใด ชัก ดัน ด้วย ทรัพย์สิน บัค ก็ จะ
ได้รับ แค่น้อย เป็นลำดับกัน ไป คน มั่งมี ที่ ได้รับ มาก
ได้ ชื่อ ว่า กิน แรงผู้อื่น มาก จึง ควร ทำ ประโยชน์ คอบ แทน
ให้แก่ผู้อื่น ให้ มาก ชัย ตาม ส่วน คน จน ที่ ได้รับ น้อย ก็มี
โอกาส ที่จะ ทำ ได้ แค่น้อย ตามกำลัง

๘ คนนอกจาก ที่กล่าว นี้ คือ ที่ มั่งมี ทรัพย์สิน บัค
แต่หา ทำให้เกิด ประโยชน์ แก่ผู้ใด ไม่ก็ ดี หรือ คน จน
ที่ไม่ คอบ การ งาน โดย ชัย ตรง เช่น คน พาด เก เร และ
นัก เตะเสฟต์ ร้ายา เมว ก็ ดี ได้เกิด มาทั้ง ชาติ จะ เน้น
ประโยชน์ เียง ไร ก็หา บมิ ได้ เมื่อ ไม่ รู้จัก ทำ ประโยชน์
ให้แก่ผู้อื่น ตัวเอง ก็ ย่อม ไม่ ได้รับ ประโยชน์ และ ความ

เย็นใจ ด้วย จะได้รับ ความเดือดร้อน กระทบ กระทบ
 ต่าง ๆ ช้ำ เมื่อ มี บุตร หลาน ก็ จะ พา ให้ บุตร หลาน เป็น
 คน เสีย ไป ด้วย คือ กลายเป็น คน เกียจ คร้าน ไม่ คิด ถึง
 บุญ คุณ ของ เพื่อน นนุชย์ และ กลายเป็น นัก เถร พาด เท เสร
 กระ ทำ ความชั่ว อายาบช้า ต่าง ๆ คน จำพวก นี้ จะ มี ประ
 โยชน์ แก่ โลกย์ อย่างไร ? และ ก็ สมควร แล้ว ที่ จะ ไม่
 ได้รับ ความสุข สำ รามย์ อัน เป็น สิ่ง ที่ ผู้ อื่น ทำ ขึ้น ด้วย
 แรง และ ความ คิด

คำถาม

๑. คน มีเงิน อาจ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ ผู้ อื่น ได้อย่างไร ?
๒. คน มั่งมี ๆ เวลา สำหรับ ทำ ะไร มาก ?
๓. คน มั่งมี ที่ เรา ไม่ ควร นับ ถือนั้น คือ ชนิด ไ ?
๔. คน ชนิด ไค ที่ เกิด มา แล้ว จะ ต้อง คิด เอื้อ เพื่อ ช่วย ผู้ อื่น ให้ มาก ๆ ออก ไป ?
๕. คน สำมัญ ที่ ไม่มี ไม่ จน จะ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ โลกย์ ได้อย่างไร ?
๖. คน จน ที่ หา เข้า ถิ่น คำ จะ ทำ ได้อย่างไร ?
๗. ที่ ว่า คน ยิง มั่งมี ยิง อาศรัย ผู้ อื่น มาก นี้ ให้ อธิบาย ให้ เข้า ใจ ง่าย
๘. คน ที่ ไม่ เป็น ประโยชน์ แก่ โลกย์ เดย นั้น ไม่สมควร จะ ได้รับ ะไร ?

บทที่ ๖

เราเป็นหนี้สัตว์ที่เราใช้แรงอย่างไร

๑ ใน โลกนี้, นอกจากมนุษย์เราที่นับว่าเป็นพวกเดียวกัน ยังมีสัตว์เดียวิจ ฉาน ที่เราต้องอาศัยอีกมาก ถ้าโลกปราศจากสัตว์เหล่านี้เสียแล้ว เราก็แทบจะอยู่ไม่ได้เหมือนกัน ในบรรดาสัตว์ทั้งหลาย ยังมีสัตว์จำพวกหนึ่งที่เราได้ใช้แทนแรงมาก เช่น ช้าง, ม้า, วัว, ควาย, อูฐ, พา, เป็นต้น สัตว์เหล่านี้เราเรียกว่า สัตว์พาหะ

๒ เราได้ใช้ช้าง ตากขน ชู ใน น้ำ ซึ่ง ได้ คัด โคน ไว้แล้ว ลงมา ยัง ทำ น้ำ เพื่อ ได้ ผูก มัด และ ดึง แห ลง มา ยัง กรุง เทพ ๆ ได้โดยง่าย ชู คัน หนึ่ง ๆ รู้จักว่ามีน้ำหนักที่มากน้อย ถ้าเราไม่ได้อาศัยแรงช้างแล้ว การ ตาก ชู ขน ชู จะ ขาด ลง ไป มาก และ จะต้อง กิน แรง คน มาก ขึ้น อีก หลาย เท่า พัน เท่า ไม่ต่าง ที่ เรา เคย ชื้อ กัน ได้ เพียง ยก ละ ๕๐—๕๐ บาท ใน ทุก วัน นี้ ก็ จะ ขึ้น ราคา ถึง ๗๐—๗๐ บาท

เพราะพ่อค้า ซึ่งต้องเดิน ก่า จ้าง ๆ คน ใช้มากขึ้น เขา ต้อง
คิดราคาแพงขึ้น ไป อยู่เอง เป็น ขรรพดา นอกจาก ใช้ชน
หรือ ดาก ของหนัก ๆ เรายัง ได้ใช้ช้าง เป็น พาหนะ สำหรับ
ขี่ ไป ใน บ้าง ที่ เป็น ทาง กันดาร จน รถ หรือ เกวียน จะ ไป
ไม่ได้ ถ้าเราออกไปดูตามหัวเมือง จะเห็นได้ว่า
เขาใช้ช้างเป็น ประโยชน์มาก ที่ สุด

๓ ในกรุงเทพฯ หรือในเมืองใหญ่ ๆ ที่มีถนน
มาก ๆ ม้าเป็นสัตว์ ที่เรา ใช้มาก กว่าสัตว์อื่น ๆ จะ
ใช้เทียมรถแล้ว ขับ ไปทางไหน ๆ ตามถนนก็ได้ หรือจะ
ใช้ขี่ก็ได้ ข้างพาเรา ไปถึง ที่ใด ๆ ได้โดยเร็ว ไม่
ต้องให้เราต้องเดินเหนื่อยแรง และ เสียเวลา นาน ต้อง
ไปยืนอยู่ที่ถนน ในเมืองใหญ่ ๆ สัก ครึ่ง ชั่วโมง แล้ว
ต้องนับดูว่า ได้เห็น ม้า ดาก รถ หรือ คน ขับขี่ผ่าน มา เท่าใด
ก็จะ ทำให้เห็น ได้ว่า ม้า เป็น ประโยชน์แก่เรา มาก ใน ที่ ๆ มี
ถนน และ ถ้า เรา ไม่ได้ อาศัย ม้า แล้ว ถนนหนทาง
และบ้านเมือง จะ เงียบ สงบ ทึบ ที่ เรา จะ พา กัน รู้ สึก ขาด

เรา เบน หนี สัตว์ ที่ เรา ใช้ แรง อย่าง ไ

หน้า ๓๓๓

เพื่อน สำคัญ ไป อย่าง หนึ่ง และ จะ ชาติ ความ สุข สำราญ
ที่ไม่ ได้ นั่ง รดงาม ๆ ไป ไหน ๆ ได้ เร็ว ๆ ทน ใจ ด้วย

๔ วัว และ ควาย เรา ก็ ได้ ใช้ ดาก เกวียน ถึง จะ วิ่ง
ไม่ เร็ว เหมือน อย่าง ม้า ก็ ยัง ได้ ใช้ กราก กรำ บรรทุก ของ
หนัก ๆ และ ใช้ ใน ที่ กัน คาร ได้ ด้วย ย่อม เบน ประโยชน์
ไป คน ละ ทาง ควาย ยัง ได้ ใช้ โถนา เบน ประโยชน์ ชัน ใหญ่
ยิ่ง เพราะ เบน สัตว์ ที่ ชอบ น้ำ ชอบ เณ ถ้า ไม่ได้ ควาย
แล้ว เจ้า ที่ เรา กิน จะมี รากา แพง มาก เหมือน กัน บาง ที่
คน ยาก จน จะ ต้อง อุด ตาย ใน เมือง อื่น ๆ ที่ เขา ปลูก
ข้าว อย่าง อื่น ๆ มี เจ้า สามี เปน ต้น ชัน เบน พืช ที่ ไม่ ชอบ
ขึ้น ใน น้ำ ใน เณ เขา ก็ ได้ ใช้ แรง ม้า แรง วัว โถนา ใน
ประเทศ เหล่า นั้น ควาย ก็ ไม่ คู่ มี ประโยชน์ นั้ แต่ ใน
ประเทศ ดุ่ม ที่ ทำ นา ด้วย น้ำ อย่าง เรา นี้ ควาย ย่อม เบน
ประโยชน์ มาก ที่ สุด

๕ อูฐ เบน ประโยชน์ มาก ใน ประเทศ ที่ มี ทะเลทราย
อัน เบน ที่ กว้าง ใหญ่ และ ร้อน เหลือ เกิน จน สัตว์ อื่น ๆ เกือบ

จะทน ไม่ได้ หน ทางที่ จะ ข้าม ทะเล ทวาย ก็ ต้อง ไป หลาย ๆ
วัน ต้อง ออก น้ำ ออก อาหาร อุฐุ เปน ด้คว์ ที่มี กระเพาะ
ใหญ่ กิน น้ำ ครั้ง หนึ่ง แด้ว ก็ ไป ได้ หลาย ๆ วัน ใน ประ
เทศชนิด นั้น เขา จึง ได้ ใช้ อุฐุ เปน ประโยชน์ มาก ที่ สุด ฟ้า
เปน ด้คว์ พาหนะ สำหรับ ประเทศ ที่ เปน ห้วย เขา ต้อง เดิน
ขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่ เสมอ ใน ประเทศ ชนิด นี้ จะ ใช้ ข้าง หรือ ควาย
หรือ อุฐุ ก็ คง เดิน ขึ้น เดิน ลง ไม่ ไหว เปน แน่ จึง เห็น ได้
ว่า ด้คว์ พาหนะ เหล่า นี้ ย่อม มี ประโยชน์ และ เปน ของ จำ เปน
ใน ประเทศ ต่าง ๆ กัน ดังนี้

๖ ข้าง, ม้า, วัว, ควาย, อุฐุ, ฟ้า, และ ด้คว์
พาหนะ ทั้ง หลาย เหล่า นี้ โดย มาก ถึงแม้ว่า ธรรมชาติ ของ
มัน จะ ชอบ อยู่ ตาม ท้อง นา บ้าง ทง หากิน ตาม ลำ เถอ ใจ ของ มัน
ก็ ดี เมื่อ เรา ได้ เอา มา ฝึก หัด ให้ เชื่อง แด้ว มัน ก็ ยอม
ให้เรา ใช้ ตาม ความ ประสงค์ ทุก อย่าง วัว เรา ก็ เอา มา
เจาะ จมูก ผ่อน ตะพาย (คือ รัย บัง เทียน) ม้า เรา ก็ ทำ เหล็ก
ได้ ปาก คัด บัง เทียน เข้า เครื่อง เทียน รถ หรือ ผูก อาน ขัน ขี่
ข้าง เรา ก็ ใช้ รอ สำหรับ เกี้ยว นำ ให้ เดิน เลี้ยว ไป ตาม ทาง ที่ เรา

เรา เบน หัน ตัว ที่ เรา ใช้ แรง อย่าง ไ

หน้า ๓๓๕

ต้อง การ ตัว เหล่า นั้น มนุษย์ เรา ได้ เอา มา ผัก หัก ใช้ มา
หลาย ร้อย หลาย พัน ปี มา แล้ว มัน ยอม ให้ เรา ใช้ ได้
ทุก อย่าง

๗ ว่า ที่ จริง แม้ เรา ไม่ได้ อาศัย แรง มัน แล้ว
บ้าน เมือง เรา และ ตัว เรา จะ เจริญ ขึ้น ได้ ถึง เพียง นี้ ที่ โหนด
อย่า ดูอื่น โดด เลย ถ้า เรา ไม่มี ทราย เรา จะ ต้อง พา กัน
ไป ช่วย โหนด มาก ขึ้น คน สำหรับ ทำ อื่น ๆ ก็ จะ น้อย ลง ไป
ถ้า เรา ไม่มี ทราย ต้อง ดาก ไม้ ซุง เอง ก็ จะ ต้อง ใช้ คน มาก
ขึ้น กว่า จะ ได้ ไม้ มา ทราย จะ ดำ มาก เต็ม ที่ เรา จะ ได้
ไม้ อะไร ทำ เรือ น อยู่ ทำ โรง เรือน ๆ หนึ่ง ดื้อ และ
ทำ สพาน ข้าม ถนน ได้ บริบูรณ์ เหมือน เช่น นี้ ? ถ้า ไม่มี ไม้
และ วัช เรา ก็ จะ ต้อง ใช้ คน ดาก รถ ดาก เกวียน บรรทุก ของ
รถ หรือ เกวียน ที่ ไม้ และ วัช ดาก ได้ ตัว เดียว จะ ต้อง ใช้ คน
ไม่ ต่ำ กว่า ห้า คน จึง จะ ดาก ไหว ยัง การ ข้ายก เสี้ย ไม่ คิด
ดังนี้ จึง เห็น ได้ ว่า ถ้า ไม่ได้ อาศัย แรง ตัว เหล่า นี้ อยู่ เรา
จะ ต้อง พา กัน ไป ทำ การ หนัก เหล่า นั้น เอง ทั้ง สิ้น คน มี
ปัญญา ความ รู้ ที่ สม ควร ใช้ ปัญญา ความ คิด ให้ การ บ้าน เมือง

เจริญ และ เรียบ ร้อย ขึ้น ก็ จะต้อง มา ทำ การ หนัก แล้ง
ไม่มี โอกาส ที่ จะ ใช้ ปัญญา ความ รู้ ได้ บ้าน เมือง จะ เจริญ
ขึ้น อย่างไร ?

๑ รถไฟ รถไถ และ เครื่องจักรต่าง ๆ ที่ เรา ได้ ใช้ ช่วย
แรง เรา และ แรง สัตว์ ใน ทุก วัน นี้ เกิด ขึ้น อย่างไร ?
ก็ เกิด ขึ้น เพราะ ความ คิด ของ คน ๆ เรา ได้ มีความ รู้ ใน
วิทยาศาสตร์ เชี่ยวชาญ ขึ้น จึง มีความ คิด กว้าง ขวาง และ
ฉลาด ขึ้น แต่ก็ เพราะ เหตุใด เถา คน เรา จึง ได้ มี เวลา และ
โอกาส เรียบ วิชา ศาสตร์ และ ใช้ ความ คิด ความ รู้ คิด ทำ
สิ่ง ที่ เปน ประโยชน์ เช่น รถไฟ และ เครื่องจักร ได้ ? ก็ เพราะ
เหตุว่า เรา ได้ อาศัย แรง สัตว์ ทำ การ หนัก ๆ แทน แรง เรา
ตัว เรา จึง ได้ ใช้ เวลา ของ เรา ใน การ เถา เรียบ และ คิด อ่าน ทำ
สิ่ง ที่ เปน ประโยชน์ มาก ขึ้น ไป เปน ลำดับ จึง ได้ ชื่อ ว่า สัตว์
เป็นผู้ มี ส่วน ช่วย ให้ รถไฟ รถไถ เรือไฟ เครื่องจักร
โทรเลข โทรศัพท์ ไฟฟ้า ฯลฯ เหล่านี้ เกิด ขึ้น ได้ ทั้ง สัน
๒ สัตว์ เหล่านี้ มี คุณ แก่ เรา เหลือ ดัน คนนา เรา ไม่
ทราบ ว่า จะ ตอบ แทน คุณ มัน อย่างไร ได้ เรา จะ ให้ ค่าจ้าง

มัน เหมือน คน มัน ก็ ไม่ ต้อง การ สิ่ง ไต ที่ คน เรา ปรากฏา
ก็ ไม่ เป็น สิ่ง ปรากฏา ของ มัน เสมอ ไป เพราะ ฉะนั้น เรา จึง
ได้ แ่ เลี้ยง มัน ให้ อิ่ม ๆ และ ปฏิบัติ ให้ เป็น ความ สุข แก่
ร่าง กาย ของ มัน ตาม วิธึ ที่ เรา ทราบ อยู่ แล้ว เพื่อ มัน จะ ได้
มี แรง ทำ การ ให้ แก่ เรา ได้ เต็ม กำลั ง ด้วย

๓๐ สิ่ง ไต ที่ เรา บรรทุก ใน รถ เกวียน หรือ บรรทุก บน
หลัง ดัตว์ ก็ ไม่ ควร จะ ให้ หนัก เกิน กำลั ง ที่ มัน จะ ชูด ตาก
หรือ แบก หาม ได้ บั ง เหย็น, ขาน, หรือ เครื่อง ผูก, เครื่อง
เทียม ต่าง ๆ ไม่ ควร ให้ คับ หรือ แข็ง ที่ จะ ชูด ร่าง กาย มัน
ให้ ได้ ความ เจ็บ ปวด เป็น เครื่อง เตือน ร้อน ต่าง ๆ และ
เรา ไม่ ควร ใช้ ไม้ หรือ ไม้ อย่าง หนึ่ง อย่าง ไต หวด มัน โดย แรง
เฉย เปน อัน ชาติ ถ้า จะ เตือน ให้ รับ ร้อน เข้า เพียง แต่ บั ด
ด้วย ปลาย เข้ ให้ ถูก ตัว มัน นิด ๆ ก็ พอ ดัตว์ เหล่า นี้ ย่อม
มี ความ เข้า ใจ ได้ ง่าย ทั้ง สั้น ถ้า เรา ฝึก หัด ด้วย ความ เมตตา
กรุณา อย่าง เรา ฝึก หัด เด็ก ๆ แล้ว มัน ก็ จะ เข้า ใจ ทำ ชุระ
ของ มัน ตาม ความ ต้อง การ ของ เรา ไม่ ต้อง ให้ เรา เข้มยันทึ
อย่าง รุน แรง นั ก

๑๑ เมื่อ แด เห็น คน ขับ ม้า ผอม ๆ ที่ เต็ม รก หนัก
 เกิน กำลัง แล้ว เมื่อ ดาก ขึ้น สพาน ไม่ ไหว ก็ หวด เขียน จน
 เต็ม แรง ปราศจาก ความ เวทนา นี่ คือ เป็น ที่ นำ สดุด
 ใจ อย่าง ชัด ใช่ว่า มัน จะ แดถึง บัด พัด ทำ เป็น ดาก ไม่ ไหว
 เมื่อ ไร มัน ก็ พยายาม ดาก โดย เต็ม กำลัง ของ มัน เหมือน กัน
 แต่ หาก รก หนัก เกิน ไป มัน จึง ดาก ขึ้น ไม่ ไหว ก็ เมื่อ ผู้ใด
 ปราศจาก ความ กุณาสัตว์ เอา รก ที่ หนัก เกิน กำลัง มา
 เต็ม ด้วย สัตว์ ผอม แล้ว มี หน้า ข้ำ ขับ เขียน ด้วย แด
 โดย เต็ม แรง เช่น นี้ ผู้ นั้น จะ นับ ว่า เป็น มนุษย์ อัน สม ควร
 อย่างไร ได้ ? เพราะ ไม่ มีความ กตัญญู ต่อ สัตว์ ที่ ทำคุณ ให้

คำถาม ๑ เรา ใช้ ข้าง ทำ อะไร ? ถ้า ไม่ มี ข้าง เรา

จะ เป็น อย่างไร ? ๒ เรา ใช้ ม้า ทำ อะไร ถ้า ไม่ มี ม้า จะ เป็น
 อย่างไร ? ๓ ควาย กับ วัว มี ประโยชน์ ต่าง กัน อย่างไร ๔ ทำไม
 เรา จึง ไม่ ต้อง ใช้ ชู และ พา ๕ ทำไม จึง ว่า บ้าน เมือง
 เจริญ ขึ้น เพราะ คน ได้ อาศรัย สัตว์ พาหนะ ? ๖ สัตว์ พาหนะ
 มี ส่วน ใน การ ทำให้ รก ไฟ เรือ ไฟ และ เครื่อง ใช้ แทน แรง

เราเป็นหนี้สัตว์ที่เป็นอาหาร และ สัตว์เลี้ยง อย่างไร หน้า ๓๓๘
ต่าง ๆ เกิดขึ้นได้อย่างไร ? ๗ เราจะตอบแทนคุณสัตว์
พาหนะได้อย่างไรบ้าง ? ๘ เราควรฝึกหัดสัตว์พาหนะ
อย่างไร ? ๙ คนชนิดใด ไม่มีความกตัญญูต่อสัตว์
ที่มีคุณ ?

บทที่ ๗

เราเป็นหนี้สัตว์ที่เป็นอาหาร
และ สัตว์ที่เราเลี้ยง อยู่กับ เรือน อย่างไร

๑ ถ้าเราคกน้ำ และ ว้ายน้ำ ไม่เป็น แม่น้ำผู้ใด
กระโดดลง ไปช่วยชีวิตเราไว้ อุตเราขึ้นมา ให้พ้น จาก
น้ำ เรา จะขอบใจผู้ นั้น และ คิด ถึง บุญ คุณ ผู้ นั้น หา ที่
อุทิศ ให้ เพราะ เขา ได้ ช่วยชีวิตเราไว้ ที่ที่เรา อยู่เป็น
ปรกติอย่าง ทุกวัน นี้ ไม่ ได้ คก น้ำ หรือ ไม่ ได้ เข้า ไป ไถ่
อัน คราย สิ่งใด ก็มีผู้ ช่วย ชีวิตเรา อยู่เสมอ เหมือน กัน
ข้อนี้ บางที เรา จะ ยัง ไม่ รู้ สึก แต่ เป็น ความ จริง คง นั้น
คือ เรา ต้อง เสพย์ อาหาร ทุกวัน ชีวิตเรา จึง คง อยู่ ได้
ก็ อาหาร ที่ เรา รับ ประทาน นี้ นอกจาก ข้าว, ผัก, และ ผลไม้

หม่อมมีเนื้อปลา และเนื้อสัตว์ด้วย สัตว์เหล่านี้จึงได้ชื่อ
ว่าเป็นผู้เลี้ยงชีวิตเรา หรือช่วยชีวิตเราให้คงอยู่ได้
ทุก ๆ วัน

๒ เราควรจะมี ความชอบใจ และคิดถึง คุณสัตว์ที่เป็น
อาหารของเรา ให้มาก เท่ากับที่เราจะคิดถึง คุณผู้ช่วย
ชีวิตเรา เมื่อเรา ตกน้ำ หรือ เมื่อเราเข้าไป โดนอันตราย สิ่งใด
สิ่งหนึ่ง แต่ที่เร. จะแทน คุณสัตว์เหล่านี้ ได้อย่างไร ถ้า
เป็นผู้ เป็นคน จะได้ ให้เงิน หรือ ให้สิ่งค่าตัวของเราเป็นเครื่อง
ตอบแทน ไป ตลอดชีวิต นี่เป็น สัตว์ ที่ได้แต่เลี้ยงให้ขึ้น
และยัง คง ความเมตตา กรุณา ต่าง ๆ เท่านั้น ว่าที่จริง
คุณที่เราทำให้แก่สัตว์นี้ ไม่ได้ กระ ผัก ของ คุณ ที่ สัตว์
ได้ทำให้แก่เราเลย เพราะฉะนั้นจึงควร จำไว้ว่า
เรา ยังเป็นหนี้ สัตว์เหล่านี้ อยู่ อีก มาก

๓ ปลาที่ ตี หมูที่ ตี เป็ด ไก่ หรือ นก ที่ ตี วัว หรือ
แพะ แกะ ที่ ตี ที่เรา เอา มาฆ่า กินนี้ มันหา มีความผิด
สิ่งใด ไม่ บาง ที่ ถัดมา จะ ทำคุณ ให้แก่เราเสีย อีก แต่
หากมัน เกิด มา สำหรับ เป็น อาหาร ของ มนุษย์ จึง มี คน จับ

เรา เป็น หัวสัตว์ ที่ เป็น อาหาร และสัตว์เลี้ยง อย่างไร หน้า
 มัน มา ขำ ขาย เป็น การ ทำ มา ทำ กิน อย่าง หนึ่ง ส่วน
 ตัว เรา ควร ให้ เข้า ใจ ไว้ ว่า เรา ไม่ จำ เป็น ขำ หัวสัตว์ หรือ
 ทรมาณ สัตว์ ให้ ได้ ความเจ็บ ปวด ด้วย ทาง หา ประโยชน์ มิ ได้
 หรือ ด้วย ความ เป็น ผู้ มี ใจ ร้าย ต่าง ๆ ปราศ จาก ความ เมตตา
 กรุณา คน ที่ ได้ เห็น รู้ คิด หัว ตัว จะ ทราม ได้ ว่า พระ
 พุทธเจ้า ของ เรา ท่าน ก็ ห้าม ไว้ ชัด ๆ ว่า ไม่ ให้ ขำ สัตว์
 & สัตว์ ที่ เรา เลี้ยง ไว้ ใน บ้าน เช่น แมว หรือ สุนัข หรือ
 นก ต่าง ๆ ก็ ควร จะ ได้ รับ ความ กรุณา จาก เรา ให้ มาก ๆ
 เหมือน กัน แมว ที่ เลี้ยง ไว้ ก็ ย่อม มีความ รัก เจ้า ของ ตัว
 เห็น ได้ ที่ มัน เข้า มา เฝ้า เคียง ตาม ข้าง ซา และ โหนด มัน จะมี
 ประโยชน์ ใน ส่วน ที่ มัน ช่วย บัง กัน หนู ใน บ้าน เรือน เรา ด้วย
 สุนัข ก็ ได้ เฝ้า บ้าน เฝ้า ส่วน ใน เวลา กลาง คืน ใคร แปลก
 หน้า มา ก็ เฝ้า ให้ เจ้า ของ ตัว เจ้า ของ ไป โหนด กลับ มา
 ก็ กระตึก หาง แสดง ความ ยิน ดี รับ นก และ สัตว์ เลี้ยง อื่น ๆ
 ก็ เหมือน กัน เรา เลี้ยง มัน เมตตา มัน มัน ก็ มีความ
 รัก ตอบ แทน เรา ด้วย บาง อย่าง ก็ พุด หรือ ขัน ให้ เรา ฟัง

บาง อย่าง ก็ เปน ความ งาน สำหรับ ให้เรา ชม เต้น และ บาง
 อย่าง เปน สัตว์ ไม่ ไกร เชื่อง เรา ก็ ต้อง ขัง กรง ไว้ สัตว์
 เหล่า นี้ ย่อม มี ประโยชน์ แก่เรา อย่าง ไค อย่าง หนึ่ง ทั้ง นั้น เรา
 จึง นำ มัน มา เลี้ยง ไว้ และ เรา จึง ควร มี ความ เมตตา กรุณา
 และ เลี้ยง คุ มัน ให้ บริบูรณ์ ด้วย

๕ ยัง สัตว์ อื่น ๆ อีก เปน อัน มาก ที่ เรา ไม่ ได้ เลี้ยง
 เช่น นก ไก่ นก น้อย ทั้ง ปวง อัน โผ ผิน บิน ร่อน ร้อง อยู่ ตาม
 พุ่ม ไม้ หรือ ใน สวน และ สัตว์ บ้าง ทั้ง หลาย เปน ต้น สัตว์ เหล่า
 นั้น ควร ด้ รับ ความ กรุณา และ ความ ทำนุบำรุง จาก เรา เหมือน กัน
 เพราะ ย่อม เปน สัตว์ โลก ด้วย กัน และ ย่อม มี ประโยชน์
 แก่ โลก บ้าง ไม่ มาก ก็ น้อย กล่าว ก็ เปน เครื่อง ประดับ
 โลก และ เกิด มา สำหรับ โลก เปน ต้น นก ที่ มี สิ่ง งาน
 นำ ชม เหย ก็ มี ที่ มี เสียง เพราะ นำ พัง ก็ มี และ ที่ ตัว
 เล็ก ๆ นำ เ็น คุ ก็ มี

๖ การ ทำนุบำรุง สัตว์ เหล่า นี้ เปน ของ จำ เปน เพราะ
 จะ ด้ บัอง กัน ไม่ ให้ สัตว์ เหล่า นี้ สูญ สิ้น พรณ ไป ด้ อย่า
 คุ อื่น โกล เอย ที่ รัฐบาล ของ เรา ห้าม ไม่ ให้ ใคร ทำ

เราเป็น หัน ตัวที่ เป็น อาหาร และ ตัวเลี้ยง อย่างไร หน้า ๑๑๑
อัน ทราย ข้าง บ้าง นั้น เพราะ เหตุ ไ ? ก็ เพราะ เหตุ จะ กัน ไม่
ให้ เมือง เรา มี ข้าง น้อย ลง ฉะนั้น ไ ตัวอื่น ๆ ก็ เหมือน
กัน ถึง แม้ ว่า รัฐบาล จะ ยัง ไม่ หวง ห้าม พวก เรา ก็
ควร พยายาม ใจ กัน ทำนุ บำรุง รักษา ไว้ เมื่อ ไม่ จำ เป็น จะ
ทำ อัน ทราย ตัว ไ ก็ ปลดปล่อย ให้ มัน คง มี ชีวิต อยู่ เพื่อ
จะ ได้ เป็น ความงาม ประดับ โลก สำหรับ ให้ เรา ทั้ง หลายน
ชน เดิน ต่อ ไป และ สำหรับ ให้ มัน ได้ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่
เรา ตาม ขวมนดา ของ มัน ด้วย

๘ ใน บาง ประเทศ รัฐบาล หวง ห้าม ไม่ ให้ ใคร ทำ อัน ทราย
แก่ นก ถ้า ใคร จะ ยัง นก ก็ ต้อง เสีย ภาษี แรก ประเทศ
เรา ต่อ ไป ข้าง หน้า ก็ คง ต้อง มี การ หวง ห้าม อย่าง นั้น เหมือน
กัน เพราะ ไม่ เช่น นั้น นก จะ บาง ตา ลง ทุก ที่ ด้วย เหตุ
ว่า คน ใจ บาป ขยาย ร้าย มี มาก ที่ เทียว ยัง นก มา เป็น
อาหาร ก็ มี และ ที่ อยู่ ไม่ สะสุข เขา ไม่ ทราบ เบ้า หรือ เขาก้อน
อิฐ ขวาง นก เด็ก ๆ ให้ ตาย โดย หา ประโยชน์ มิ ได้ ก็ มี คน
เหล่านั้น นับ ว่า เป็น คน ใจ บาป ขยาย ร้าย พวก เรา ผู้ มีความ
ประสงค์ จะ ทำนุ บำรุง ตัว เมื่อ เห็น ใคร จะ ทำ อัน ทราย

แก่สัตว์โดยหาประโยชน์มิได้ แม้มีโอกาศ ก็จงช่วย
ชีวิตสัตว์เหล่านั้นไว้ โดยห้ามปราม หรือ ขอร้องผู้นั้น ไม่ให้ทำ

๑ ครั้งหนึ่ง มีครูคนหนึ่ง เมื่อเวลาสอน อยู่ใน
โรงเรียน แดเห็น เด็กศิษย์วัด เทียวเขาไม้ซาง เบ้า นก เดิน
ตามข้าง โรงเรียน ครูผู้นี้จึง ออกไป จับ เด็กนั้น มา มีด
มือ โขง ไว้ ใน โรงเรียน หดาย ขีด โมง แล้ว บัง คับ ให้ต้อง
อยู่เสมอว่า “นกมัน ไม่ได้ ทำ อะไร ให้ จะ ไป ทำ มัน
ทำไม ?” ตั้งแต่นั้น มา นก เด็ก ๆ ตามข้าง โรงเรียน

ก็ได้ อยู่ เปน คู่ และ บาง ที่ เด็ก ศิษย์วัด ผู้ เปน ใจ บาป
หยาบ ข้านี้ จะ ยัง จำ คิด ใจ ไว้ ได้ ว่า “นกมัน ไม่ได้ ทำ
อะไร ให้ จะ ไป ทำ มัน ทำไม ?” และ บาง ที่ จะ ไม่ เทียว
ซุกซน ไป เบ้า นก ใน ที่อื่น ๆ ให้ เปน อันตราย อีก

คำถาม

๑ เรา จะ คิด ถึง บุญ คุณ ของ ใคร
จนตลอดชีวิต ? และ อะไร เปน ผู้ ช่วยชีวิตเรา ให้รอด
อยู่ทุกวัน ? ๒ เรา เปน หั้ว สัตว์ มีชีวิต อย่างไร ? ๓ ข้อ
หนึ่งในศีลห้า นั้น ห้าม ไม่ให้ ทำ อะไร ? ๔ สัตว์เลี้ยง มี
ประโยชน์แก่เรา อย่างไร ? เหตุไร เรา จึง ต้อง กรุณา
มัน ? ๕ สัตว์อื่น ๆ นอกจาก สัตว์เลี้ยง และ สัตว์พาหนะ นั้น

มี ประโยชน์ อย่างไร ? ๖ ทำไม การ บำรุง ดัด ด้ จัง เปน
ของ จำ เปน ? ๗ ใน บาง ประเทศ รัฐบาล หวง ห้าม อะไร ?
เพราะ เหตุ ไດ ? ๘ ให้ เตา เรือง ครุ กับ ศิษย์ วัด ข้าง บน นั้น

บทที่ ๘

รัฐบาล หรือ การ ปก ครอง บ้าน เมือง

๓ เด็ก บาง คน นึก ว่า “ ทำไม ผู้ใหญ่ เขา จึง ไม่ ตาม
ใจ เรา หนอ ? ถ้า ตาม ใจ เรา ๆ จะ กิน ด้าย นี้ เสีย ให้ หมด
ชดอม แล้ว เรา จะ หยุต โรง เรียน เสีย ไป เล่น เขา เกิด กัน
ที่ หอ นั้น และ เรา ก็ จะ ทำ อะไร ต่อ อะไร ตาม ชอบ ใจ
เรา ” ถ้า ตาม ใจ เด็ก ปล่อยให้ เด็ก ทำ ได้ ดัง นี้ จริง แล้ว
ใช่ ว่า เด็ก จะ เสีย ประโยชน์ คน ฝ่าย เดียว เมื่อ ไ ย่อม ทำให้
ผู้อื่นขาด ประโยชน์ ด้วย ด้าย ทั้ง ชดอม ถ้า เด็ก คน เดียว
กิน เข้า ไป หมด ก็ จะ เกิด โทษ ทำให้ ท้อง เสีย ใช่ แต่ เท่า
นั้น เด็ก ๆ พี่น้อง ที่ ควร มี ส่วน จะ ได้ กิน ด้าย ชดอม
นั้น บ้าง ก็ จะ หา ได้ กิน ไม่

๔ การ ที่ เด็ก ไม่ ไป โรง เรียน วัน หนึ่ง ทำให้ เด็ก

ผู้หนึ่ง เสียเวลา และ เสีย ประโยชน์ เป่าไป ชั่ว วัน หนึ่ง จริง
แต่ยัง ทำให้ เพื่อน นัก เรียน ใน ชั้น เดียว กัน เสีย เวลา ที่ ต้อง ทวน
ค้น มา เรียน พร้อม กับ เด็ก คน นี้ อีก ด้วย เด็ก ที่ ไป วัง
เล่น เขา เกิด อีก กระตัก แม้ มี ผู้ ไต ผู้ หนึ่ง ทำ การ คิด เขียน
อยู่ ก็ เปน ที่ กิด ขว้าง ทำให้ เขา ทำ การ ไม่ได้ สดวก และ
ไหน ใน พวก เด็ก จะ วิวาท กัน เอง เด็ก ใหญ่ ช่ม เหว เด็ก เล็ก ๆ
ร้อง ให้ ๆ ต ๆ เหล่า นี้ ล้วน ได้ ชื่อ ว่า เสีย ทั้ง ประโยชน์
ของ เด็ก ผู้ ทำ ตาม ใจ ตน และ เสีย ทั้ง ประโยชน์ ของ ผู้ อื่น
ด้วย ทุก ๆ ข้อ ดัง กล่าว มา นี้

๓ ใน ครอบ ครัว หนึ่ง ถ้า เด็ก ตี ไป หมด ทุก คน
ทำ อะไร ก็ ทำ แต่ ที่ ถูก ต่าง คน คิด เมื่อ แฉ่ ถึง กัน และ กัน
ไม่ ให้ เปน ความ เตือด ร้อน แก่ กัน และ กัน ได้ แล้ว ผู้ ใหญ่
ใน ครอบ ครัว นั้น ก็ อาจ ยอม ให้ เด็ก ทำ ตาม ใจ ตน ได้ ทุก
คน แต่ เด็ก หา เปน เช่น นี้ ไป ทุก คน ไม่ ที่ ตี ก็ มี ที่ ชั่ว ก็ มี
ใน ครอบ ครัว หนึ่ง ๆ จึง ต้อง มี ผู้ ปก ครอบ คุม ให้ เด็ก ทุก ๆ
คน ได้ รับ ความ ยุติ ธรรม ทั้ง กัน ไม่ ให้ คน หนึ่ง ช่ม เหว รัง แก

อีก คน หนึ่ง ไ้ และ ให้ เชื้อ พัง คำ ดั่ง ตอน และ คำ แนะนำ ของ
ผู้ ใหญ่ ทุก คน ครอบ ครัว นั้น จึง จะ มีความ เจริญ เจริญ ร้อย

๔ บิดา มารดา ปก ครอบ ครอบ ครัว นั้น ใต้ รัฐบาล ก็
ปก ครอบ บ้าน เมือง นั้น นั้น รัฐบาล เป็น คำ มา จาก ภาษา
มกษ 'รัฐ' แปล ว่า แผ่น ดิน 'ปาดะ' แปล ว่า รักษา รัฐบาล
แปล ว่า ผู้ ปก ครอบ รักษา แผ่น ดิน หรือ ประเทศ ผู้ ที่ รวม
กัน เป็น รัฐบาล นั้น คือ เสนาบดี และ ข้าราชการ ผู้ ใหญ่
ที่ เรียก ว่า รัฐมนตรี คือ เสนา ข้าราชการ ของ แผ่น ดิน นั้น
เอง รัฐบาล บาง รัฐบาล ก็ มี พระ มหา ราช ษัตริย์ เป็น ประ ธาน
อย่าง รัฐบาล ของ เรา แต่ บาง รัฐบาล ไม่ มี ราช ษัตริย์ มี
แต่ ประธานา ชิบตี หรือ เปรตติเด็นต์ ที่ ราษฎร เลือก ตั้ง
เช่น รัฐบาล อเมริกัน และ ฝรั่งเศส เป็น ต้น รัฐบาล ชนิด นี้
เรียก ว่า วิปบบติก รัฐบาล ของ ประเทศ ไ้ นี้ กอ หมาย ที่
ให้ ความ ยุติธรรม แก่ คน ทุก ชั้น ทุก วรรณะ อย่าง เดียว กับ
บิดา มารดา ที่ ให้ ความ เที่ยง ธรรม แก่ บุตร ทุก คน ปราศ จาก
ความ ดำ เหยียด ด้ว รัฐบาล นั้น ก็ เป็น รัฐบาล ดี ถ้า บิดา

มารดา รัก บุตร มาก บ้าง น้อย บ้าง จะ ให้ บ้าน ดั่ง ไต ก็ มีความ
 ดำ เที่ยง ความ ไม่ เที่ยง ธรรม จะ เกิด มี ขึ้น ใน บ้าน คน ที่
 บิดา มารดา รัก จะ ทนง ตัว และ ดู ถูก พิ น้อย ขึ้น ๆ ก็ จะ
 มี ความ อิจฉา เพราะ ความ ไม่ เที่ยง ธรรม ของ บิดา มารดา
 นี้ รัฐบาล ก็ เหมือน กัน ถ้า ตั้ง กฎหมาย ให้ คน ขึ้น
 หนึ่ง ได้ เปรียบ และ ให้ คน อีก ขึ้น หนึ่ง เสีย เปรียบ แล้ว
 ความ เดือด ร้อน ก็ เกิด มี ขึ้น จะ ทำ ให้ บ้าน เมือง ไม่ เรียบ ร้อย

๕ ใน กาด โบราณ เมื่อ ครั้ง จะ เกิด มี รัฐบาล ขึ้น นั้น
 ก็ มี ขึ้น จาก ครอบ ครัว ก่อน เปน ประถม คือ บิดา มารดา
 ปก ครอบ บุตร ของ คน และ มี หาดาน เหน่น ต่อ ไป หาดาน
 เหน่น เหล่า นี้ ก็ นับ ว่า เปน ผู้ ใหญ่ เชื้อ พัง คำ เนะ นำ ตั้ง สอน
 ภาย หลัง ครอบ ครัว ใหญ่ ขึ้น มี บุตร หาดาน เหน่น มาก ขึ้น
 ต่าง คน ต่าง แยก ออก ไป ตั้ง ครอบ ครัว เล็ก น้อย อยู่ แต่ ดำรง ใน
 ที่ ๆ จะ หา กิน ได้ แต่ คง ยัง รวบ รวมน ขึ้น อยู่ ใน มั่ว ย่า
 คา ยาย เปน วงษ์ เดียว กัน อยู่ ใน แว่น แคว้น เดียว กัน เพื่อ
 ช่วย กัน บัอง กัน ศัตรู มี ศัตรู ร้าย ต่าง ๆ ใน บ่า เปน กัน

การ ปก ครอง ครอบ ครัว ใน บ้าน เว้น เล็ก ๆ จึง กลาย เป็น
การ ปก ครอง ชุม ชุม ชน มาก ๆ ใน ที่ ดิน ใหญ่ ๆ ขึ้น เป็น ลำ
คัมมา

๖ เมื่อ บู่ ย่า ตา ยาย ที่ เป็น ผู้ ปก ครอง ดัน ชีฟ ไป แล้ว
ถูก ทอดาน เทตน เหล่า นั้น ก็ จะ รู้ ดี กั้ ง การ หัก หน้ํา สำหรับ เป็น
ผู้ คัด ดิน ความ วิวาท มา ต หมาย ของ คน และ เป็น ผู้ แนะนำ
คน ใน การ หา กิน หั้ว ไป ถ้า หัก หน้ํา ผู้ ตาย ไม่ ได้ เลือก คั้ ง
หัก หน้ํา ไว้ แล้ว คน เหล่า นั้น ก็ จะ คั้ ง เลือก คั้ ง กัน เอง ขึ้น
เป็น หัก หน้ํา คน หนึ่ง สำหรับ เป็น ผู้ ใหญ่ ปก ครอง พวก พ้อง
พี่น้อง ค่อ ไป

๗ คน ใน ครั้ง นั้น ยัง ไม่ รู้ จัก ปดุง เข้า และ ผัก ผด ไม่ กิน
อย่าง เรา ทุก วัน นี้ ได้ แต่ หา กิน ตาม บ้า เมื่อ ครอบ ครัว
ใหญ่ ขึ้น ๆ หั้น ที่ ๆ อาศัย อยู่ ก็ มี อาหาร น้อย ลง ๆ จึง
ต้อง พา กัน อพยพ ครอบ ครัว ไป อยู่ ที่ อื่น ต่อ ไป อีก บาง ที่
ครอบ ครัว เล็ก ๆ เหล่า นี้ แยก ย้าย ห่าง ไกล กัน ออก ไป ก็
ไป เกิด เป็น ก๊ก ใหม่ ขึ้น อีก ก๊ก หนึ่ง ครั้น ช้า นาน เข้า กิรี ยา

วาจาต่าง ก็ เปลี่ยน แปลง ไป ภาย หลัง กลาย เป็น คน ต่างพวก
ต่าง ภาษา ไป จาก พวกเดิม ของ คน ที่ เดียว ก็ เป็น ได้ เพราะ
ไม่ได้พบ ไม่ได้เห็น กัน นาน เข้า

๘ ที่ดิน ใหญ่ เท่า ประเทศ เรา นี้ เดียว นี้ เรา อยู่ ได้
หลาย ล้าน คน ยังมี อาหาร เหลือ เพื่อ ถึง แก่ ได้ ชาย ส่ง ออก
ไป ต่าง ประเทศ ถ้า เป็น เวลานี้ คน ไม่ ก็ พัน คน ก็ คง หา
อาหาร กิน ยาก เพราะ ได้ แต่ จับสัตว์ บ้าง และ เก็บ ผล ไม้ บ้าง
ที่ ขึ้น เอง กิน เป็น อาหาร ไม่ รู้จัก ปลูก เพาะ หา พืช พืช พรรณ
ไว้ กิน

๘ ด้วย เหตุ ฉะนั้น คน โบราณ จึง ไม่ ตั้ง อยู่ เป็น ที่ ได้ ต้อง
พากัน อพยพ แยกย้าย ไป เติมนอ ถ้า ไป พบ พบ อื่น เข้า
ก็ ได้ สู้รบ กัน เพื่อ จะ แย่งชิง ที่ดิน หรือ บ้าง อัน มี อาหาร
บริบูรณ์ มาก ใคร มี พวก มาก มี กำลัง มาก ก็ ชนะ พวก มี
กำลัง น้อย ก็ ต้อง แยก หนี ร่น ไป จึง เป็น เหตุ ให้ ผู้ มี กำลัง
น้อย ทั้ง หลาย ไป รวบรวม ชน อยู่ ใน หัว หน้าที่ มี อำนาจ และ
มี กำลัง มาก จะได้ หา กิน ได้ สดวก การ ปลูก ครอบ อย่าง
พอ บ้าน อัน เป็น ผู้ ใหญ่ ที่ นับถือ จึง กลาย เป็น การ ปลูก ครอบ

ด้วยอำนาจฝีมือเข้มแข็ง ในการ รบ ไป

คำถาม ๑ ถ้าผู้ใหญ่ ตาม ใจ เด็ก จะทำ ให้เกิด

โทษ แก่เด็ก และ แก่ผู้ อื่น อย่าง ไร ? ๒ ถ้าเด็ก ไม่ ไป โรงเรียน จะทำให้เด็ก อื่น ๆ ใน โรงเรียน เสีย เวลากับ ด้วย อย่างไร ?

๓ รัฐบาด แปลว่า อะไร ? และ เป็น คำ มา จาก ภาษา อะไร ?

รัฐบาด มี คำ ๆ กัน อย่างไร ? ๔ ทำไม คน พวก เดียว

กัน จึง อาจ แยก ไปเป็น พวก อื่น มาก พวก ออก ไป ได้ ? ๕ ที่ ดิน

เด็ก ๆ ที่ แรก ก่อน คน อยู่ ไม่ได้ มาก เดียว นี้ ทำไม คน จึง

อยู่ ได้ มาก และ ไม่ หัก อาหาร ตาย ด้วย ? ๖ การ ปก ครอง

อย่าง พ้อง บ้าน กลาย มา เป็น การ ปก ครอง ด้วย อำนาจ การ รบ พึง

ได้ อย่างไร ?

บท ที่ ๙

รัฐบาด หรือ การ ปก ครอง บ้าน เมือง

! (ต่อ บท ที่ ๘)

๑ พวก ที่ ถัด ขึ้น จะ มี คน ขึ้น ทุก ที่ พวก

ที่ มี กำลัง น้อย พ่าย แพ้ ก็ ต้อง ยอม เป็น ข้าราชการ มา ภาย หลัง

พวก ไต มี ฝีมือ เข้มแข็ง ในการ รบ พวก นั้น ก็ มี อาณา เขต

กว้างขวางขึ้น มีผู้คนมากขึ้น จนตั้งเป็นประเทศใหญ่
เรียกพวกเดียวกันว่า ชาติ หนึ่ง และเรียกหัวหน้า
ผู้ปกครองว่า กษัตริย์ ชาติไทยเราเมื่อหลายพันปี
มาแล้วก็คงเป็นแต่พวกเล็กน้อย เทียบเร่ว่อนอยู่ข้าง
ฝ่ายเหนือของประเทศเรานี้เหมือนกัน อาศัยด้วยมี
หัวหน้าแข็งแรง และเป็นพวกที่ชำนาญในการรบพุ่ง
จึงได้มีเหล่ากอเจริญขึ้น แล้วแผ่อาณาเขตมาข้างทิศ
ใต้จนเป็นที่ดินบริบูรณ์ด้วยอาหาร แล้วสร้างบ้านเมือง
ตั้งขึ้นเป็นประเทศ เรียกว่า ประเทศสยาม มีกษัตริย์
เป็นหัวหน้าครอบครองคน ชาติสยาม ทั้งหมด และมี
เจ้านายข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยเป็นผู้ช่วยราชการแผ่นดิน
การปกครองด้วยอำนาจรบพุ่งจึงกลายมาเป็น การปกครอง
ด้วยรัฐบาลไปอีกชั้นหนึ่ง

๒ เมื่อบ้านเมืองเจริญจนถึงมีกษัตริย์ครอบครอง
แล้ว บางประเทศก็ยังมี ความประสงค์จะแผ่อาณาเขต
อยู่ จึงยังทำศึกสงครามกับประเทศใกล้เคียง หรือประเทศ
อื่น ๆ ถ้ามีชัยชนะก็กวาดต้อนครอบครองเป็นเขตแดนเข้า

มา ไว้ ใน บ้าน เมือง ของ คน ดัง ปรากฏ อยู่ ใน พระราชพงษาว
 ดาร ของ เรา คือ เรา ได้ รับ กับ พม่า มอญ เขมร และ
 ญวน ผดัก กัน แพ้ ผดัก กัน ชนะ เสมอ มา ครอบ ครว
 พม่า มอญ ญวน ที่ เรา กวาด ต้อน เข้า มา ไว้ ใน บ้าน เมือง เรา ก็
 มี มาก จน บัด นี้ กลาย เป็น ไทย ไป เกือบ หก ครอบ ครว
 ไทย ที่ พม่า กวาด ต้อน ไป ไว้ เมือง พม่า ก็ มี มาก เหมือน กัน ดัง
 ที่ ยัง มี บ้าน ไทย ปรากฏ อยู่ ใน เมือง พม่า จน ทุก วัน นี้

๓ เมื่อ บ้าน เมือง ไกล เคียง เค้าย แต่ ทำ คึก สงคราม กัน
 อยู่ เช่น นี้ แล้ว ผู้ คน ย่อม พา กัน ต้ม ตาย ลง ฝ่าย ละ มาก ๆ
 ถ้า มะโน ครว จึง ไม่ ค่อย จะ ทวี ขึ้น ได้ อีก ประการ หนึ่ง
 รัฐบาล ก็ ไม่ มี เวลา ที่ จะ คิด จัด การ บ้าน เมือง ให้ เจริญ เพราะ
 มัว แต่ ไป คิด บ้อง กัน ซ้ำ คึก และ คิด ต่อ สู้ ซ้ำ คึก อยู่ เท่า นั้น

๔ ใน ทุก วัน นี้ สมัย ย่อม เปลี่ยน แปลง ไป อีก คือ
 ประเทศ ที่ นับ ว่า เจริญ แล้ว อย่าง ประเทศ ของ เรา นี้ ย่อม
 ไม่ นิยม ใน การ สงคราม อย่าง โบราณ คือ ถ้า ชนะ ก็ ตั้ง
 อำนาจ ร่ม รั้ว กวาด ต้อน ครอบ ครว ทำให้ พลเมือง ได้ ความ เดือด
 ร้อน หรือ ถึง แก่ พิณาค ฉิบ หาย ขรรมนิยม รบ กัน ทุก ๆ ปี

ถึงจะแพ้หรือชนะ ก็ไม่ทำอันตราย หรือ แย่งชิงทรัพย์สมบัติ
 ของพลเมือง ข้าศึกที่จับได้ อย่าว่าแต่กวาดต้อน
 เขามาเป็นเชลยเลย ยังกลับต้องเลี้ยงดูระวังรักษาให้
 เป็นสุขเสียอีก และจะรบกันก็แต่เมื่อมีเหตุสำคัญ คือ
 บ้านเมืองใดไม่ตั้งอยู่ในความยุติธรรมหรือไม่ปกครองบ้าน
 เมืองให้เรียบร้อย ทำให้ประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 ได้รับความเดือดร้อนด้วย ไม่เช่นนั้นเราก็ต่างรักษาความ
 สงบเรียบร้อย จัดจัดการบ้านเมืองให้เจริญ ให้ราษฎร
 ฉลาดและมีความรู้ จะได้เป็นหนทางให้ทำประโยชน์
 และทำความเจริญให้แก่บ้านเมืองด้วย ดีกว่าที่จะไป
 ตั้งหน้าก่อการรบพุ่งให้เสียเวลาของราษฎร และเปลือง
 พระราชทรัพย์ของแผ่นดิน เพราะบ้านเมืองเราประพฤติก
 ฎุเช่นนี้ ไม่ฝึกฝนในการศึกสงครามเหมือนแต่ก่อน
รัฐบาลของเราจึงมีโอกาสดำเนินการปกครองบ้านเมืองได้เรียบ
ร้อย และมีความเจริญแปดตาขึ้นโดยรวดเร็วถึงเพียงนี้
 ๕ ที่บ้านเมืองจะเจริญ มีความสุขได้ทั่วหน้ากันนั้น
 ก็เพราะอาศัยด้วยมีระเบียบเรียบร้อย คือต่างคนต่าง

รัฐบาล หรือ การ ปก ครอง บ้าน เมือง

หน้า ๑๓๕

ถือและ ทำ ตาม บท กฎหมาย ของ บ้าน เมือง ทั้ง กัน ทุก ชั้น

ทุก ตระกูล บุตร จะ ต้อง เชื้อ พัง คำ ตั้ง ส่วน ของ บิดา ฉนั้น ไต

ราษฎร ก็ จะ ต้อง เชื้อ พัง และ ประ พฤติ ให้ ถูก ต้อง ตาม กฎหมาย

ของ บ้าน เมือง ฉนั้น นั้น คำ ตั้ง ส่วน ของ บิดา มารดา ที่ กอบ

ด้วย ความ คิด ย่อม ดี กว่า ที่ บุตร จะ นึก ทำ เอา ตาม อำ เกอ

ใจ เพราะ บิดา มารดา ย่อม เปน ผู้ ที่ ได้ รั้ ได้ เห็น มา มาก

กว่า มาก ฉนั้น ไต ก็ ดี กฎหมาย ของ บ้าน เมือง ก็ เหมือน กัน

ย่อม ได้ ตั้ง และ ได้ แก้ ไข กัน ค่อ ๆ มา หด ยาว ชั่ว ชาติ คน ฉนั้น

แต่ ให้ เปน ความ ยุติธรรม สำหรับ บัอง กัน ฉนั้น ตรา ย ให้ ชั่ว ชาติ

และ ส่วน บัค ของ ราษฎร ทุก ชั้น ทุก ตระกูล ได้ อยู่ เปน เปน ปกติ

ด้วย กัน ทั้ง ฉนั้น ไม่ ถ้า เขียง ข้าง ไฉน เข้ ข้าง นั้น ดี กว่า ที่

ใคร ๆ จะ นิยม ส่วน บุค ฉนั้น เขา ว่า อย่าง นั้น ดี อย่าง นั้น ดี เพราะ

บาง ที่ จะ ดี แก่ คน หรือ ผู้ อื่น ใน ตระกูล เด่ม อ คน จริ่ง แต่

จะ เปน ความ หนัก และ ความ ลำบาก แก่ คน ใน ตระกูล อื่น ๆ ก็

เป้น ได้ ด้วย เหตุ เช่น นี้ ชาว เรา พร้อ ม หน้า กัน จึง ควร จะ

เชื้ กฎหมาย ไม่ เอา แต่ ใจ คน หรือ ถื้ เขา แต่ ความ เห็น

ของ คน เปน ประมาณ

๖ คนเราทุกคนย่อมมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะปกครองชีวิตและสมบัติของตน โดยธรรมตาทุกคน เว้นเสียแต่ที่จะใช้อำนาจสิ่งนี้เป็นเครื่องถบหลุมอำนาจที่จะชอบธรรม โดยธรรมตาของผู้อื่น นั่นและจึงจะไม่ควรได้รับอำนาจอันชอบธรรมนี้ เปนต้นว่าเราเกิดมาเรามีอำนาจอันชอบธรรม ที่จะหาสมบัติมาเลี้ยงตัวเรา ให้บริบูรณ์ แต่เราหาหาสมบัตินี้โดยทางชอบธรรมไม่ กล่าวคือเราไปโกงเอาสมบัติของผู้อื่นมาเปนสมบัติของเรา ดังนั้นได้ชื่อว่าเราใช้อำนาจของเรา ลู่อำนาจอันชอบธรรมของผู้อื่น คือผู้อื่นเขาก็มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะรักษาสมบัติของเขาให้คงเป็นของเขาอยู่ ก็เมื่อเราไปโกงเอาของเขาไปเป็นของเราเสีย ฉะนั้น จึงเป็นอันถบหลุมแย่งชิงอำนาจอันชอบธรรมของเขา ตัวเราจึงมีความผิด จึงจะไม่ได้รักษาอำนาจอันชอบธรรมของเราเอง เพราะรัฐบาลคงจะทำโทษเราเปนแน่ และการทำโทษของรัฐบาลนั้นแหละคือการตัดอำนาจอันชอบธรรมของเราเสีย ด้วยว่าเราได้ทำความผิด . ได้ใช้อำนาจของเราถบดัง

อำนาจ อัน ชอบ ชรรณ ของ ผู้ อื่น

๗ จึง ควร เห็น ได้ จาก ตัว อย่าง ที่ กล่าว มา แล้ว นี้ ว่า
ถ้า ไม่มี รัฐบาล หรือ การ ปก ครอง แล้ว ชาว เรา ทั้ง หดาย
ก็ จะ ไม่ ได้รับ อำนาจ อัน ชอบ ชรรณ ที่ เรา ควร จะ ได้รับ
โดย ชรรณตา ทั้ง หน้า กัน เพราะ จะ ต่าง คน ต่าง ใช้ อำนาจ
ข่มขี่ กด โกง กัน ไม่มี ที่ สิ้น สุด คน มี กำลัง น้อย จะ แพ้ เบียดเบียน
ผู้ มี กำลัง มาก แต่ ถ้า มี รัฐบาล ใด เปน ผู้ ที่ จะ รักษา อำนาจ
อัน ชอบ ชรรณ ให้ มี อยู่ ทั้ง หน้า กัน ไม่ว่า คน ชั้น สูง ชั้น ต่ำ
คน มี กำลัง มาก และ มี กำลัง น้อย ตลอดจน ไป จน กระทั่ง
สัตว์ พืช หนะ และ สัตว์ ที่ เปน อาหาร อัน มี ประโยชน์ แก่ เรา นั้น
ถ้า ผู้ใด ทำ ผิด คือ ใช้ อำนาจ ของ ตน ใน ทาง ผิด รัฐบาล
ก็ ทำโทษ คือ ขัก อำนาจ อัน ชอบ ชรรณ ออกเสีย จาก ผู้ ผิด
ดัง กล่าว มา แล้ว ใน ข้าง ต้น

๘ นอกจาก การ รักษา อำนาจ อัน ชอบ ชรรณ ให้ มี อยู่ แก่
บุคคล ทั้ง ปวง ทั้ง หน้า กัน รัฐบาล ยัง ผูก สอน ให้ ความ
รู้ แก่ ราษฎร ทั้ง ไป เพื่อให้ เปน หน ทาง เจริญ แก่ บ้าน เมือง

คือ ราษฎร เหล่านี้ จะ ได้รู้ จัก รักษา ชนบ ธรรม เนียม ชัน ตั
ประพติ ตน ให้ เปน ไป ตาม กฎหมาย และ ช่วย กัน คิด ทำ
ประโยชน์ ให้ เกิด แก่ บ้าน เมือง ตาม ความ สามารถ และตาม
ประเภท วิชา ของ ตน คือ ใคร เปน ครู ก็ จะ ได้ ช่วย ให้ การ
ศึกษา เจริญ ขึ้น ใคร เปน ทหาร ก็ จะ ได้ ช่วย ให้ การ บัอง
กัน บ้านเมือง แข็ง แรง ขึ้น ใคร เปน หมอ ก็ จะ ได้ ช่วย ให้
การ รักษา พยาบาล แข็ง แรง ขึ้น ฯ ฯลฯ การ ให้ วิชา ความ
รู้ แก่ ราษฎร นี้ เปนหน ทาง ที่ จะ นำ ให้ เกิด ความ เจริญ รุ่งเรือง
และ ความ สุข แก่ บ้านเมือง โดยแท้

๑ เหตุ ฉะนั้น ราษฎร ทั้ง หลดย จึง มี หน้า ที่ ๆ จะ หา
วิชา ได้ ตน แล้ว ประพติ ตน ให้ เปน ไป ตาม กฎหมาย ของ
บ้าน เมือง เพื่อ ให้ ตน ได้ รับ อำนาจ อับชอบ ธรรม ที่ ตน
ควร ได้ รับ โดย ธรรมดา กับ จะ ต้อง ตั้ง ใจ ทำ ประโยชน์
ให้ แก่ บ้าน เมือง โดย แข็ง แรง ด้วย คุณ วุฒิ ความ สามารถ
และ วิชา ความ รู้ ที่ ตน มี อยู่ นั้น ด้วย

คำ ถาม ๑ การ ปก ครอง ด้วย อำนาจ รม พุง กดา ย มา
เป น การ ปก ครอง ด้วย รัฐบาล อย่าง ไ ร ? ๒ ใน พงษาวดาร

ของเรานั้น เห็นปรากฏว่าอย่างไร ๓. แต่ก่อนทำไม
 เราจึงไม่อาจจัดการบ้านเมืองของเราให้เจริญขึ้นยวดยิ่ง
 อย่างเดียวกัน ๔. การสงครามเดียวกันแปลกกว่าแต่ก่อน
 อย่างไร? ๕. เหตุใดเราจึงควรเชื่อถือว่ากฎหมายของ
 บ้านเมืองย่อมเป็นยุติธรรม? ๖. คนเรามีอำนาจอันชอบ
 ธรรมโดยธรรมชาติอย่างไร? และเราจะไม่ได้รับอำนาจ
 อันชอบธรรมนี้ด้วยเหตุใด? ๗. ใครเป็นผู้รักษาให้คน
 ทั้งหลายมีอำนาจอันชอบธรรมได้ทั้งกัน? รักษาอย่างไร?
 ๘. นอกจากให้อำนาจอันชอบธรรมแก่ราษฎรทั้งหน้ากัน
 รัฐบาลยังทำอะไรให้แก่ราษฎรอีกบ้าง ๙. ราษฎรมี
 หน้าที่ ๑ จะกระทำอย่างไรบ้าง?

บทที่ ๑๐

รักชาติ

๑. เมื่อเป็นเด็ก ๆ เราก็รักบ้านของเรา เมื่อโต
 ขึ้นแล้ว ก็รู้สึกว่าจะต้องรักบ้านเมืองมากกว่ารักบ้าน ความ
 รักบ้านเมืองนี้ก็อย่างเดียวกับความรักบ้านเหมือนกัน แปลก

แต่ใหญ่ โต กว้างขวาง ออกไป เท่านั้น มีเด็ก เช่น อัน มาก
ที่ เข้าใจ ว่า บ้าน ของ คน เบน ที่ ๆ ดี กว่า ที่ ไหน ๆ หมด ใน
โลก นี้ ที่ ก็ ไม่ แปลก อะไร กับ ที่ มี คน เบน อัน มาก ผู้ เข้า
ใจ ว่า บ้าน เมือง ของ คน เบน ประเทศ ที่ วิเศษ กว่า ประเทศ
อื่น ๆ หมด ใน โลก แต่ คน จำพวก นี้ จะมี เหตุ พอดี ให้ ผู้ อื่น
เห็น ได้ ว่า ทำไม คน จึง เข้าใจ ว่า ดัง นั้น ก็ หา ไม่ คัด คน ที่
เบน พวก เดียว ชาติ เดียว กัน ที่ เกิด ร่วม บ้าน เมือง กัน นั้น
แหละ จึง จะ แล เห็น ตาม ไป ด้วย ได้

๒ บาง ที่ จะ ได้ ยืน เด็ก ใหญ่ ใหญ่ หนึ่ง ชวด ช้าง ถึง
บ้าน เรือน ของ คน ว่า “บ้าน ของ ฉัน ดี กว่า ของ ใคร ๆ หมด
เพราะ อยู่ ริม ถนน เห็น คน เดิน เห็น รถ ม้า เห็น อะไร
ได้ หมด ” แต่ เด็ก อีก คน หนึ่ง จะเถียง ว่า “ของ ฉัน ยั ดี
กว่า นั้น เพราะ อยู่ ริม คลอง จะ ลง เดิน น้ำ ก็ได้ หรือ จะ
พาย เรือ เดิน ก็ได้ ” เด็ก คน อื่น ๆ จะ ยัง ไม่ เห็น ด้วย ก่อน
และ จะ ว่า ๆ “ตู้ ของ ฉัน ไม่ ได้ ของ ฉัน มี ตาน ใหญ่ เย็น
เย็น ก็ เดิน เขา เกิด กัน สนุก ” คน อื่น ยัง จะ ค้าน ต่อ ไป
ว่า “ของ ฉัน มี ดี กว่า หรือ ? มี ส่วน ใหญ่ กระ โต

ท้องร้อง เถื่อน สุนัขพิลึก” และ คำน กั้น ค่อ ๆ ไป เช่นนี้
ตก ลง ว่า ใคร ก็ เห็น ว่า บ้าน ของ คน นั้น เปรน คี่ ที่ สุด

๓ ถ้า ไทย ฝรั่งเศส ยี่สิบ จัน แรก พม่า มอญ
ญวน และ คน ชาติ ต่าง ๆ จะ มา เถียง กัน ว่า เมือง ของ
ใคร จะ คี่ ที่ สุด ก็ คง จะ ได้ เถียง กัน ไป จน ไม่มี ที่ สิ้น สุด
อย่าง หมู่ เด็ก ที่ ก่อว มา แฉ้ว เหมือน กัน เพราะ ต่าง คน ก็
ต่าง จะ ยก ย่อง ชาติ และ บ้าน เมือง ของ ตน จึง ต่าง คน ต่าง
จะ ยืนยัน ว่า บ้าน เมือง ของ ตน เปรน คี่ ที่ สุด ใน โลก และ
จะ อาจ ยก เหตุ ผล ต่าง ๆ ที่ ผู้อื่น จะ ไม่ ยิน ยอมรับ ด้วย นอก
จาก พวก ของ ตัว เอง

๔ คน บำ ใน แหตม มดา ยู ที่ เดียว นี้ ยังมี อยู่ บ้าง นั้น
เป็น คน ตำ ผน หยิก พอง ใหญ่ นิ้ว หัว แม่ เท้า สั้น น่อง เป็ด ออก
ไม้ เด็ก ๆ ทั้ง ผู้ หญิง และ ผู้ ชาย ไม่มี ผัว น่อง ผัว ห่ม ไร่
พูด ภาษา บำ ผิด จาก ภาษา มดา ยู ทำ ไพรง หรือ กระ ท่อน
อย่าง ขยาย ๆ อยู่ ใน บำ ช้อน ตัว ไม่ ให้ คน เห็น ถ้า คน
เห็น เข้า ก็ วิ่งหนี เสีย ก่อน ไม่ รู้ จัก ปลุก พิช กิน เป็น อาหาร
ได้ แต่ ขุด ผี ออก มัน และ ราก ไม้ ตาม บำ ที่ ขึ้น เอง กิน และ

เที่ยวเร่ร่อนหาอาหารไปในที่ต่าง ๆ ในป่า เวลานอน
ก็ต้อง หันศีรษะออก มาทางช่องประตู เขาเท้า ชอนไว้ข้าง
ใน เพราะกลัวสัตว์ป่าจะมากัดเท้า ทำให้เดินไปหา
กินไม่ได้ ผู้ยอมให้กัดศีรษะ หรือ หน้า ตา เนื้อ ตัว เสียดีกว่า

๕ คนป่าจำพวกนี้ ได้มีผู้เขามาเลี้ยงไว้ในบ้านเมือง
และให้แต่งตัวนุ่งห่ม อยู่กินอย่างเรา ๆ นี้ น่าจะเป็นความ
สุขสบายอย่างยิ่ง แต่คนป่าหาชอบไม่ ไม่เห็น
อะไรดีหมด ไม่เห็นความงามสิ่งใด ยากแต่จะกลับ
ไปอยู่ป่ากับพวกของ ตน อย่างเดิม

๖ นี่ก็พอชี้ให้เห็นได้ว่า ถึงถิ่น ถิ่นบ้านเมือง
ของเราจะมีสิ่งที่เป็นความทุกข์ความกวนใจ แก่ผู้อื่น เรา
ก็ยังเห็นว่าของเราเป็นสุขอยู่นั่นเอง การที่เรารักบ้าน
เมืองของเรา และเห็นว่าบ้านเมืองของเราดี จึงไม่
จำเป็นที่จะหมายความว่า ตลอดไป ถึงว่า บ้านเมืองของ
เราดีกว่าบ้านเมืองอื่น ๆ จริงเสมอไป เพราะฉะนั้นจึงควร
จำแนกออกได้ว่า การรักบ้านเมือง มีต่างกันเป็นสอง
ประเภท คือ รักแต่ของเราฝ่ายเดียว คำที่เป็นของเรา

ถึงจะดีจริงหรือไม่ดีจริง ก็ช่างเถอะ คงกล่าวมาแล้ว
ในข้างต้น ประเภทหนึ่ง กับอีก ประเภทหนึ่ง คือ รัก อย่างจริง
อย่างถูก ไม่เข้าข้างของ เรา ฝ่ายเดียว ไม่หวั่นหาคนอื่น ๆ
ที่อะไรของ เรา ดี เรา ก็ว่า ดี ที่ไม่ดี เรา ก็รับว่า ไม่ดี

๒ ผู้ที่รัก เมืองจริง นั้น ย่อม ตั้ง ใจ ที่จะ ช่วย ให้บ้าน
เมืองเจริญ ขึ้น เสมอ ที่ ถึง แก่ มอบ ชีวิต ให้แก่บ้าน เมือง
ก็มี ทั้งฝ่าย ทหาร และ พลเรือน สิ่งใด ที่ เห็น ว่า จะ
เป็น ความ ดี แก่บ้าน เมือง ถึง หาก จะ ได้รับความ ลำบาก
ยาก ใจ ก็คง จะผ่าน ความ ลำบาก ทำ ไป จน สำเร็จ หรือ
จนชีวิต หาย ไม่ การ มอบ ชีวิต ให้แก่บ้าน เมืองนี้ ย่อม
เป็น ที่ นับถือ ของ คนทั่ว ไป ไม่ว่า ใน สมัย โบราณ หรือ บัจุบัน
และ ย่อม เป็น เกียรติยศ แก่ผู้ ที่ ทำ ดัง นั้น หา ที่ สู้ มิ ได้ ถึง
ตัวตาย แล้ว ชื่อ ก็ ยัง จะ ติด อยู่ ใน แผ่นดิน ไม่รู้ จัก สิ้น สูญ

๓ คน เรา ย่อม มี โอกาส ที่ จะ ช่วย บ้าน เมือง ได้ทุก คน
ไม่มากก็น้อย คือ ใคร มีวิชา ความรู้ ทางใด ก็ตั้ง
หน้า กอบการ ใน ทางนั้น ให้การ ของ คนเจริญ ขึ้น ได้เป็น
ประโยชน์อัน ใหญ่ ยิ่ง แก่บ้าน เมือง ถ้า มี สิ่งใด ที่ เห็น ว่า

ของเรา ดูของ ต่างประเทศ เรา ไม่ได้ ก็พยายาม เอา ของ
 ของเรา มา ปลุก ผั้ ให้ มี ขึ้น ใน บ้าน เมือง ของ เรา บ้าง บ้าน
 เมือง ของ เรา จะ ได้ เจริญ เติ้ม บ้าน เมือง อื่น ๆ เรา ทำ
 ดังนี้แหละ จึง จะ เรียก ว่า รัก บ้าน เมือง จริง ที่ เปน แต่ เจ้า
 ข้าง บ้าน เมือง ของ เรา ยก ย่อง บ้าน เมือง ของ เรา ว่า ดี
 กว่า ของ คน อื่น ๆ โดย หา เหตุ ผล อัน สม ควร มี ได้ นั้น ยัง
 ไม่ เรียก ว่า รัก บ้าน เมือง แท้ จริง ก่อน เพราะ ไม่ ใช้ หน ทาง
 ที่ จะ ทำ ให้ บ้าน เมือง เจริญ ขึ้น กอปร จะ ทำ ให้ เสื่อม ทรุด
 ลง เสีย อีก

๘ ความ รัก บ้าน เมือง จริง นั้น ไม่ ห้าม กัน ที่ จะ ให้ รัก
 แต่ บ้าน เมือง ของ คน ฝ่าย เดียว และ ถม หุด บ้าน เมือง ของ
 คน อื่น อันใด การ รัก ญาติ พี่ น้อง ก็ ไม่ ห้าม หวง ไม่ ให้ รัก
 คน อื่น ที่ เปน เพื่อน ร่วม ชาติ อัน มี ได้ เปน ญาติ พี่ น้อง กัน กัน
 นั้น ความ รัก ความ ผูก พันซ์ ที่ เกิด ขึ้น ใน ตัว เรา นั้น เกิด
 ขึ้น ที่ บ้าน ก่อน เปน ประมาณ คือ เรา รัก บิดา มารดา และ
 ญาติ พี่ น้อง ของ เรา ครั้น เมื่อ เรา โต ขึ้น มี ความ รัก ผู้ อื่น
 ที่ เรา รู้จัก มาก ออก ไป ก็ ไม่ จำ เปน ที่ เรา จะ กระ ทำ ความ
 รู้จัก เฉพาะ แต่ ใน หมู่ คน ที่ เปน เพื่อน ร่วม ชาติ จะ ผูก ไม่ ทั่ว

เป็นมิตร รักใคร่ กับ คนอื่น ๆ ต่าง บ้าน ต่าง เมือง ให้กว้างขวาง
ออกไป ก็ได้ เหมือนกัน จะ ยิ่ง ดี ขึ้น อีก เพราะ จะได้
เป็น โอกาส ให้เรา ได้ ช่วย บ้าน เมือง ของ เรา ได้ มาก ขึ้น

คำถาม ๑ ความรักอะไร ที่ ย่อม มี อยู่ ใน ใจ คน ทุก คน

อย่างเดียวกับ ที่ เด็ก รัก บ้าน ? ๒ จง ให้ ตัว อย่าง ว่า เด็ก

มัก มี เหตุผล ประการ ไหน ในการ ที่ รัก บ้าน ของ ตน มากกว่า ของ

คนอื่น ? ๓ คน บำ ใน แหตม มดายุ เป็น อย่างไร ? ๔ และ

ทำไมจึง พอ ใจ อยู่ บำ มากกว่า อยู่ ใน บ้าน เมือง ? ๕ อะไร

ทำให้ เห็น ว่า ที่ เรา รัก บ้าน เมือง เรา มากกว่า บ้าน เมือง อื่น ๆ

นั้น บ้าน เมือง เรา ไม่ จำ เป็น จะ ดี กว่า บ้าน เมือง อื่น ๆ ?

๖ คน ชนิด ไหน นับ ว่า รัก บ้าน เมือง จริง ? ๗ คน ชนิด ไหน

ไม่ เรียก ว่า รัก บ้าน เมือง จริง ? ๘ เมื่อ เรา โค่น หัก หัก

เรา จึง ควร รัก คน ชาติ อื่น ด้วย ไม่ จำ เป็น ที่ ต้อง รัก แต่

คน ที่ ร่วม ชาติ กับ เรา เท่านั้น ?

บทที่ ๑๑

ความดีที่ลบล้างความชั่ว

เวร ก่อ ค่อ คิด ด้วย	เวร ตาม	ตอบ เขย
เวร ยิ่ง ถูก ยาว ตาม	ยึด ถ้น	
เวร ระวัง เพราะ ดับ ความ	อาชญา	ขาด นา
เวร งค หมด ภัย พัน	จากผู้ ของ ผลาญ	

พระ นิพนธ์ ในกรมขุน สมนาคมรพันธุ์

เด็ก คน หนึ่ง ชอบ เล่น ขว้าง ปา เดิน ไป โหล พบ
 ก้อน อิฐ ก้อน หิน ก็ เก็บ ขว้าง โยน ปา นี้ ตลอด ไป วัน หนึ่ง
 ขว้าง ไป ถูก คน ถ่าง ถนน เข้า แล้ว ยัง ไม่ เซ็ด ภายหลัง
 ยัง ขว้าง เล่น จน โดน คน อื่น ศีรษะ แตก นี่ ถ้า เป็น เด็ก ก็
 มีความ ผิดใจ เสียใจ ใน การ ที่ ตน ได้ ทำ ผิด เช่น นั้น ก็
 พอ จะ ยกโทษ ให้ ได้ เพราะ เชื่อ แน่ ว่า คง มีความ เซ็ด หลาบ
 ไม่ ทำให้ ผู้อื่น ได้ รับ เพราะ ภัย เพราะ ความ ชน ของ ตน อีก ค่อ ไป
 แต่ เด็ก คน นี้ หา เป็น เด็ก ดี ดัง นั้น ไม่ ขว้าง เขา จน ศีรษะ
 แตก แล้ว ก็ ไม่ รู้ สึก ว่า ตน มี ความ ผิด อย่างไร ไม่มี
 ความ ผิด ทก ผิด ทาน หวาด เสียว ถ้า บดออย ใจ อีก ไม่ ขำ ก็ คง

ขว้าง ใคร ต่อ ใคร คีรีชะแตก คาบอด ทำให้เกิด ความ ชื่น ชัก
 บิดา จึง ได้ ทำ โทษ เขียน ที่ เสีย ยกใหญ่ เพื่อ ที่ จะ ให้ เช็ด
 หลาม ไม่ เด่น ขว้าง ปา ต่อ ไป

๒ ดังนั้น จึง ควร จะ เห็น ได้ ว่า การ ทำ โทษ เด็ก เช่น
 นี้ อย่าง ดัง หัด นั้น เป็น การ ถูก และ เป็น ความ ยุติธรรม ให้
 แก่ ผู้อื่น ทั้ง ไป ด้วย เพราะ จะ ได้ เป็น เครื่อง บัง กัน ไม่ ให้
 เด็ก เช่น นี้ เด่น หรือ ทำ สิ่ง ไต ๆ ที่ อาจ นำ ความ เสีย หาย ให้
 เกิด แก่ ผู้อื่น ได้

๓ ยังมี อีก ประการ หนึ่ง ซึ่ง เป็น ที่ ช่าง ให้ เห็น ว่า การ
 ทำ โทษ เป็น การ ถูก แม้ เด็ก ทำ ความ ชั่ว เช่น นี้ แล้ว
 ไม่ ต้อง ถูก ทำ โทษ เด็ก อื่น ๆ ก็ จะ พา กัน เขา อย่าง ทั้ง ไป
 ใคร พอ ใจ เด่น อย่าง ไ้ ก็ เด่น ตาม ชอบ ใจ ไม่ว่า จะ เป็น
 เครื่อง อัน ตราย แก่ ผู้อื่น หรือ ไม่ ก็ ดี เช่น นี้, คน อื่น ๆ จะ
 มิ พา กัน ด้ รับ ความ เดือด ร้อน และ ความ เสีย หาย จาก ความ
 ชน ของ เด็ก ไม่ มี ที่ สิ้น สุด หรือ ' เรื่อง นี้ จึง เป็น เครื่อง
 แสดง ให้ เรา เห็น ว่า ประโยชน์ ของ การ ทำ โทษ นั้น ไม่
 ใช่ว่า สำหรับ แก่ กัน คอบ แทน ความ ผิด ที่ ได้ ทำ มา แล้ว อัน

จะ รื้อถอน เสีย ไม่ได้ แต่ เป็น เครื่อง ห้าม กัน ไม่ ให้ ผู้ อื่น
ทำ ผิด ตั้ง นั้น ต่อ ไป อีก เพราะ ต่าง จะ พา กัน รู้ สึก ว่า ถ้า
ทำ ผิด ตั้ง นั้น ก็ ต้อง ได้รับความ โทษ อย่าง นั้น จึง จะ ไม่มี ใคร
กล้า ทำ ความ ผิด นั้น ได้

๔ การ ทำ โทษ ถึง แม้ ว่า เป็น การ ถูก และ เป็น
ยุติธรรม แก่ ผู้ อื่น ทัว ไป ก็ จริง แต่ ย่อม มี ตราย ๔ อย่าง แล้ว
แต่ ความ ผิด ถ้า ผิด มาก ก็ ควร ได้รับความ โทษ มาก ถ้า
ผิด น้อย ก็ ควร ได้รับความ โทษ น้อย แม้ ทำ โทษ ให้ หนัก ยิ่ง เกิน
กว่า ความ ผิด ไป ก็ ได้ ชื่อ ว่า เป็น ความ ตุร้าย โหด เหี้ยม
ขาด ความ กรุณา แม้ ทำ แต่ น้อย ไม่ พอ แก่ ที่ จะ ห้าม กัน
ไม่ ให้ ทำ ความ ผิด ตั้ง นั้น เกิด ขึ้น อีก ได้ ก็ ไม่ ตั้ง เป็น ประโยชน์
นัก และ ไม่ เป็น ยุติธรรม แก่ ผู้ อื่น ด้วย เพราะ ผู้ อื่น ยัง
คง จะ ได้รับความ เสีย ภัย จาก ความ ผิด นั้น อยู่ รำ ไป เพราะ
เช่น นี้ รัฐบาล ก็ ดี หรือ ผู้ ปกครอง บ้าน เมือง ก็ ดี จึง
มี หน้า ที่ ๆ จะ ตั้ง กฎหมาย หรือ ข้อ มั่งคับ สำหรับ ทำ โทษ ผู้ ผิด
ให้ สม ควร แก่ ความ ผิด ให้ ดับ ง่าย ความ ผิด นั้น ไม่ ให้
มี ต่อ ไป อีก ได้ และ ไม่ ให้ เป็น ความ ตุร้าย โหด เหี้ยม
ปราศ จาก ความ กรุณา แก่ ผู้ ที่ ทำ ผิด ด้วย

๕ ความผิดเล็กๆ น้อยๆ อันเกิดขึ้น ด้วย ความเข้าใจผิดกัน ไป หรือเมื่อยาม โทษร้ายใจ หงุดหงิดนั้น ไม่จำเป็น ที่ จะ ต้องมี โทษ ก็ ได้ เพราะ เมื่อ รู้ สึก ผิด แล้ว ผู้ผิด ก็ มัก มีความ เสียใจ และ ดำรงภาพ รับผิด โดยดี บางที จะ กลับ ทำให้ ทั้ง สอง ฝ่าย ดนิต ดนมน ยิ่ง ขึ้น กว่า เมื่อ ครั้ง ยัง ไม่ได้ เกิด ความผิด ใจ ต่อ กัน เสีย อีก ผู้ทำผิด แล้ว รู้ สึก ตน ดำรงภาพ รับ ความผิด ของ ตน ด้วย ความ เสียใจ เช่นนี้ ถึงความผิดนั้น จะ ร้ายแรง ประการใด จะ ไม่ ต้องทำ โทษ ก็ ได้ เพราะ ความ รู้ สึก เสียใจ ใน การ ที่ ได้ ทำผิด ให้ เกิด ความบาดหมาง ขึ้น นั้น เป็น การ ทำ โทษ และ เป็น การ ห้าม กัน ไม่ให้ โทษ นั้น เกิด ขึ้น อีก ได้ พอดี อยู่ แล้ว

๖ ชาวเรา ทุก คน ย่อม ไม่ มี ใคร ที่ จะ รักษาตัว ไม่ให้ เกิดความผิด ใจ แก่ ผู้อื่น เสมอ ไป ได้ แต่ ถ้า เรา มีความรู้ จัก ผิด และ ชอบ อยู่ แล้ว เมื่อ มี ผู้ใด ทำผิด ต่อเรา ใดๆ ยกโทษ ให้เสีย ก็ ดี กว่า ที่ จะ เอา ชนะ ได้ โดย ด้วย ความผิด เพราะ จะ เป็น การ ทอ โทษ และ ความผิด ให้ ยิ่ง ขึ้น เป็น อันตรง กัน ข้าม กับ ความ ประสงค์ ของ ผู้ รู้ จัก ผิด และ ชอบ ที่ จะ ละ

ตาย ความผิด ให้เลือน ลูบ ไป แม้เรา ยกโทษ ให้แก่ผู้ มี
ความผิด ต่อเรา ก็ได้ ชื่อ ว่า เรา ทำ ความดี ต่อ ผู้ นั้น ๆ ก็
จะ ออก ทำ ความดี ตอบ แทน เรา ไม่ได้ ความดี ก็ จะ ยิง ทวี
คุณ ขึ้น จะ กลับ ทำ ผู้ ที่ เคย ผิด ใจ กัน ให้เป็น มิตร กัน ได้
มิตร สหาย ที่ รัก กัน มาก ๆ นั้น มักเกิด จาก ความ อโหสิ
ต่อ กัน ภายหลัง เมื่อ ได้ บาด หมาย ใจ กัน มา แล้ว นั้น โดย มาก
ใน พระ ธรรมบท ท่าน กล่าว ไว้ว่า “อโกเชน ชินเ โกร”
แปลว่า “บุคคล พึง ชะนะ ผู้ โกรธ ด้วย ความ ไม่ โกรธ”

๗ ว่าที่จริง แล้ว ถ้า คนเรา พากัน รู้ จัก ผิด และ
ชอบ ไป ด้วย กัน ทั้ง หมด การ ทำ โทษ ก็ จะ ไม่ ต้อง มี เพราะ
ต่าง ก็ จะ มี ความกรุณา และ ยก โทษ ให้กัน และกัน เป็นประมาณ
แต่ เวลา นี้ เรา ยัง ไกล จาก ความ เป็น เช่น นั้น อยู่ มาก ถ้า บ้าน
เมือง ไม่มี กฎหมาย สำหรับ ทำ โทษ ผู้ ผิด ให้เป็น เครื่อง เช็ดถู และ
ให้ เป็น ตัว อย่าง แก่ ผู้ อื่น ต่อ ไป แล้ว คน ชั่ว ก็ จะ ได้ ใจ
พากัน ทำ ความ เตือก ร้อน ให้แก่ คน ดี ต่าง ๆ จะ พากัน หา
ความ สุข มี ได้

๘ มีคน จำพวก หนึ่ง ที่ ไม่ควร จะ ได้รับ โทษ เลย เป็น
อิน ทร ก คือ คน เดียว จริต ถ้า อยา นำ ความ เตือก ร้อน ให้

แก่ผู้อื่น ก็ควร จะ ชั่ง เข้า ได้ เสีย ใน โรง พยาบาล กรุณา
คน เสีย จริต ก็ เท่า กับ กรุณา ผู้อื่น ทั้ง ไป เพราะ ยิ่ง คน เสีย
จริต ได้รับความ เชื้อ เพื่อ มาก ก็ ยิ่ง จะ ไม่ ทำ ให้ ผู้อื่น เคียด
ร้อน แต่ คน จำพวก ที่ ทำ ให้ อดิ ของ คน พ้น เพื่อน ไป ด้วย
การ เหยียด ฐานะ มา เมื่อนั้น ควร ทำ โทษ ให้ จง หนัก กรุณา
นักโทษ ที่ เม่า ก็ เท่า กับ ไม่ ทำ ความ ยุติธรรม ให้ แก่ ผู้อื่น เพราะ
ผู้อื่น จะ พดอย เคียด ร้อน ด้วย อติจริต ของ คน เมื่อนั้น และ
คน บาง จำพวก จะ ถือ เขา เป็น ตัว อย่าง และ พดอย ทำ อดิ
ของ คน ให้ พ้น เพื่อน ไป ด้วย ความ เม่า ด้วย

๘ เด็ก จำพวก หนึ่ง เมื่อ ทำ อดิ ก็ ยัง ไม่ ควร จะ ได้
รับ โทษ คือ เด็ก ที่ บิดา มารดา ชั่ว ตั้ง สอน ให้ ประพฤติ
แต่ ที่ ชั่ว มี คด โกง และ ดัก ขโมย เป็น คັນ เด็ก จำพวก นี้
ยังไม่ รู้ จัก ว่า อะไร ถูก อะไร ผิด ถ้า อด โทษ ก็ เท่า กับ ทำ
โทษเด็ก ไม่รู้ เติง ด้ ควร จะ มี หน ทาง ผิด หัก ให้ รู้ จัก ที่
ชั่ว ผิด และ ชอบ ผิด หัก สันดาน ให้ หัน มา สู่ ทาง ที่ ดี เสีย ก่อน
ถ้า ไม่ เช่น นั้น โคชิน จะ เป็น ผู้ ร้าย ใจ พาด ประ พฤติ การ ชั่ว ร้าย
ต่าง ๆ คุฯ ยัง มี อยู่ ชุก ชุม ใน ทุก วัน นี้ ถึง รัฐบาล จะ จับ
มา ชัง คุก ขัง คราง ด้ เมื่อ พ้น กำหนด โทษ แล้ว ออก ไป ได้

ที่อาจ ประพาศความ ชั่ว อีก เพราะ ดันดาน แก่ กัด ใน ทาง
 ชั่ว เดียว แล้ว เหตุ นั้น การ ตัด ความ ชั่ว ให้ ตูญ ดัน จึง เปน
 สิ่ง สำคัญ กว่า การ พยายาม แก่ คน ที่ ชั่ว แล้ว ให้ กลาย เปน ดี
 เพราะ ฉะนั้น โรง เรือน จึง ได้ ชื่อ ว่า มี อานาจ ระวัง โจร ผู้ ร้าย
 ใน ภาย หน้า ได้ มาก กว่า เรือน จำ ทั้ง หดาย

๓๐. ยังมี คน อีก จำพวก หนึ่ง ที่ ถึง หาก ว่า ไม่ ได้
 เปน นัก โทษ ที่ ควร จะ ได้ รับ โทษ คือ คน ที่ เกียจ คร้าน
 ไม่ หา การ งาน ทำ ร่าง กาย ยัง เปน ปรกติ ก็ เทียบ ขอ ทาน
 เขา ได้ ยง ชี วิตร การ ให้ ทาน แก่ คน จำพวก นี้ เปน การ เชื้อ เพื่อ
 คอ คน ผู้ ยาก จริง แต่ เปน การ ไม่ ยุติ ขรรวม แก่ กิจ ขุระ ของ
 บ้าน เมือง ทั้ง ไป เพราะ เหมือน หนึ่ง ยุ ให้ คน เกียจ คร้าน มาก
 ขึ้น และ ทำ ให้ คน ชั่ว ต่ำ กลาย เปน คน โง่ มี ประโยชน์ แก่
 บ้าน เมือง คือ แต่ ใช้ ประโยชน์ ของ บ้าน เมือง ฝ่าย เดียว นับ
 ว่า เปน ความ เสีย หาย แก่ บ้าน เมือง ไม่ ไร่น้อย ใน เวลา ที่
 จะ ให้ ทาน จึง ควร ดัง เกต ว่า คน ขอ ทาน นั้น ยัง จะ สามารถ
 กอบ การ งาน ได้ ยง คน ได้ หรือ ไม่ ถ้า เปน คน แก่ หรือ คน
 พิการ จน ทำงาน ไม่ ได้ ก็ ควร จะ ทำ ทาน ถ้า เห็น ว่า

ยังพอจะทำงานไหว ก็อย่าให้ทานเลย เป็น อัน ชาติ จะ
เป็น การ ทำ ความ ชั่ว ให้ แก่ บ้าน เมือง ดัง กล่าว มา แล้ว

คำถาม ๑ เรื่อง เต็ม นั้น ว่า อย่าง ไหว บ้าง ? ๒ การ
ทำ โทษ เป็น การ ถูก อย่าง ไหว ? ๓ และ เพราะ เหตุ อะไร อื่น ๆ
อีก ? ๔ การ ทำ โทษ ถ้า ยิ่ง และ หย่อน จะ เป็น อย่าง ไหว ?
๕ ที่ เรียก ว่า ความ ผิด ใจ กัน นิด ๆ หน่อย ๆ นั้น เช่น อะไร บ้าง ?
และ อาจ ให้ เป็น อย่าง ไหว ค่อ ไป ? ๖ ความ ชั่ว และ ความ ตี
จะ ทวี คุณ ชื่น ได้ อย่าง ไหว ? ๗ ทำ ไหว เรา จึง ยัง เด็ด การ
ทำ โทษ ไหว ไหว ? ๘ คน เสียด วิชา ทำ ไหว จึง ไหว ควร ทำ โทษ ?
และ คน เมา ควร ไหว รับ โทษ ไหว มาก ๆ นั้น เพราะ เหตุ ไหว ? ๙ ทำ
ไหว เด็ก จำ พวก ไหว จึง ไหว รู้ จัก ตี และ ชั่ว ? เด็ก เหล่า ไหว ถ้า
ปล่อย ไหว ไหว ชื่น จะ เป็น อะไร ? ๑๐ การ ให้ เป็น ทาน แก่ คน
เกียจ คร้าน ไหว ทำ การ งาน ไหว เป็น ความ เสียด หาย แก่ บ้าน เมือง
อย่าง ไหว ? และ ถ้า จะ ทำ โทษ คน เกียจ คร้าน พวก ไหว ควร
จะ ไหว รับ โทษ อย่าง ไหว ?

บทที่ ๑๒

ความดีที่ไม่รู้จักสิ้นสุด

“อัน ชีว คัว คาย เมื่อ ภาย หลัง ชีว ก็ ยัง ยืน อยู่ ไม่ รู้ หาย”

พระ อุทธ โวหาร (ภู่) เป็นผู้ แต่ง

เด็ก ๆ คง จะ ได้ เคย ทั้ง ก้อน อีฐ ก้อน หิน ลง ใน
กลาง สระ น้ำ บ้าง แล้ว และ คง จะ ได้ สังเกต เห็น ว่า พอ
ก้อน อีฐ หรือ ก้อน หิน ตก ลง ถึง น้ำ ตั้ง บ่อมน น้ำ ก็ เป็น วง
กระเพื่อม ๆ ออก ไป และ วง เหล่า นี้ ย่อม กว้าง ออก ไป ๆ
ทุก ที่ จน กระทั่ง ถึง ขอบ สระ ฉะนั้น ใคร ก็ ตี คน เรา ที่ ได้
ทำ ความ ดี ให้ ปรากฏ ขึ้น ความ ดี นั้น ย่อม จะ กระจาย แผ่ ออก
ไป ทั่ว โลก และ กระฉ่อน ไป ใน สมัย อัน จะ กำหนด ที่ สิ้น
สุด มิ ได้ ถึง ผู้ ที่ ได้ ทำ ความ ดี นี้ จะ สิ้น ชีวิต ไป แล้ว
คุณ ความ ดี ก็ จะ ยัง ปรากฏ อยู่ ชั่ว ถัด ภาย หน้าน คุณ วง
น้ำ ที่ ก่อ ย กระเพื่อม ๆ ไป จน สิ้น เขต ของ พื้น น้ำ ใน สระ
นั้น ชาว เรา ทุก วัน นี้ จึง พากัน ได้ รับ คุณ ความ ดี จาก
ท่าน ที่ ได้ ถ่วง ลง ไป แล้ว หลาย ร้อย หลาย พัน ปี และ มนุษย์

ที่จะเกิดมา ใน เวลา ช่าง หน้า ก็ จะ ใ้ รับ คุณ ความ คี ของ
เรา ที่ ได้ ทำ ไว้ ใน เวลา บัคยบั้น นี้ เช่น เดียว กัน

๒ เรา ควร จะ พา กัน คิด ถึง คุณ ผู้ ที่ ได้ ทำ ความ คี ไว้
ใ้ เปน ประโยชน์ แก่ โลกย์ ใ้ มาก ๆ ก็ คิด ถึง คุณ
ของ ผู้ ที่ ได้ ตั้ง แบบ อย่าง ใ้ มนุษย์ เรา รู้ จัก ประพฤติ ความ คี
ความ ชอบ คดอด มา จน ทุก วัน นี้ คิด ถึง ผู้ ที่ ได้ พยา ยาม
หา วิชา ความ รู้ จน คิด ทำ ประโยชน์ ใ้ มนุษย์ เรา ได้ ใ้ ทั่ว
กัน มี คิด ทำ เรือ ไฟ รถไฟ ไฟฟ้า โทรเลข และ โทรศัพท์
เปน ต้น คิด ถึง ผู้ ที่ ได้ แ่่ง ร้อย กรอง เปน โดง ฉันท์ กาพย์
กลอน คำนำ คำร้อง และ เพลง คนตรี ต่าง ๆ ใ้ เปน เกว็อง
สำราญ แก่ เรา ความ กต ความ สมัย คิด ถึง ผู้ ที่ ได้ แ่่ง หนังสือ
ใ้ ใ้ เรา อ่าน เปน ตำรา วิชา ต่าง ๆ บ้าง เปน เรื่ง อ่าน
สำหรับ ใ้ เกิด ความ รู้ กว้างขวาง ออก ไป บ้าง และ เปน
เรื่ง สำหรับ อ่าน เล่น ใน เวลาว่าง ๆ ใ้ เติตติ เติตติ ใจ บ้าง
กับ คิด ถึง ผู้ ที่ ได้ แ่่ง ความ ของ ชาติ ใ้ ปรากฏ ใ้ แก่ โลกย์ เช่น
สมเด็จพระนเรศวร หรือ พระสุริโยไทย เปน ต้น

๓ ใน เวลา นี้ เมื่อ ความ รู้ ยัง อ่อน อยุ่ บาง ที่ เด็ก ก็

จะยังไม่รู้ รู้จักว่า ผู้ที่ใด ทำ ความดี ให้ ไว้แก่ โลกย์ ทั้ง
 ก่อมา แล้วนั้น คือ ใครบ้าง ใครบ้าง แต่เมื่อ ใครขึ้น ได้
 อาน หนังสือ มากขึ้น ก็ จะ รู้จักมาก ออก ไป ทุก ที่ และ
 จะ รู้ลึก คิด ถึง คุณ ท่าน เหล่า นี้ มากขึ้น เพราะ จะ เห็น
 ได้ว่า ประโยชน์และ คุณ ความดี ทั้งหลาย อัน ใหญ่ ยิ่ง ที่มี
 อยู่ ใน โลกย์ เรา ทุก วัน นี้ ย่อม ได้เกิด จาก ความ กระทำ ของ
 มนุษย์บุรุษ และ ดัชนี ผู้ ได้กระทำ กิจ อัน เปน หน้าที่ ของ คน ที่
 ยิ่ง ยวด กว่า ผู้อื่น นั้น เปน มุถ

๔ การ แสดง ความ ของอาจ ให้ ปรากฏ แก่ โลกย์ โดย
 ไม่ได้ คิด แก่ชีวิตร์ เพื่อ ช่วย ญาติ บ้าน เมือง หรือ ช่วย ชีวิตร์ผู้อื่น
 ก็ นับว่า เปน ความดี อย่าง ประเสริฐ ที่ ไม่ รู้จัก สิ้น สูญ เหมือน
 กัน ชื่อ ของท่าน ที่ ได้แสดง ความ ของอาจ เช่น นี้ ย่อม ปรากฏ
 อยู่ แก่ ใจ มหาชน คดออก มา ทุก กราว ทุก สมัย และ ย่อม
 เปน เครื่อง ระวัง ความ ขาด ความ กระหน่ำ กระทำ ให้คน
 เรา รู้ลึก ว่า “เรา ยัง อาจ ใช้ชีวิตร์ ของเรา ใน สิ่ง ที่ ประเสริฐ
 ยิ่งกว่า และ มี ประโยชน์ มากกว่า ที่ จะ เพียง แค่ รักษา
 ชีวิตร์ ไว้ ให้ เปน สุข และ ให้ อยู่ ยืน นาน อีก ”

๕ ผู้ที่ได้แต่ง ความ ของอาา อัน นำ ธรรมเจริญ สม เชนนี้
ได้มี มา แล้ว ทุก ชาติ ทุก ภาษา ที่ เปน คน ชั้น ดุจ ก็ มี ชั้น
คำ ก็ มี หญิง ก็ มี ชาย ก็ มี ไม่ เลือ ก ว่า คน หมู ไก่ จ้า พว ก
โค จะ ได้ รัก ตัว อย่าง มา ไว้ ให้ เห็น บ้าง

ใน รัชกาล ที่ ๓ เมื่อ ครั้ง กอง ทัพ พม่า ยก มา ตี แหตม
มลายู นั้น ยี่หวุ่น แม่ ทัพ เวือ พม่า ยก ทัพ เวือ ลง ไป ตี เมือง
ตะกั่ว บา ตะกั่ว หุ่น แดก แล้ว ก็ ยก ไป ถึง เกาะ ถดาง ให้
พล ทหาร ช้น นก เข้า ตั้ง ค่าย ถ่ม เมือง ถดาง ไว้ เปน หาดย
ค่าย และ เมื่อ กอง ทัพ พม่า มา ถึง เมือง นั้น พระยา ถดาง
ถึง แก่ กรรม เสีย ก่อน แล้ว ยัง หา ได้ ตั้ง เจ้า เมือง ใหม่ ไม่
จันท ภรรยา พระยา ถดาง กับ น้อง หญิง คน หนึ่ง ชื่อ มุก จึง คิด
อ่าน กัน กับ กรมการ ทั้งปวง เกณฑ์ ไพร่ พล ตั้ง ค่าย ใหญ่
สอง ค่าย บ้อง กัน รักษา เมือง ไว้ เปน อามารถ และ ตั้ง ภรรยา
พระยา ถดาง กับ น้อง ผู้ หญิง นั้น ของอาา กอ้า หาญ มี ได้ เกรง
กลัว ย่อ ท้อ คอ ร้า คึก เกณฑ์ กรมการ กับ พล ทหาร ทั้ง ชาย
หญิง ออก รคม ยิง บัน ใหญ่ น้อย นอก ค่าย ตั้ง รั้ว กับ พม่า ทุก
วัน ทัพ พม่า จะ หัก เอา เมือง มี ได้ แต่ ตั้ง รั้ว กัน อยู่ ประมาณ

เดือนเศษ พม่า ขัดสน สะเบียงอาหาร ลง จะ หัก เอา เมือง มิ ได้
ก็ เลิก ทัพ ลง เรือ กลับ ไป พระบาท สมเด็จพระ พุทธยอด พ้า
บุหาโลก พระเจ้า อยู่ หัว ใน รัชกาล นั้น จึง โปรด ตั้ง ให้
จันท เปน ท้าว เทพ ศรี ให้ มุก น้อย หญิง เปน ท้าว ศรี ดุสิต
นาม ของ ท่าน ทั้ง สอง นี้ จึง ยัง ปรากฏ อยู่ ใน ใจ เรา จน ทุกวัน นี้

๖ ที่ หมู่ เกาะ ฟารัน ใน ประเทศ อังกฤษ นั้น เกาะ หนึ่ง
ชื่อว่า ดอง ตโคน มี กระโจนไฟ ตั้ง อยู่ หัว เกาะ และ มี
กระท่อม เล็ก ๆ ของ ผู้รักษา กระโจนไฟ อยู่ ด้วย กระท่อม
หนึ่ง นอก นั้น ก็ ไม่มี ผู้คน อยู่ มี แค่นก นาง แอน และ นก ทะเต
ต่าง ๆ นับ ด้วย หมื่น ด้วย และ เกาะ ยี่สิบ เปน แถว ไป ตาม ฝั่ง

วัน หนึ่ง ใน เดือน กันยายน ปี คฤศศักราช ๑๗๓๗ เรือ ไฟ
ดำ หนึ่ง แล่น ผ่าน หมู่เกาะ นี้ มา ใน ขณะ นั้น เกิด พายุ พัด จัก พ้า
มิด ทะเต เปน คดีน คนของ เรือ แล่น ได้ อยู่ ไป มา ดัง ประเดี๋ยว
ก็ เกิด รั้ว ขึ้น ชุก ไว้ ก็ ไม่ อยู่ คน ใน เรือ ต่าง ช่วย กัน ดูป
น้ำ ออก แต่ ดูป ไม่ ท้น เพราะ น้ำ ไหล เข้า แรง นึก จน
น้ำ ใน เรือ มาก ขึ้น ๆ ทุก ที่ ภาย หลัง เครื่อง จัก ใน เรือ นั้น

หลุดพลัดตกน้ำไปเลย คนในเรือจึงต้องกางใบขึ้นเพื่อให้เรือแล่นอยู่ได้ ในไม่ช้าลมก็พัดเรือฟาดเข้ากับตลิ่ง หัวเรือเกยหินโสโครก ท้ายเรือจมน้ำ เรือหักกลางดำกับคัน และคนในเรือเป่น อันมากพากันจมน้ำตาย ที่ยังเหลืออยู่สักสิบเอ็ดสิบสองคน ก็เกยกายยึดเกาะเสากระโดง คอยเวลาดำยของตัว ก็คิดว่าจะพาเอาไปเป่นเหยื่อปลาในกลางทะเลทั้งนั้น

๘ บุตรสาวของผู้เฒ่ากระโสมไฟบนเกาะ ชื่อว่าเกรศ คาลิง ขึ้นขึ้นเข้าแต่เห็นอะไรดำทะกุ่ม ๆ อยู่แต่ไกล พอเธอถลางต้องดูก็ทราบได้ว่าเป็นเรือแตกเกยหินอยู่ และยังมีคนเกาะอยู่ต้องดำคน จึงบอกให้บิดาว่า “พ่อไร้” ถึงเวลาของเธอแล้ว อีกไม่กี่นาทีนั้นก็จะต้องลงไปสู่ท้องทะเล ใครจะดำารกไปช่วยได้ในเวลาพายุพัดเช่นนี้ เกรศ คาลิงก็ทราบแล้วว่าถ้าเธอเรือเด็กออกไปช่วย ก็อาจจะมีชีวิตกลับมา แต่จะนั่งทอดเข้าดูคนเหตานั้นตายต่อหน้าต่อตานั่นไม่ได้ จำเป็นต้องไปช่วยตามบุญตามกรรม จึงชวนบิดาลงเรือเด็ก

คักรรเชียงผัว ก่อขึ้น มา พยุไป จน ถึง ได้รับ คน เหล่านั้น ตา เรือ
กอดัน มา ถึง ผัว รอด จาก อัน ตราย ได้

ก่อน นั้น มา อีก สอง สาม วัน เกรศ คาติง ก็ เป็น คน
มีชื่อเสียง ไกล่ดัง ที่ สุด มีผู้ ส่ง จาคหมาย แสดง ความ ชอบ
ใจ และแสดง ความยินดีใน การ ที่ได้ กระทำ ความ ของอาจ เช่น นั้นมา
จาก ที่ต่าง ๆ ทั้ง ทั้ง ทวีป ยุโรป และ มีผู้ เวียรายเงิน ให้ เป็น
รางวัล คิด เป็น เงิน ไทย ถึง หมื่น บาท กว่า รูป ของ เกรศ
คาติง ก็ มี ผู้ พินิจ ราช ทุก บ้าน ทุก บ้าน ทุก เมือง ชื่อ เสียง ภาๆ กระ
ฉ่อน อยู่ จน บัด นี้ และคง จะปรากฏ อยู่ ตลอด ไป ชั่ว กัลป์ าวสาน

๔ ชาวเรา ย่อม นับถือ และ มี ความ ถักัญญุ ต่อ ผู้ มี คุณ
แก่ โลกย์ เมื่อ ผู้ เหล่านั้น สิ้น ชีวิต ไป แล้ว บาง ที่ เรา
ก็ ยัง ห่อหุ้ม ไว้ เป็น ที่ ระฤก ผู้ ที่ ได้ ทำ คุณ แก่ โลกย์ โดย
กล่าว หรือ เขียน ถ้อย คำ อัน เป็น ประโยชน์ แก่ มนุษย์ ทั่วไป เรา
ก็ รักษา ถ้อย คำ เหล่านั้น ไว้ ใน หนังสือ และ พินิจ ราช อ่าน
และ เวียน กัน ตลอด ไป ทุก ชั่ว อายุ มิ ให้ เสื่อม สูญ และ มี
ให้ ถิ่น ชื่อ ผู้ ที่ เป็น เจ้า ของ อัน เป็น ผู้ มี คุณ แก่ เรา เสีย ได้

ก็ ผู้ ที่ ได้ เถา เวียน หรือ ได้ ไร สิ่ง ซึ่ง ท่าน ผู้ อื่น ได้ คิด ได้
ทำขึ้น ให้ เป็น สมบัติ ของ โลกย์ แก่ ใน สมัย โบราณ นั้น จะมี

โอภาส ตอบ แทน ได้อย่างไร ? ก็ ได้แต่ ตั้งใจ ทำความดี ตาม
ความ สามารถ ละ คุณ คุณิ ของตัว ให้ เป็น ประโยชน์ ชื่น แก่ โลกย์
บ้าง ถึง จะ ไม่ สามารถ ทำ ความ ดี ยิ่งยวด ที่ จะ นำ ให้ ชื่อเสียง
ของ ตน ปรากฏ ได้ ก็ ไม่ เป็นไร เพราะ ความ ดี เด็ก ๆ
น้อย ๆ ย่อม เป็น มูล ให้ เกิด ความ ดี อัน ยิ่ง ใหญ่ ได้ เหมือน กัน
จง จำ คำ สั่ง ดอน ไว้ ว่า “ถ้า ทำ สิ่งใด จง ตั้งใจ ทำ จริง ๆ
ถ้า สำเร็จ ก็ เป็น การ ดี ถ้า ไม่ สำเร็จ จง ทำ อีก จน สำเร็จ
ถ้า ทำ จน สิ้น ความ สามารถ แล้ว ยัง ไม่ สำเร็จ ก็ ยัง เป็น
ประโยชน์ ใน ส่วน ที่ ได้ รับ ความ ชำนาญ จาก การ ที่ ได้ พยายาม
ทำความ ดี โดย เต็ม กำลัง นั้น ”

คำถาม ๑ เมื่อ โยน ก้อน หิน ลง ใน สระ จะ เป็น อย่างไร ?

และ เบี่ยง เหมือน อะไร ? ๒ ผู้ ที่ ได้ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่
โลกย์ นั้น มี ต่าง ๆ กัน อย่างไร บ้าง ? ๓ ท่าน รู้จัก ใคร บ้าง ที่
ได้ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ โลกย์ ? ๔ ชื่อ ของ ผู้ ที่ ได้ แสดง ความ
องอาจ ให้ ปรากฏ แก่ โลกย์ นั้น กระทำ ให้ เรา รู้ สัก ค่อย
ชีวิตร์ ของ เรา ว่า อย่างไร ? ๕ ท้าว เทพ ดัตรี กับ ท้าว ศรี
สุนทร ได้ กระทำ ความ องอาจ อย่างไร ? ๖ จง เล่า เรื่อง เกรศ

มาถึง ให้ ตกลง ๘ เรา ได้ เวียน และได้ ใช้ สิ่ง ซึ่ง ผู้อื่น
ได้ คิด ได้ ทำ ไว้ ให้ เป็น สมบัติ ของ โลกย์ แต่ ใน สมัย ต่าง ๆ
เรามี โอกาส จะ ตอบ แทน ได้ อย่างไรบ้าง ?

บท ที่ ๑๓

เรา เกี่ยว ข้อง กับ ธรรมตา อย่างไร

๑ ได้ ทราบ อยู่ แล้ว ว่า เรา เป็น เหล่า กอ ของ มนุษย์
ชาติ อัน ได้ ตั้ง อาศรัย อยู่ ใน โลก นี้ ช้า นาน มา แล้ว ได้
ใช้ สมบัติ ของ โลก เป็น อาหาร และเป็น เครื่อง บำรุง ชีวิต ให้ ดำรง
อยู่ ได้ สืบ มา ทุก ชั่ว อายุ กับ ได้ เห็น อีก อย่าง หนึ่ง ว่า
เรา จะ ตั้ง อยู่ ใน โลก นี้ แต่ ถ้า วัฏ เรา คน เดียว ไม่ ได้ ต้อง
อาศัย เกิด มา เพื่อ กัน ทำ การ เพื่อ กัน ถึง จะ อยู่ โกล กัน
แม้ แต่ คน ละ ชัก โลก ก็ ดี ก็ อาจ ทำ ประโยชน์ ให้ กัน ได้
มี สิ่ง ดี นาน่า ต่าง ๆ มา ขาย แลก เปลี่ยน กัน เป็น ต้น และ ถึง
แม้ จะ เกิด ใน สมัย ต่าง ๆ กัน ก็ อาจ ทำ ประโยชน์ ให้ กัน ได้
เหมือนกัน เช่น คน ใน สมัย โบราณ ได้ คิด ตั้ง ตัว อักษร
ดำ หริบ ขีด เขียน ลง แทน คำ พูด หรือ คิด หาวิชา และ คำ รา

เรา เกี่ยว ข้อง กับ ธรรมชาติอย่างเร หน้า ๑๖๓

ต่าง ๆ ให้คนเราทุกวันนี้ได้เล่าเรียนกัน ค่อย ๆ ไปเป็นขั้น
เพราะฉะนั้นจึงจะกล่าวได้ว่า หนทางไกลก็ดี หรือ
เวลา นาน ก็ดี ย่อมไม่เป็นเครื่องกีดขัดที่จะทำให้มนุษย์
ทั้งหลายเกี่ยวข้องกันไม่ได้ ทั้งใน ส่วนประโยชน์ ส่วนกิจ
ธุระ และ ส่วนมิตรไมตรี

๒ ต่อไปนี้ เราควร จะ คิด ถึง ความ เกี่ยว ข้องใน ตัวเรา
กับ สิ่งอื่น ๆ ใน โลกนี้ ที่ นอก จากเพื่อน มนุษย์ด้วยกัน
ออกไป ร่างกายเรากงอยู่ได้ เพราะได้รับ อากาศ และอาหาร
ใหม่เข้าไป ถ้ายืดของเก่าเต็มอ อั้นใจก็ดี จิตใจเรา
ก็ คง เจริญ ขึ้น เพราะได้รับ ของใหม่ และ ความรู้ ใหม่ เข้าไป
ทาง ประสาท ต่าง ๆ มีหู และ ตา เป็น ต้น เหมือนกัน ความ
รู้ใหม่ ๆ เหล่านี้ เป็นเหตุให้เกิดความคิด และเมื่อเข้า
ไป คิดอยู่ ในใจ แล้ว ก็กลายเป็น ความจำไป

๓ สิ่งที่เป็น เครื่อง เคียง จิตใจ ให้กล้าแข็งขึ้นนี้
ใช้แต่เป็น ของ ที่ เรา รู้ฝ่ายเดียว เท่านั้น เมื่อไร ของ ที่ เรา
ยังไม่รู้ก็มีอำนาจบำรุง เคียง จิตใจ เรา ได้เหมือน กัน คือ
ธรรมชาติโลก ย่อม ส่ง ให้เรา เกิด ความรู้ ใน สิ่งต่าง ๆ ที่ เรา
ได้เห็น แต่หา ให้เรา ทราบ ได้ละเอียด ตลอด ไม่ ทำ

ให้เรา ต้อง สืบเสาะ ค้นหา ต่อ ไป มี ตัวอย่าง ที่ จะ ชัก มา
กล่าว เป็น อุทาหรณ์ ต่อ ไปนี้ :-

๔ เรา ขุด ดิน และ หิน ดู เพื่อ จะ ได้ ส่วน ว่า โลก เรา นี้
เกิดขึ้น แต่ เมื่อไร และ เกิด อย่างไร เรา ก็ คง ได้ ความ
ตาม ที่ ตรวจ ดู อายุ ของ หิน และ แร่ ว่า อายุ ของ โลก นี้ คง หาย
ไกล ปี มา แล้ว แปลก หอย ที่ เรา ได้ ขุด พบ ใน ใต้ ดิน
ลึก ๆ ก็มี ใน หิน แก่ ๆ ก็มี นั่น เป็น เหตุ ให้ เรา
ทราบ ได้ ว่า สัตว์ ได้ มี ชีวิต อยู่ ใน โลก นี้ ก่อน คน เกิด นาน นึก
หนา แต่ เรา ก็ ยัง ไม่ ทราบ ได้ อีก นั้นแหละ ว่า โลก นี้ เกิด ขึ้น
แต่ เมื่อไร และ เกิด อย่างไร

๕ เรา เห็น พระ อาทิตย มี แสง สว่าง โดด ขึ้น มา ทาง
ทิศ ตะวัน ออก แต่ เข้า แล้ว ตก ทาง ทิศ ตะวัน ตก ใน เวลา เย็น
ทุกวัน ทำให้ เรา มี เวลา กลาง วัน กลาง คืน และ ต้อง
แสง สว่าง ให้ ชีวิต ของ เรา และ อาหาร ของ เรา เจริญ อยู่ ได้ เสมอ
อย่า ว่า แต่ ตัว เรา และ อาหาร ของ เรา จะ ต้อง อาศัย แสง สว่าง
ของ พระ อาทิตย เลย โลก ที่ เรา อยู่ นี้ ตาม ความ รู้ ที่ เรา
ได้จาก คารา ศาสตร์ ก็มี ว่า ถ้า ไม่ ได้ พระ อาทิตย เป็น ผู้
บังคับ ให้ เติบ อยู่ ใน วง จำกัด แล้ว ก็ จะ แค้น หาย ไป ใน

เรา เกี่ยวข้อง กับ จักรวาล อย่างไร . หน้า ๑๖๕

อากาศ ที่กว้าง ซึ่ง จะ ถึง แก่ อัน ทราย เพียง ไหว เรา ยัง ทราบ
ไม่ได้ การ ที่ พระ อา ทิ ศย มี อำ นาจ บังคับ โลก เรา ให้ เดิน
อยู่ ได้ แต่ ใน หน ทาง ที่ จำ กัด นั้น ก็ เพราะ พระ อา ทิ ศย
ใหญ่ กว่า โลก เรา กว่า ล้าน เท่า ๐๐๐ หนึ่ง เทียบ โลก
ไว้ ได้ ตาม กฎ ของ ความ หนึ่ง เทียบ แห่ง ของ ใหญ่ ของ เด็ก
พระ อา ทิ ศย อยู่ โลก จาก โลก เรา กว่า ไกล โยชน์ ถ้า เป็น
หน ทาง รถ ไฟ ไป จาก โลก กว่า จะ ถึง พระ อา ทิ ศย ก็ ผ่าน
ร้อย ปี กว่า แต่ ถึง แม้ ว่า เรา เห็น พระ อา ทิ ศย อยู่ ทุก วัน
เรา ได้ อา สรัย พระ อา ทิ ศย ด้วย กัน ทั้ง โลก ใน การ บำรุง รักษา
ชีวิต ของเรา ดังนั้น ก็ คือ เรา ก็ ยัง มี ความ รู้ ใน เรื่อง
ของ พระ อา ทิ ศย น้อย นิด ได้ แต่ คอย รับ ความ รู้ จาก
นัก ปราชญ์ ทาง ดาราศาสตร์ ผู้ มี หน้าที่ ๆ จะ ตรวจ และ
ได้ ส่วน ดู อยู่ เสมอ เท่านั้น

๖ พระ จันทร เรา ยัง พอ จะ ทราบ ได้ บ้าง ว่า เหมือน โลก
มี แผ่น ดิน มี ภูเขา แต่ หา มี คน อยู่ ไม่ เพราะ หนาว จืด เกิน
ไป ไม่มี น้ำ กิน และ ไม่มี อากาศ ออก ซิ เย็น ดำ หวัง บัง
จน หายใจ ที่ ทราบ ได้ นี้ ก็ เพราะ พระ จันทร อยู่ โลก ใต้ โลก
ใช้ กล้อง ตรวจ เห็น ได้ ง่าย แต่ ส่วน ดาว ประจักษ์ ที่ (คือ ที่

ไม่ ไร่ คาว นพเคราะห์ อัน เป็น โลก ที่ เติบ รอบ พระ อา ทิ ศย์ อย่าง
 โลก ของ เรา นี้) ทั้ง หาดาย นั้น ยิ่ง ไกล มาก ออก ไป อีก มาก
 คง ที่ ไกล เรา ที่ สุด บาง ที่ จะ ไกล จาก เรา มาก กว่า พระ อา ทิ ศย์
 ตก ๔๐๐,๐๐๐ เท่า ถ้า จะ ไป ได้ เร็ว อย่าง รถ ไฟ กว่า จะ ถึง
 ที่ คง ตั้ง โกลี นี คาว เหล่า นี้ เรา ก็ เข้า ใจ กัน ว่า คง เป็น
 อย่าง พระ อา ทิ ศย์ นั้นเอง แต่ ก็ ทราบ ไม่ได้ เพราะ
 อยู่ ไกล เหลือ เกิน นัก ถัด ที่ อย่าง ดี ที่ สุด ที่ มนุษย์ ทำ
 ได้ ทุก วัน นี้ ก็ ยัง ต้อง ไม่ แล เห็น จะ เข้า ได้

๘ ถ้า จะ ถาม ว่า คาว เหล่า นี้ อยู่ ไกล เรา เหลือ
 เกิน จะ นับ ว่า เกี่ยว ข้อง กับ โลก เรา หรือ ไม่ ? และ จะ
 มี ประ โยชน์ แก่ เรา บ้าง หรือ ไม่ ? ก็ ตอบ ได้ ว่า ยัง ต้อง
 นับ ว่า เกี่ยว กับ เรา และ ทำ ประ โยชน์ ให้ แก่ เรา เพราะ จำ
 เติบ เมื่อ ครั้ง มนุษย์ จะ ทราบ ได้ ว่า โลก หมุน เวียน ไป รอบ ของ
 อา ทิ ศย์ และ เป็น เหตุ ให้ เกิด ฤ ฎ์ กาล นั้น ก็ ด้วย ดัง เกิด
 คาว อัน ประ จำ ที่ เหล่า นี้ ภาย หลัง มนุษย์ จึง ค่อย มี ความ
 รู้ กว้าง ออก ไป ใน ทาง คาวา ศาสตร์ เป็น ถ้า คับ มา จน บั จุ บัน
 นี้ ซึ่ง นับ ว่า เป็น ประ โยชน์ แก่ การ เติบ เรือ การ เดิน ค้า
 และ ความ ศี วิ ด้ ยต์ ของ บ้าน เมือง มาก

เราเกี่ยวข้องกับ กรรมทำ อย่างไร หน้า ๑๖๗

๘ เมื่อได้ เห็นว่า โลก เรา นี้ ยัง ไม่ สามารถ ตั้ง อยู่ แต่
ถ้า ไปได้ ยัง ต้อง เกี่ยว กับ ดวง ดาว เค็มน ต่าง ๆ ทั้ง ไป
ใน อากาศ ที่ ว้าง เรา จึง มา เกิด ความ พิศ วัง ขึ้น ใน ใจ ว่า
อานาจ ที่ โลก และ ดาว ต่าง ๆ เหล่า นี้ จะ ควบคุม กัน อยู่ ได้
โดย ปรกติ ก็ คง จะ เป็น ความ ตะเยียด ซึ่ง อย่าง อานาจ ที่ ควบคุม
สิ่ง ทั้ง หาย ใน โลก ทั้ง คน, สัตว์ และ พืช ให้ เป็น
ปรกติ อยู่ ได้ เหมือน กัน

๙ เมื่อ จิต ใจ ของ เรา กว้าง ข้าง ขึ้น เรา ก็ จะ ไม่
เพียง แต่ ต้อง การ ทราบ ความ จริง ของ กรรมตา โลก เพื่อ
นำ เขา มา ใช้ ให้ เป็น ประ โยชน์ ฝ่าย เดียว เรา จะ ต้อง มี ความ
รู้ สึก ยิน ตี ใน กรรมตา ด้วย เมื่อ เห็น ดาว กระ จ้าง พ้า หรือ
เห็น พุ่ม ไม้ ดอก ไม้ หรือ หุ่น นา บ่า ตง ห้วย เขา และ ลำ ชาน
ต่าง ๆ เรา ก็ จะ รู้ สึก ไม่ ใจ ใน กรรมตา ของ ของ เหล่า นั้น
และ จะ แล เห็น ได้ ว่า ไม่ เป็น ของ ที่ สำ มัญ อย่าง คน อื่น ๆ มัก
จะ เห็น ว่า เป็น ตั้ง นั้น นึก

๑๐ ผู้ ที่ ยัง ไม่ เกิด ความ ยิน ตี ใน กรรมตา เมื่อ เห็น
ดอก ไม้ ก็ ไม่ เห็น ว่า ประ หลาด อย่างไร มัน ก็ เป็น ดอก ไม้
อย่าง ที่ เคย เห็น ๆ มา นั้น เอง . แต่ ผู้ ที่ ยิน ตี ใน กรรมตา จะ

แต่เห็น พิศดาร ไป กว้าง นาน จะ เห็น ว่า กตัม และ เกตุนั้น
ทำ ด้วย ตั้ง อัน อ่อน นุ่ม มี ขน เปน ดอง เต็ม ๆ คิด พราวด
ซัก ให้ ข้น มั่น และ ออก สีส ต่าง ๆ ที่ เปน สี อะไร ก็ สีส ด
ที่มี กตัม ๆ ก็ หอม แทรก อยู่ ใน เนื้อ และ มี รูป กว้าง เหมาะ
เจาะ รว กับ มี ผู้ ใด ก็ กัด แต่ง ไว้ เสริม แล้ว ด้วย ฝีมือ อัน วิเศษ
ถ้า เรา จะ มา คิด ทำ ด้วย ฝีมือ เราเอง แม้ แค ดอก ไม้ หยาบ ๆ
อย่าง ดอก บาน เบี้ยว ดอก เตี้ยๆ เรา ก็ คง ทำ ไม่ ได้

๓๓ คน เรา เมื่อ เดิน ไป ใน ส่วน ดอก ไม้ หรือ ตาม
บำ เณมา หรือ ต้อง เว้น ไป ตาม แม่ น้ำ ดำ ขาว ก็ คง จะ
รู้ สัก ลำ ราญ ใจ ยืน ตั้ ใน ความ งาน ของ ๆ ที่ ได้ เห็น ด้วย
กัน แทบ ทุก คน แต่ จะ รู้ สัก ความ แสบ คาย ของ ธรรมชาติ
ที่ ของ เหล่า นั้น เกิด ขึ้น มา เปน อย่าง นั้น ๆ ได้นั้น เห็น จะ
มี ไม่ มาก คน นึก เพราะ ฉะนั้น ความ ยืน ตั้ ใน ธรรม คา จึง ควร
เข้าใจ ว่า ไม่ ใช่ แค ความ ลำ ราญ ซึ่ง ได้ รับ จาก ความ
งาน อัน ปรา กฏ แก่ ตัว เท่านั้น ต้อง เปน ความ รู้ สัก เห็น ความ
สำคัญ แห่ง ธรรมชาติ ของ ๆ ที่ ปรา กฏ แก่ ตัว นั้น ใน ใจ ด้วย

คำถาม

๑ มนุษย์ อยู่ คน จะ ซัก โดก ยัง เกี่ยว
ข้อง กัน ได้อย่างไร ? อะไร ที่ ไม่ อาจ เปน เครื่อง กัด ซัก

เรา เกี่ยว ข้อง กับ ศาสนา อย่างไร หน้า ๓๖๘

- ทำให้มนุษย์เกี่ยวข้อง ข้อง กัน ไม่ได้ ? ๒ ความเจริญ ของ
กาย และ จิตร์ นั้น เปรียบ เทียบ กัน ได้ อย่างไร ? ๔ ทำไม
จึงทราบว่า สัตว์ ไค้ มีชีวิต อยู่ใน โลกก่อน มนุษย์ นาน นักหนา ?
๕ ได้รับ ความรู้ ด้วย เรื่อง พระ อาทิตย์ จาก หนังสือ นี้ ว่า อย่างไร
บ้าง ? ๖ พระ จันทร์ และ ดาวพระ จำที่ เป็นอย่างไร ?
๗ ดาว ที่ อยู่ โกลด เหลือ เกิน ยัง เกี่ยว กับเรา อย่างไร ?
๘ เมื่อ จิตร์ เรา กล้า แข็ง ขึ้น แล้ว จะ เป็น อย่างไร ? ๘ คน
ยินดี ใน ธรรมดา กับ คน ที่ ไม่ได้ ยินดี เมื่อ เห็น ดอกไม้ ต้น
ไม้ จะ มีความ รู้ สึก ต่าง กัน อย่างไร ? ๙ เป็น อย่างไร จึง
จะ เรียกว่า มีความ ยินดี ใน ธรรมดา ?

บทที่ ๑๔

เรา เกี่ยว กับ ศาสนา อย่างไร

- ๑ เมื่อ ได้ เรียบมาถึง เพียง นี้ แล้ว ก็ จะ เป็น ผู้ มีความ
ชื่น ชม ใน ธรรมดา โลก แต่ เห็น ความ เกี่ยว พัน ของ ตัวเรา
กับ ธรรมดา โลก ทั่ว ไป แต่ ยังมี สิ่งอื่น ที่ ย่อม ผูก จิตใจ

น้ำโน้มน้ำใจของเรา มากกว่าธรรมคาโลกที่เราเห็น อยู่ ทุกวัน
 นึกถึง นั้น คือ ดำรงนา ๆ ไม่เป็น แต่ปลุกใจของเรา
 ให้ได้เห็น ความงาม ความดี อันควร ปฏิบัติ เท่านั้น - ย่อม
 กระทำให้เรามีความปลื้ม เกิดความนิยม ในการที่จะปฏิบัติ
 ตามความงาม ความดีนั้น ๆ ด้วย ไม่ว่าจะ เราเกิดในชั้น
 ไต ทรู กุด ไต

ดำรงนา ย่อม เป็น ความ ที่ หวัง ต่อ สิ่ง ซึ่ง ประเสริฐ ยิ่ง ยอด
 กว่า ความ เมา หลง อันครอบงำ สิ้น ดาน มนุษย์ อยู่ โดย ธรรมคา
 และ ดำรงนาย่อม ทำให้จิตใจอิ่มเอิบด้วย ความ ดี นั้น กำจัด เสีย
 ซึ่ง ความ หวาดเสียว ใน สรรพภัย ต่าง ๆ

๒ ความ รู้สึก ต่อ ดำรงนา นั้น ยาก ที่จะ แสดง ด้วย ถ้อยคำ ให้
 เข้าใจง่าย เพราะเป็นสิ่งที่ลึก ดับเหลือเกิน ได้ ชื่น
 จับอกจิบ ใจ มนุษย์ มา ทุกชั่วอายุ และ ได้ ส่อ ให้เกิด ผล
 อัน ประเสริฐ มากี่ มาก ต่อมาก ถ้า ปราศจาก ดำรงนาแล้ว
 บางที มนุษย์ ใน โลกจะ ไม่ คง อยู่ ได้ เช่นนี้ เลย ดำรงนา เป็น
 สิ่งที่ได้สอนให้ มนุษย์ รู้จักความดี ความชั่วอันต้อง แทะมาก่อนอื่น ๆ
 ถึงกฎหมายบ้านเมือง ก็ได้ เกิด เป็นรูปธรรม จากความรู้ ผิด ชอบตาม
 ดำรงนา เป็น ตำดัม มา โดย มาก เหมือน กัน

เราเกี่ยวกับศาสนาอย่างไร

หน้า ๑๗๓

๓ คนเราได้แสดงความเลื่อมใส ในศาสนา มาทุกชั่วอายุ
เห็นได้ทั้งว่า มีมื่อวาท เขียน กิต্তี หล่อ หรือ บั้น กิต্তี ก่อ
สร้าง กิต্তี การ แต่ง ร้อย กรอง และ ทำ ของ ร้อย ทำ ของ
สวดต่าง ๆ กิต্তี ที่ อย่าง ประณีต อย่างงาม อย่าง
เพราะนั้น เกิด ขึ้น ใน ที่ เกี่ยวกับ ศาสนา เป็น พัน โบสถ์
และอาราม อันงาม วิจิตร นั้น ทั้ง ที่ สร้าง ขึ้นใหม่ ๆ และ
ทั้ง ที่ เป็น ของ เก่า โบราณ ใน ทุกชาติ ทุก ประเทศ ทั่ว โลก
ถึง แม้ ที่ ชด โชม พังเค ไป แล้ว กิต্তี ก็ ยัง แสดง ให้ เห็น เป็น
พยาน ได้ ว่า มี รูป รอย ที่ เคย ได้ วิจิตร งดงาม มา ครั้ง หนึ่ง แล้ว
อย่างไร ชื่อนี้ ทำให้ เห็น ได้ ชัด ว่า มนุษย์ เรา ใน ทุกคราว
ทุกสมัย สืบ มา แต่ โบราณ นั้น ได้ พยายาม ออก ฝีมือ สร้าง
โบสถ์ วิหาร สถาปนา เจดีย์ เพื่อ พระ ศาสนา ให้ งาม ยิ่ง เดีย
กว่า ที่ คิด ปดุง สร้าง บ้าน เรือน อยู่ เพื่อ ความ สุข ของ คน
เอง อีก

๔ ศาสนา ย่อม ต่าง กัน ไป ใน ที่ ต่าง ๆ ถึง ศาสนา เดียว
กัน ถ้า อยู่ ใน ที่ ต่าง กัน ก็ ย่อม มี ทัศนะ ทัศนา ทั่ว กัน ไป
แล้ว แต่ คน มี ความ รู้ เพียง ไร และ มี ความ เจริญ ศักดิ์ วัลย์ แล้ว
หรือ ยัง เป็น บ้า คง อยู่ เพียง ใด เหตุ ฉะนั้น ความ ชั่ว ที่ ได้ กระทำ

ใน นาม ของ สำนึกา จึง เคย มี มา แล้ว เช่น ความ ดี ที่ ได้ ทำ
 มา ใน นาม ของ สำนึกา เหมือนกัน นี้ การ เภา ภรรยา ทั้ง เป็น
 พรหม กับ สามี ที่ ตาย ซึ่ง เคย เป็น ขรรณ นิยม นิยม ใน
 จำพวกพราหมณ์ ใน ประเทศอินเดียแต่ ครั้ง โบราณ เป็น ต้น ถ้า
 บ้าน ไต เมือง ไต คน ยัง เป็น บ้าง อยู่ อาจ เข้า ใจ
 ผิด เป็น ถูก ก็ อาจ ทำ ความ ขว้ ใน นาม ของ สำนึกา อัน คน เหล่า นั้น
 ถือ ว่า ถูก ได้ แต่ ถึง กระไร ก็ ดี ความ ถือ มัน ใน สำนึกา ก็
 มี ได้ เสมอ กลาย เพราะ ถึง จะ ทำ ถูก หรือ ผิด ก็ ย่อม
 ทำ ด้วย ความ เต็ม ใจ ที่ ถือ มัน อยู่ แล้ว ว่า เป็น ถูก พวก หญิง
 ม่าย ที่ เภา ตัว ตาย พรหม กับ ศพ สามี นั้น ก็ กระ โจน เข้า ไฟ
 ด้วย ความ เต็ม ใจ ของ คน เหมือนกัน เพราะ เขา ถือ กัน ว่า
 ถ้า ใคร ไม่ ทำ ดัง นั้น ก็ เป็น คน ขว้ ผู้ ชื่น จะ นับ ถือ ต่อ ไป อีก
 ไม่ได้ เป็น อันขาด

๕ แท้จริง สำนึกา สอน ให้ เรา ประพฤติ สิ่ง ที่ ดี ที่ ถูก และ
 ให้ กระ ทำ ความ ดี เพราะ เหตุ ที่ ว่า เป็น การ ถูก ไม่ใช่ เพราะ
 หวัง ต่อ ผล ประโยชน์ หรือ การ ตอบแทน ต่าง ๆ การ ที่ เรา ทำ
 ความ ดี นั้น เรา ก็ ย่อม ได้รับ ความ ตอบแทน อยู่ เอง เป็น

ธรรมดา เช่น ได้ รับ ทรัพย์ ดิน เปน รางวัล ความชอบ หรือ
 ได้ รับ ความยก ย่อง สรรเสริญจาก ผู้อื่น หรือได้ รับ ประโยชน์
 อัน เปน ผล ของ ความดี ที่ เรา ได้ ทำ ดำ เรง แล้ว นั้น แต่ ศาสนา
 จะนำ เครื่อง ตอบ แทน มา ให้เรา อัน มี ค่า มากกว่าเครื่อง
 ตอบ แทน ที่ กล่าว มา แล้ว นั้น อีก คือ ความ สุข ดำ ราง ใจ
 ที่ รู้ สึก ตนว่า ตน ได้ ทำ สิ่ง ที่ ถูก ที่ เปน ความดี แก่ ผู้
 อื่น ทัว ไป ด้วย ถึงแม้ว่า ตน จะ ไม่ ได้ รับ ผล ประ โยชน์
 อันใด เลย ตน ก็ ได้ รับ ความ สุข ใจ ดำ ราง ใจ เปน ที่ ยิ่ง
 แล้ว อะไร จะ มา เปน ความ สุข มากกว่านี้ ไป อีก ?

๖ การ ที่ จะ หา ความ สุข ภาย โดย หา ทรัพย์ สัมบัติ ให้ แก่
 ตน นั้น ย่อม หา ได้ ใน ทาง ชั่ว มี คด โกง เปน ต้น และ
 การ ที่ จะ ทำ ให้ ผู้อื่น หลง ยก ย่อง สรรเสริญ คนนั้น ก็ ย่อม
 ให้ เปน ไป ได้ โดย วิ ธี หลอกลวง เหมือน กัน แต่ ความ สุข
 ใจ ดำ ราง ใจ อย่าง ที่ กล่าว มา แล้ว อัน เปน เครื่อง ทำให้
 เรา ได้ รับ ความ สุข แท้จริง นั้น จะ หา ด้วย ความ ชั่ว ความ เท็จ
 ความ โกง ความ มุ่งร้าย ต่าง ๆ ต่อ ผู้อื่น ไม่ ได้ เปน อัน
 ขาด นักปราชญ์ โบราณ ท่านได้ กล่าวไว้ หดาย พัน ปี มา แล้ว
 ว่า “ผู้ที่มี ใจ ชั่ว นั้น หา ความ สุข มิ ได้” ชื่อนี้ ก็ ยัง

เป็นความจริง อยู่ในทุกวันนี้ อย่างเดียวกับที่ได้เป็นความจริง
แต่ครั้งหลายพันปีมาแล้วเหมือนกัน

ถ้าเราเปิดช่อง ให้ความชั่วเกิดขึ้น แม้แต่เพียงนึก
ในใจว่าจะทำชั่วก็ได้ ก็เท่ากับชักผ้าดำบังตาเราให้
พ้นจากแสงสว่าง ถ้าเราทำดี และ มุ่งหมาย แต่ที่ดีอยู่เสมอ
ก็เท่ากับเรา อยู่ใน ความสว่าง อันทุกคนย่อมปรารถนา

๘ ดังนั้น เป็นที่ ให้เห็นได้ว่า ใน สมัยต่าง ๆ กัน ตลอดจน
และ ในประเทศต่าง ๆ กันทั่วโลก คนเราย่อม ได้ฝึกฝนใน
การ ดำรงชีพ ทางดี ทางชอบ เป็น เครื่อง ประพฤติ ตาม ค่ำ ๆ
มาจนทราบเท่า ทุกวันนี้ ดำรงชีพ จึงเป็น สิ่ง ที่เกี่ยวกับคนเรา
อย่าง แน่น หนามาก และ ก็เพราะได้อาศัย คำ สั่งสอนของ
ศาสนา จึง ได้พา กันเจริญขึ้น ได้ ถึง เพียง นี้

๘ โลกเรานี้ย่อมมีภูมิประเทศต่าง ๆ กัน บางแห่ง
ก็หนาวจัดเหลือเกิน จน น้ำใน ทะเล แข็งเป็น แผ่น น้ำ แข็ง ไป หมด
เรือเดินไม่ได้ เช่น ที่ หัวขั้ว ขั้วเหนือ และ ขั้วใต้ ของ โลก นั้น
บางแห่ง ก็ร้อนจัดเหลือเกิน จน ต้นไม้ ไม่ ไกร จะขึ้น ได้ เช่น
ใน ทะเลทราย ใต้ หะรา ใน ทวีป แอฟริกา หรือ ใน เมืองเฮเดิน
ใน ทิศ ตอน ตกเฉียง ใต้ ของ ทวีป เอเชีย เป็นต้น บาง แห่ง ก็
หนาวไม่ ถึง อดทน และ บาง แห่ง ก็ เป็น ที่ สูง ดั้วแล้ว ไปด้วย

เรา เกี่ยว กับ ศาสนา อย่างไร

หน้า ๑๑๕

ห้วย เขา บาง แห่ง ก็ ปกคลุม ด้วย ต้นไม้ เป็น บ้างใหญ่
มีด มีด บาง แห่ง ก็ เป็น ที่ ลุ่ม ที่ ลอด โลง และ บาง แห่ง
ก็ อยู่ ใกล้ ทะเล

ก็ เมื่อ ภูมิประเทศ และ อากาศ ของ โลก ต่าง ๆ กัน
ไป เช่น นี้ พืชพรรณ ที่ งอก ขึ้น ใน ที่ ต่าง ๆ กัน จึง แปลก ๆ
กัน ไป และ มนุษย์ หรือ สัตว์ ที่ อาศัย อยู่ จึง ต่าง กัน ไป
ด้วย ขนบธรรมเนียม การกิน อยู่ และ เครื่อง นุ่ง ห่ม ของ มนุษย์
ใน ที่ ต่าง ๆ กัน ก็ ย่อม ผิด เปลี่ยน กัน ไป ตาม ลักษณะ ของ ภูมิ
ประเทศ เป็น ขรรมา ศาสนา ที่ เกิด มี ขึ้น ใน โลก จึง มี ตัทธิ
ผิด ๆ กัน ไป

เช่น พุทธ ศาสนา ศาสนา พราหมณ์

กฤต ศาสนา และ ศาสนา มโหฬาร เป็น ต้น นอกจากนี้

ยังมี ศาสนา เล็กน้อย ที่ ถิ่น เจ้าถิ่น มี ไหว้ดิน น้ำ ธนไฟ

อีก เป็น อัน มาก

๑๐ ศาสนา ทั้ง หลาย เหล่า นี้ ย่อม มุ่ง ต่อ ความดี ความ

ประเสริฐ ทั้ง ด้าน แต่ หาก เกิด ใน ที่ ต่าง ๆ กัน และ ใน

บุคคล จำพวก ต่าง ๆ กัน ถิ่น ขนบ ธรรมเนียม ผิด ๆ กัน

ถึง กล่าว มา แล้ว จึง มี ตัทธิ และ วิถี ปฏิบัติ ต่าง ๆ กัน

และ ย่อม มี ความ พิเศษ ยิ่ง และ หย่อน กว่า กัน เป็น ขรรมา ผู้

หน้า ๑๑๖

ธรรมจริยาเล่ม ๔

ที่เกิด ใน สาส์นา ไต ก็ มัก ถู สาส์นา นั้น ตาม เยี่ยง อย่าง บิดา มารดา และ บุ๋ย่า ตายาย ของ คน และ ก็ เปน การ สมนกขรรค์ เพราะ สาส์นา ไต ๆ ก็ ย่อม มุ่ง ต่อ ความ ดี และความ ประเสริฐ ด้วย กัน ทั้ง สิ้น

บรรดา สาส์นา สำคัญ ๆ ที่ ออก นาม มา แล้ว นั้น พุทธ สาส์นา เก่า กว่า สาส์นา อื่น ๆ เว้น เสีย แต่ สาส์นา พราหมณ์ เท่านั้น ที่ มี มาก่อน พุทธ สาส์นา สาส์นา คฤศเตียน เกิด ที่ หลั สาส์นา พุทธ ถึง ๕๔๓ ปี และ สาส์นา นโศ หมด กذب เกิด ที่ หลั สาส์นา คฤศเตียน ถึง ๖๓๒ ปี นัก ปราชญ์ ใหญ่ ใน ทวีป ยุโรป เปน อัน มาก ผู้ เกิด ใน สาส์นา คฤศเตียน และ เปน ผู้ ได้ ศึกษา การ สาส์นา ต่าง ๆ จน ชำ นี ชำ นาญ เปน หลาย ท่าน ได้ ยก ย่อง พุทธ สาส์นา ว่า เปน สาส์นา อัน ประเสริฐ นำ เดือน ไส่ ยิ่ง นัก เหตุ ฉะนั้น ชาว เรา ผู้ ได้ เกิด มา ใน พระ พุทธ สาส์นา แล้ว จึง ควร มีความ ยินดี ว่า เรา ได้ เกิด ใน สาส์นา อัน ดี และ จึง ควร ถู ให้ มัน ช่วย กัน บำรุง ให้ รุ่งเรือง ขึ้น จะได้ เปน ความ สุข ความ เจริญ แก่ คน เรา เอง ด้วย

คำถาม ๑. อะไร ที่ ย่อม ผูก จิตใจ น้าว โน้ม ใจ ของ เรา มากกว่า ธรรมคา โดก ที่ เรา เห็น อยู่ ทุก วัน ? ด้วย อย่างไร ?

๒. ทำไม จึง ว่า ถ้า ปราศจาก คำสอน แล้ว บาง ที่มนุษย์
 - ใน โลก จะ ไม่ ตั้ง อยู่ ได้ เช่นนี้ ? ๓. เห็น ได้ อย่างไร ว่า คน
 - เรา ได้ แสดง ความ เต็มใจ ใน คำสอน มากทุก ๆ ชั่วอายุ ?
 ๔. คำสอน เป็น คำ ตั้ง ต้นที่ ดี แต่ ทำไม จึง ยัง มีความ
 - ชั่ว ที่ ได้ เกิด ขึ้น ใน นาม ของ คำสอน ? ความ ชั่ว นั้น เช่น อะไร
 - บ้าง ? ๕. เมื่อ เรา ทำ ตาม คำ ตั้ง ต้น ของ คำสอน เรา
 - จะ ได้ รับ ตอบ แทน อย่างไร บ้าง ? ๖. อะไร ที่ จะ ทำ ด้วย
 - ความ เท็จ ความ โกง และ ความ ชั่ว ต่าง ๆ ไม่ได้ เป็น อันตราย ?
 ๗. กฎ มี ประ เทศ ของ โลก ต่าง กัน อย่างไร ? และ ทำ ให้
 - คำสอน เกิด ขึ้น ต่าง ๆ กัน อย่างไร ? ๘. คำสอน ทั้ง สิ้น
 - มี เช่น อย่างไร ?
-